SEMA KAYGUSUZ

Yüzünde Bir Yer

Türk Edebiyatı / Roman

DOĞAN KİTAP

YÜZÜNDE BİR YER
Yazan: Sema Kaygusuz

Dijital Yayın Tarihi: Ekim 2012 / ISBN 978-605-09-1030-8
Kapak tasarımı ve illüstrasyonu: Ahmet Coka
Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr/editor@dogankitap.com.tr/satis@dogankitap.com.tr

Yüzünde Bir Yer

Sema Kaygusuz

tüh

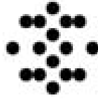
Utancını biliyorum.

Benliğinin en mahrem parçası bende duruyor. O çetrefil duyguyu emanet alalı beri gözümü gözünden ayırmadım. Tarihi bir sır yüzüne nakşedilmiş senin. Seni doğuran anne, seni düşleyen baba henüz dünyada yokken, atalarının çizdiği kederli bir sima, tenden tene geçen yakıcı bir ağıtın son defteri olmuşsun. Nasıl okuyacağını bilmiyorsun yüzündeki harfleri. Yaşamadığın halde etkisi altında kaldığın, söze nereden başlayacağını bilemeyip satırlarını bitiştiremediğin bu gizil utanç, büyümeni aksatıyor.

Öte yandan, tanıdık hisleri hissettiğinde o yazı siliniveriyor alnından. Sözgelimi horgörüyle dudakların sola bükülürken ya da hasret çektiğinde sulanırken gözlerin, utancına dair tek bir sözcük göremiyorum yüzünde. Ama bazen dalgınlığa kapılıp dünyadan koptuğunda tanımadığın bir hissin zarfında hiçbir şey hatırlamıyorsun. Hatırlamadığın bir olayın karanlıkta kalmış hatırasıyla baştan ayağa ağrırken buluyorum seni.

Bu sabah yanına vardığımda yine öyle en dalgın anında, dalgınlığın derinliklerine açılan kapıların eşiğinde cereyanda kalmıştın. Uykusuzluktan bitkin düşmüş ruhun, esintiyle salınan tül perdelere, duvardaki fotoğraflara, özsuyunu sakınımla salarak aşağı sarkan küçük bir örümceğe takılıp birer çağrışım eşlikçisi halinde senin dibine, dalgınlık evine yuvarlanıyor ve gövden bu istençsiz çoğalışa uyum sağlamak için edilgence kıvranıyordu yatağında. Canın bambaşka bir düzleminde, sana yardımcı olacak tek söz bile etmeyen türedi yabancılarla bir başına kalakalmıştın. Yabancılar kapıların ötesindeydiler. Dalgınlığın sınırsız evrenini dolaşmak üzere dolambaçlı koridorların ortasında durmuş, yinelenemeyecek bir yolculuğa çağırıyorlardı seni. Biri buz mavisine çalan bembeyaz saçlarıyla yaşlı bir kadın; öbürü bahar bayramlarının umut dolu masallarından çıkagelen, yüzü silik, kutsal bir adamdı. İkisini de tanıyor ama nereden tanıdığını çıkaramıyordun. Dalgınlığın orta kapısı ise bir incire açılıyordu. Mor meyvelerle dolu ak dalları yanlara doğru kıvrılarak uzamış olgun bir incir ağacının acı yaprak kokusunu soluyordun bu eşikte.

Yanımda değildin. Senin yerinde kemiklerindeki sızıyı görebiliyordum ancak. Avuçlarındaki teri, bel çukurundaki sancıyı bir de... Halin perişandı. Kadim bir ıstırapla benliğin küçülmüş, yaşadığın onca zaman bir incir çekirdeğinin içine sığışmıştı. Yatakta iki büklüm, etinin zonklamasını dinliyordun. Gözlerini açmaya korkuyordun sanki. Kollarını yüzüne kapamış, dalgınlığın dış kapısını kapatmaya çabalıyordun. Gerçekte hiç doğmadığın, böylece hiç ölmeyeceğin başka bir zamana, çağrışımsız bir alana sıçramayı diliyordun belki. Asırlık bir uzaklık vardı aramızda. Yeryüzünün aynı köşesinde farklı zamanlarda duruyorduk ikimiz. Bölük pörçük hallerini izliyordum senin. Başka bir zamanda eziyet görmüş bir kadının şimdiki zamana sarkan kurban bilincini ödünç alan, üzüntülü bir hikâyenin başkahramanıydın Kendini kendinle hırpalıyordun. Çarşafında taze ter kokusunu duyduğun bir heyuladan korkuyordun üstelik. Yadsıyamayacağın kadar gerçekti ve senin zamanından geçiyordu. Heyulan ve sen hıdrellez ateşinden yeni çıkmıştınız.

Gördüğün ilk hıdrellez ateşinden söz edeyim şimdi. Gerçekte olmadığın ama belleğinin örülmeye başladığı zamanlardan. Bundan yetmiş küsur yıl önce, henüz bir kıvılcım, ateşin dibindeki kızgın taş, yanmaya başlar başlamaz çıtırdayan kuru dallar denli yalın bir niteliğin vardı. Bir dağ yamacındaki gümüşkırı kayaçların gözüyle bakıyordun olan bitene. Bir mekândın orada. Mekâna yayılan tinsellik sen içre kalıcı bir ruh haliydi. O gün hem kendini yanan alev, hem de ateşte ısınan insandın.

Yüklerini sırtlanmış kırk kişi günlerdir yürümekten yorgun ve aç, dermansız bir halde ateşin başına oturmuş, birbirlerine sığınmışlardı. Çocuklar sidik kokuyor, limelenmiş örtüleri ve giysileriyle herkes paramparça görünüyordu. Kaç zamandır madımak otundan başka bir şey geçmemişti boğazlarından. Sürgündüler ama sürgün olduklarının farkında değildiler. Hayatta kalmış olmanın derin suçluluğuyla tümüyle suskundular. Artlarında bıraktıkları kanlı manzaranın kâbusunu görmemek için uykuya dalamıyorlardı. Suyun, ateşin ve ekmeğin manası tümüyle değişmişti. Su kan kokuyor, ateş çığlık atıyor, ekmekse gökten sarkıtılması beklenen kutsal bir lokmaya dönüşüyordu. Ateşin başında oturan bu insanlar ölmekten korkmuyorlardı artık. Zaten öldürülemeyecek kadar ölgündüler. Elazığ'dan kalkan trenden ineli beri ruhları uyuşuktu. Sıtmaya ve açlığa dayanamayanları göme göme yol aldıkça dünya başlı başına bir can acısı olmuştu. Hani Eyüp yalvarmış ya Allah'a "Ruhum bedenimden yoruldu" diye, onlar için de bildik bilinmedik bütün âlemler, yedi kat gök, yedi kat yer, bundan böyle kıvranan bir bedenden ibaretti.

İçlerinde bir adam vardı. Adı Cafer. Tek gözü kanlı bir yemeniyle sımsıkı bağlı, öbürü ise kıpkırmızı. Sanki görmek için değil de ağlamak için açıkta bırakıyordu gözünü. Ateşe bir şey der gibi, dediğini bir tek ateş anlarmışçasına öne arkaya sallana sallana mırıldanmaya başladı. Sözcükler yuvarlanıyordu ağzında. "Ey Hızır" diyordu, "Ey Hızır, ah benim gizli biraderim nerdesin? Allah katında mı, yeryüzünde mi, Musa'nın önünde, Cebrail'le diz dize misin?"

O sıra akşam bastırıyordu. Sivri kayalıklardan yansıyan ışık oyunlarıyla aldatıcı bir dinginlik sarmıştı ortalığı. Yamaçtaki ağaçların dış çizgileri yavaş yavaş belirsizleşiyor, alacakaranlıkta bütün patikalar ve geçitler gözden kayboluyordu. Ateşin başında toplaşan insanların partal halleri yok

olmuş, yerini kambur oturuşlu bir dolu insanın üst üste binmiş kara siluetleri almıştı. Cafer'in Hızır'a gönderdiği sitemli yakarış birkaç dakika sonra kırkının birden katıldığı tartımlı bir duaya evrildi. Huzur ile keder arasında gizliden gizliye bir bağ kuruluyordu şimdi. Bir tevekküllü bekleyiş içindeydiler. O bungun kıpırtısızlıkta Cafer'in sesiyle ortam daha da gerginleşirken bir kız oturduğu yerden sakince kalkıp eteğini silkeledi.

O kız senin babaannen Bese'ydi. Bese'nin altdudağının altında küçük bir ben vardı. Annesi hep o beninden öperek severdi onu. Şimdiyse koca sülalesinden bir kendisi sağ kalmıştı. Kardeşinin cesedini Munzur Nehri'nde sürüklenirken gördüğünden beri, mecbur kalmadıkça kimseyle konuşmuyordu.

Bese yavaşça yerinden kalkıp yürümeye başladı. Koruluğa doğru uzaklaşırken, çişini etmeye gidiyordur diye kimse arkasından bakmadı. Dimdik sırtına, belirgin kürekkemiğine dikkat etselerdi biraz, ayaklarını sürümeden çevik adımlarla yürüdüğünü fark etselerdi, Bese'nin gidişinin tuhaf bir gidiş olduğunu anlarlardı belki.

O gece Bese geri dönmedi. Dört bir yana dağılıp kızı aramaya koyuldular. Bir kişiyi daha kaybetmeye tahammülleri yoktu. Hem ölmüşse, bir yerlerde düşüp kalmışsa, onu öyle bırakmak, birini daha bırakmak içlerine sinmiyordu. Bese'yi sürüne sürüne aradılar. Haykırmaktan sesleri kısılınca taşları birbirine vurarak ormanın içine daldılar. Alıcı kuşların ötüşleriyle ürperdikçe, her taş yuvarlanışında ya da her dal hışırtısında yerlerinden sıçradıkça, sürgünlerin arasında türlü Bese efsaneleri oluşmaya başladı. Biri Bese'nin burada olduğunu ama görünmediğini, başka biri, aslında çok önce öldüğünü ama ruhunun yeni ayrıldığını, bir başkası ise kızın cinlere karışmış olabileceğini söyledi.

"Cin min anlamam" diye haykırdı içlerinden bir kocakarı, "Bese'den vazgeçersek bütün soyunu kaybederiz, o kızı almadan şuradan şuraya gitmem!"

Üçüncü günün sabahında Bese çıkageldi. Saçları darmadağın, yarı çıplak, dizleri, kolları yara bere içinde. Konuşmakta güçlük çekiyordu. Konuştukça kaburgaları ciğerine batıyordu çünkü. Döndüğünde sanki özü değişmişti Bese'nin. Çekingenliğini terk edip her an meydan okumaya hazır, direngen bir eda takınmıştı. Davranışlarıyla herkesi dışlıyor, kabilesiyle arasına aşılmaz bir uzaklık koyuyordu. Bütün varlıkların aynı yıldız tozuyla mayalandığı bilgisi bundan böyle hükümsüz bir teselliydi onun için. Meğer

sağ kalmak yeni bir tutum devşirmekti hayattan. Yeni bir gam, yeni bir ahlakla yeniden dirilen Bese bu kez başka bir yarayla doğuyordu.

Ona "neredeydin" diye sordular.

Son derece doğal bir şeyi anlatırmışçasına hiç teklemeden "Hızır'ı gördüm" dedi, "boz atına binmiş bana bakıyordu. Eliyle gel diye işaret etti, ben de gittim."

Bunu söylerken yüzünde derin bir hayal kırıklığı vardı Bese'nin. Senin yüzündeki gizil anlatımın hemen hemen aynısı. Ruhunun dokusuna işleyen bu hayal kırıklığının altından nasıl kalkacaktın, onu düşünüyordum ben de.

Artık incir çağındasın. Her şeyini söylemeye ve göstermeye hazır, ballı özünü sunmak üzeresin hayata. Oturma odanın penceresini örten yaşlı bir incir ağacın bile var. Geniş yaprakların arasından süzülen cılız ışıklarla yetinmeyi ondan öğreniyorsun. Ağacın odaya vuran gölgesi bir boyut katıyor yaşantına. Önceleri, evine gelen arkadaşlarına uzun uzadıya incir ağacından söz eder, incirden icazet almadan ona tercümanlık yapmaya kalkardın. Hatta, bir devin elini andıran incir yapraklarının Tanrıça Demeter'in el izini taşıdığını söyleyecek denli aşırıya kaçar, yaprağa yaprak olmaktan başka, taşıyamayacağı anlamlar yüklerdin. Hayat şeylere yüklediğin anlamlarla sınırlıdır ne de olsa. Sen incirle sınırlanmıştın.

Oturduğun evi kiralamadan önce Beşiktaş'taki emlakçıları bir bir dolaşırken bahçe katı, küçük bir ev istemekle kalmayıp illaki incir ağacı da olacak diye tutturmuş, şaşkınlıkla suratına bakan emlakçılara incir ağacıyla yaşamanın zamanı geldiğini söylemiştin. Kurduğun cümle bir kerede anlaşılabilecekmiş gibi, öyle basitçe... Sana ev aramayı bırakıp iyi kötü bir incir ağacı bulmak için koşturmaya başlamışlardı. İsteğini en çok ciddiye alan gözlüğü şişe dibi gibi kalın camlı, burnundan hınlayarak konuşan emlakçı Muammer olmuştu. Ben de ceviz ağaçlarını severim, demişti, ortadan ayırdığı saçlarını elleriyle iki yana bastırarak. Omuzları kepekle doluydu. Muammer ceviz ağacının altında uyumanın nasıl da tatlı bir sersemlik verdiğinden söz ederken onun sapsarı dişlerine bakmamaya çalışarak bu can sıkıcı sohbetin bitmesini beklemiştin sabırla. Muammer'le aranızda kurulabilecek tek ortaklık ağaçlardı. Ama gözün incirden ötesini görmüyordu senin.

Evi tuttuğun gün yaptığın ilk şey bahçedeki incir ağacına ad vermek oldu. Zevraki... Anlamı hem kayık hem de tahta demekmiş. Yakın zamanda ölmüş Alevi bir saz şairinin mahlasıydı. Z harfini oldun olası sevmişindir. İçinden Z geçen bütün adlar mutlakla muamma arasında kalmış, bir yanı uyuşuk öbür yanı diri şeyleri anımsatıyordu sana. Z'nin değdiği her şey, buz, zaman, zehir, zan... hem zahiri hem de gizdi. Bahçedeki incire Zevraki dediğinde sözümona müzikal bir adla kuşatıp onu gerçekle düş arasında salınan bir yere kapattın. Onun dişi mi, erkek mi, yoksa çift eşeyli mi olduğundan bihaber, inciri bir şairin adıyla aşılamaya kalktın. Doğal değildi senin bu yaptığın. Uygarlığın başladığı, başlar başlamaz çökmeye yüz

tuttuğu çevrimi yeniden kurmaktan başka hiçbir değeri yoktu. Bir şeye ad vermek onu kendine alışmaya zorlamaktır. Yeryüzündeki bütün kinsiz, gurursuz, yalın ve dingin canlıyı evcilleştirmenin ilk adımıydı bu. Oysa hangi adı koyarsan koy incirde görüp görebileceğin bir tek kendi suretin. Bu arada teslim etmeliyim ki şeylere yaraşır adlar veriyorsun hep. Bunu nasıl beceriyorsun bilmiyorum, neye ad versen sanki onu baştan yaratıyorsun. Bahçedeki incire Zevraki dedin diyeli hep aynı şiirin mealiyle bir okyanusun üstünde sürüklenirken buluyorum kendimi.

Dalgalar ayyuka çıksa ta ayyuka, ufku geçip parıltılı gök kubbenin sınırlarına değin ulaşsa, hatta oradan arşa taşsa, arştan sonrasına da yükselse, yine de o muazzam denizin üstünde kalır zevraki.

İncir ağaçları nasıl doğdular acaba? Gün ışığının eğimine göre mi yarattılar kendilerini, yoksa çevrelerindeki kuşların, böceklerin iştahına göre mi biçimlendiler? Hangi zaman diliminde, nasıl ortaya çıktılar? Sözgelimi senin Zevraki... Zevraki'ye varana değin tekrarlanagelen döngüyü düşündükçe, Suriye'nin Akdeniz'e bakan bir yamacında güneşte çatlayan lapis bir kayanın dibinden fışkırmış, özünden süt rengi zehir salan bir filiz geliyor aklıma. Havva ile Âdem mahrem yerlerini onun yapraklarıyla örtmeden çok önce, kendiliğinden büyüyen bir piç.

Sanki incir var diye varız biz, bir de böyle düşün. Bir sürgün ki, henüz çevresinde tek bir insan yokken insanı düşleyerek uzuyor. Meyvesini yiyecek olan bir kadının, meyveyi iki eliyle yardığı anda karnına düşecek ateşi, o ateşin kadının şahdamarında yaratacağı zonklamayı, kasığındaki tatlı sancıyı ve ilk ısırıkta dudaklara akacak balı, balın yaratacağı şehevi kudreti kurguluyor. Bir araya toplanmış erkeklerin, incirden damıttıkları rakıyı yudumlarken erbane çalıp gazel okuyacaklarını, havaya üfledikleri her ses ile gayb âleminde kendilerini bekleyen sevgiliye sözcüklerle uzanacaklarını temenni ediyor büyürken. Burgaçlanarak yüzeyde ilerleyecek olan köklerini, köklerin arasında yuvalanan yılanların sessiz sürünüşünü tasarlıyor. Yılan ile incir arasında kurulacak bağın çifte anlamları böylece oluşmaya başlıyor. Cezalandıran ve ödüllendiren, zehirleyen ve iyileştiren, baştan çıkaran ve sakinleştiren güçler incirin gölgesine toplanıyor yavaş yavaş. Derken, kökleriyle yeraltında gezinmeye başlıyor. Mezopotamya'nın dört bir yanındaki duvarları yararak, metruk evlerin temellerini çatlatarak olmadık yerlerde insanların arasında beliriyor. Zamanla kahramanlaşıyor tabii. Tam da bir dolu tanrı, tanrıça, yarı insan yarı hayvan varlık, tek bir yaradanın bünyesinde erimeye yüz tuttuğu bir çağda, teklikte çokluğun çoklukta tekliğin simgesi olarak toprağı yıldıran bir azgınlıkla yerleşiyor dünyaya. İnsan gözünden bakınca meyve ağacından öte, gören, anlayan, hatta geceleri fısıldayarak konuşan, kutsallığa eğilimli, birçok kollu, yılanlarla ahbap, gizemli bir yaratığa dönüştükçe incir, başka bir âlemden çıkagelmiş mucizevi bir varlık olarak karşılanıyor.

İncire ad veren Aramiler, tin anlamına gelen *İdra* sözcüğüyle şeylerden ayırıyorlar onu. İncire "tin" denildiğinden beri *bütün büyük serüvenler onun*

önünde yaşanıyor. Öyle ki, İbranicede irfanın biricik sembolü olan bu ağaç, *İdra*'nın harflerindeki derin anlamlarla ağacın kendisinden daha ağır, daha görkemli bir hikmete kök veriyor yavaş yavaş. Harfleriyle hem ustalığı içeriyor incir, hem evrenin her yere açılan kapılarını. Bir nefeste suda ve yaprakta ve taşta, insanın ayva tüylerinden leoparın kürküne değin her yerde çözünen ululuğu dillendirmekle kalmayıp, harflerin içerdiği tılsımdan dolayı *İdra* diyen herkes "Bir başlangıç vardır" da demiş oluyor. İbranice yansımasıyla hâlâ kimselerin baş edemediği tumturaklı bir cümleye dönüşüyor incir.

Gel gör ki Farsçadaki *Ancir* adına ulaşınca ister istemez biraz gözden düşüyor. *Ancir*'in anlamı, delmeye, oymaya denk düşüyor çünkü. Ağacın geniş yapraklarının dibindeki kâselerin içinde yavaş yavaş büyüyüp şişmeye başlayan, şiştikçe gencecik kızların memesini ya da oğlanların hayasını andıran bu meyveler iç gıcıklayıcı duyguları uyandırdığından herhalde, Farisiler dişledikleri herhangi bir meyveye koymadıkları adı ona koyuyorlar. Özenli bir koparışla avuçlarına aldıkları incirleri birbirlerini soyar gibi soyuyorlar çünkü. Ortalık yerde incir yemek, herkesin gözü önünde sevişmek kadar utanç verici bir işe dönüşüyor sonra. Bugün bile İran'dan Anadolu'ya nereye gitsen manavdan uluorta incir isteyemezsin. Ters ters suratına bakar, isteğini duymazlıktan gelirler. En iyisi "yemiş" deyip incirin müstehcenliğini kabul etmek, perdeler kapalıyken ev içlerinde yemek onu. Zaten dilim dilim yiyemezsin inciri, onunla öpüşürsün. İçine dalıp onu emmen gerekir. Kırmızı iç eti, capcanlı, kımıltılıdır. Parmak uçların yapış yapış olduğu için incir bitene değin başka bir şey yapamazsın. Belki de bu yüzden bakirelerle gebe kadınları incir ağacına yaklaştırmadılar. Cinsellikten uzak durmaları için... Ne ki, evlilikdışı gebe kalmış kadınların rahmindeki cenini söküp almak yine incire düşmüştür. Yalnızca kocakarıların bildiği bir sırdı bu. Kocakarı, ağaçtan kestiği taze sürgünlerden birini gebe kadının rahmine sokup kurcalayarak düşük yapmasını sağlardı. Kadının canını çıkarmadan rahim zarını dölyatağından kazımak o günlerde sihir sayıldığından incir ağacının yaratıcı ve yok edici gücü dilden dile yayılmaya başladı. Derler ki, incir dalıyla çocuk düşüren kadın bir daha asla incir yememeli. Kendi kaybının baş döndürücü lezzetiyle zehirlenmesin diye.

Binlerce yıl içinde incir mi insanlaştı, insanlar incirin huyunu mu kaptı bilemiyorum, incir hangi dilin içinde köklenmişse o dili konuşuyor, hangi dinin cennet ağacıysa o dine ibadet ediyordu. Gel zaman git zaman cinler

yerleşti incirin dibine. Geceleri ağacın köküne işeyen sarhoşların ağzı yüzü bir yana kaymaya, ağaca tırmanmaya kalkışan çocuklar sakatlanmaya, incir gölgesinde uyuyakalanlar hafızasını yitirmeye başladı. İnsanlar incire hem değer verip hem de onu lanetledikçe, yeryüzüne inmiş çifte yürekli bir hünsanın, küçük lokmalar halinde herkese tanrısal bir can paylaştırdığına inandı. Hem yoldan çıkaran hem de uysallaştıran kutsal bir candı bu. Bir yandan özgür iradeyi besleyip benliği kışkırtıyor, öbür yandan herkese başkalarına benzeyip görünmezleşmesini öğütlüyordu. Ne tuhaf, o zamanlar çift cinsiyetliydi incir. Kendi kendini döller, kendini kendinden yaratırdı da, insanı cennetten kovdurmaya yeminli bir iblis gibi davranırdı.

Diyorum ki, tam da incir çağındayken sen, tarihin gözüyle değil de başka bir gözle bakmalıydın Zevraki'ye. Her uygarlığın geçici olduğunu içten içe bilen bir barbar gibi. Ağacın döngüsel yaşamından esinle bedenindeki tine erişmiş yırtıcı bir kadın iştahıyla... Oysa, bir kez olsun incir ağacından büyülendiğini duymadım. Sadece incir söylencelerinden etkilenmiştin. Hepsi bu. Zevraki'ye duyduğun yakınlık önemlidir elbette. Ama bağlamlar, o kahrolası bağlantılar, ruhsal özgünlüğün sınır taşlarını örmekten başka pek bir işe yaramadılar. Doğrusunu istersen inciri sevişine bir sebep bulamadım hâlâ. Hem bir kerecik olsun, pazaryerinde dolaşırken bir kilo incir alıp da kalabalığın içinde ağzını şapırdata şapırdata, dudaklarından akan balı yalana yalana incir yedin mi ki? Önce onu söyle, sonra dikil ağacın önüne.

Şimdi oturma odandaki koltuğa tünemiş boş gözlerle Zevraki'ye bakıyorsun. İncirin dolaşık dallarını, büyücek yapraklarını seyrederken kendi gövdesini arayan bir hayalet denli hafifsin. Gök dupduru. Bu saatte bu noktadan hiç bakmamıştın dışarıya. Yaprağın toprağa vuran gölgesi değişken bir suretmiş meğer. Işığa göre yer değiştiren dingin karartılar... Kuytuda kalan incir dallarının güçbela bükülerek güneşe doğru uzandığını yeni fark ettin. Ağaçla kıyaslanınca ne kadar yavaşsın. Duvarlara astığın fotoğraflardaki yüzler geçmişini söndürüyor hayatının. Bugüne değin sadece insan yüzlerine bakmış olmanın boşunalığı yavaş yavaş açığa çıkıyor.

Örneğin şu tam karşındaki yaşlı adam fotoğrafı. Cumbalı ahşap bir evin merdivenine oturmuş, yoldan gelip geçenleri seyrediyor. Ev yapımı muskat şaraplarını sergilediği küçük bir tezgâh var önünde. Bu fotoğrafı tatil seçenekleri sunan bir dergi için Şirince köyünde dolaşırken çekmiştin.

Fotoğrafı tam sayfa basmaları pek hoşuna gitmişti. Şimdi bu adam yaşıyor mudur acaba? Fotoğrafını çekerken onun ölümlülüğünü, incinebilirliğini aklından geçirmiş olabilir misin? Deklanşöre bastığın anda, muskat şarabı yaparak geçinen bu yaşlı adamın, zamanın pervasız akışı içinde tükenip yok oluşuna bütün varlığınla dahil olmuş muydun? Ya da bilincinde misindir dahil olduğunun? Bakıyorum da bu fotoğrafın senin elinden çıktığı hiç belli değil. Ne yaşlı adamın otururken sol yanına abandığının farkındasın ne de şapkasının siperliğine iliştirdiği iri taşlı broşun. Öyle olsaydı şarap şişelerinin etiketlerine göre değil de fotoğrafı başka bir yönden çekmiş olurdun. Adamın biricikliğini vurgulayan ince ayrıntıyı görememiş olmana karşın bunu göstermiş olman bir tesadüfse eğer, çektiğin fotoğraflara baka baka öğrenebilirsin göz çelici duygunun nasıl da cismani bir şey olduğunu.

Hem bazı görüntüler var ki kaydedilemiyor. Bese'nin Hızır'a gidişi sözgelimi, geri geldiğindeki mesafeli tavrı, saçlarının arasına giren kuru otlara rağmen takınılmış vakarının hiç de inandırıcı olmayışı, zihinsel bir gerçekliğin albümünde kaldı. Bese ve Bese'ye ilişkin her an günbegün soluyor. Her fotoğraf çekişinde dünyayı göründüğü haliyle kabul eden o kölece boyun eğişin sürdükçe, fotoğraf karelerinde Bese'nin izini süremeyeceksin. Muskat şarabı yaparak ömür geçiren şu yaşlı adamın şapkasındaki kadın broşunun yarattığı boşluk Bese'nin varlığını ima edemeyecek ya da.

Halbuki bir alacakaranlık sanatıdır senin yaptığın. Fotoğraf zamanını nostaljik bir devir olarak şakkadanak ortaya koymanın çok ötesinde, çerçeveye sızan boşluğu sezdirerek o dokunaklı eksiği vurgulamak. Hiç olmazsa bundan böyle boşluğu ver bana, her çerçevede kendine yer bulan o ezeli boşluğu ver. Varlığını varoluşa azmettirecek olan, hislerin değil boşluğundur çünkü.

Düne kadar sadece hissederek yaşardın. Bir önceki günün hissini anımsayarak benzer bir şey hissetmek üzere alesta bekler, önceki zamanlardaki hislerinin hatırasıyla kendinin karbon kopyası olurdun. Saptırılmış bir hafızayla yaşamanın en karanlık yanı her gün ölü uyandığını anlayamamandı sanırım. Şimdi bakıyorum da ağlayamıyorsun bile. Bilmediğin bir gözyaşı dökmeye direniyorsun. Yaşamak hissetmektir... Parlak bir düşünce tabii. Kalabalıklara nüfuz etmek için yeterince özlü, yeterince hafif. Hisler düşünceyi tetiklemediğinde hissedilmiş olanı

hissetmekten başka elden bir şey gelmiyor. Yarın ölü uyanmayacak olsan da, ertesi gün, daha ertesi gün, şu anki hissinin yarattığı yıkıcı yavanlığa alışarak yeniden ölgünleşeceksin. Tam da böyle bir ihtimal varken güzel gözlüm, şu anki varlığının cesedi olmaya birkaç gün kala yalvarıyorum ağla. Acıyı hissederken bilincini uyandıran o düşünce anını bari şimdi bırakma.

Biz seninle ikimiz, içimize içimize ittiğimiz insanlarımızla, buğdayın kâşifi kadın atalarımız, esir düşen dedelerimiz, büyücülerin feriştahı kocakarılarımız, katledilmiş akrabalarımızla bahçeye çıkalım. Gölgeler tümüyle çekildi artık. İlkbaharın sabah ayazıyla iliklerimize kadar üşüyelim. Dışarıda incirin dalına konan kumrular yaprakların arasında ağ ören örümcekleri avlıyor. Bahçeye inen basamakları kuş pisliği kaplamış, sinekler üstlerine üşüşüyor. Burası aslında bahçe değil, haklısın, apartmanların arasında kalmış küçük bir boşluk. Oturduğun apartmanın temeliyle zemini arasındaki kot farkından ötürü imara açılmamış, altında moloz yığını olan daracık toprak alan. Orada meyvesini düşlemiyor Zevraki. İnsanlıktan yalıtılmış masum bir varlık olarak kendi kadranında yaşıyor. Gidip yanında duralım onun. Bahçenin çevresini saran apartmanlara bakalım sonra. Arka odaların taraçalarındaki yıkanmış çamaşırlar, naylonlara sarılmış eski eşya, dürülmüş halılar, havalandırmak üzere balkonlara serilmiş yün topakları, kokusu gitsin diye pencere pervazlarına konmuş spor ayakkabılar, birikmiş gazeteler, boş saksılar, daha bir dolu ıvır zıvır üstümüze abanırken, eşyayı ruhumuzun kılıfına geçirmek için nasıl da debelendiğimizi görelim yeniden. Bakılmadıkça görülemeyen bir şey olmaya asla katlanamayacağımızı bir kereliğine anımsayıp haykırarak ağlayalım seninle. Bu yıkılası, yerle bir olası evlerimiz ve o evlere benzettiğimiz ehilleşmiş, herkesleşmiş gövdemiz sayesinde görünebildiğimizi ağaca itiraf edelim. İnsanın olmadığı haliyle kusursuzluğa özendiği bu viran çağdan, olduğu haliyle kusursuzluğa eriştiği olası bir çağa sıçrayalım seninle. Herkesin anladığı dilden konuşan peygamberlerin henüz türemediği, hiçbir tanrı buyruğunun yazılmadığı, Gılgamış'tan başka kimsenin ölümsüzlüğe yeltenmediği, insanın yediği kadar avlandığı çağdışı bir çağ olsun sözgelimi. Madem yerimizde duramıyoruz, bir sesli bir sessiz iki harf gibi yan yana, dokunaklı bir çığlığın hecesi olalım ikimiz.

Hayatının bir bölümünde olduğu haliyle kusursuzluğa erişmiş birini biliyorum aslında. Yeryüzünde incir ağacı daha iki bin yaşındayken, Elbruz Dağları'nın eteğinde yaşayan, Hazar Denizi'ne önünü dönmüş Eliha adında bir kadın... Bu Eliha'nın bir su kuyusu vardı. Bir kadının tek başına böylesi derin bir kuyuyu nasıl kazdığı, duvarlarını volkanik taşlarla nasıl döşediği tam bir muammaydı. Denilen o ki doksan kiloluk bir adamı tek koluyla kaldıracak denli kuvvetli bir kadındı, başka bir söylentiye göre ise evinde sakladığı Hindu kölesini canını çıkarıncaya çalıştırarak açtırmıştı bu kuyuyu. Köleyi çok uzaktan görenler fil kadar devasa bir adam olduğunu, biraz daha yakına gelenler bir erkeğe göre fazlasıyla sarkık memeli, çökkün biri olduğunu, köleye iki adım kadar yaklaşanlar gözleri kamaştığı için doğru dürüst bir şey göremediklerini söylerlerdi. Eliha'nın dura dinlene telaşsızca toprağı kazmış olabileceği, aylarca sürse de taşıyabileceği büyüklükte taşlarla kuyu duvarını örebileceği kimsenin aklına gelmemişti. Halbuki taşlardan esinlendiği mermerimsi bir sabrı vardı onun. Kimileri topuklarına kadar inen kuzguni saçlarına bakarak Eliha'nın yaşını kestirmeye çalışır, bazısı otuz, bazısı kırkında olduğunu, bazısı ise yaşlanmayan biri olduğunu düşünürdü. Gören gözlerle Eliha'ya bakan herkes, onun göçmen bir kabilede doğup otuz yaşına vardığını, yüzündeki yara izlerinden, güneş lekelerinden, çenesindeki çıban çöküntüsünden, katmerleşmiş tırnaklarından kolaylıkla anlayabilirdi aslında. Umman'ın kayaları oyan dalgaları, yaylalarda insanın ciğerini yakacak denli sivrilen güneş ışığı, sisler içinde yürürken hissedilen ıslaklık, krater göllerinin dondurucu suyu, ayak tabanlarını dağlayan geniş tuz çökeltileri, çöldeki kum fırtınaları, Eliha'nın kanlı gözaklarından okunabilirdi. Gerçekten de zeytin rengi gözleri kanlıydı Eliha'nın. Düşün ki gözpınarları kıpkızıl birer boncuk... O yüzden kimse Eliha'ya bir şey soramadı. Acısından korkmuşlardı. Onunla göz göze gelenler koca bir coğrafyanın değişken iklimlerini gövdesine yazdırmış bu tuhaf kadında ölüme yakın saniyelerin azabını görüyor, bu azaba katlanamayanlar başlarını başka yöne çeviriyorlardı. En yakın köye saatlerce uzakta, çift eşeyli bir incir ağacının hemen yanına yaptığı tek göz evinde yaşayan bu yalnız kadını kabullenmeleri epey zaman aldı. Daha çok yaz sonunda ortaya çıkar, pazaryerine getirdiği bir sepet inciri tuz ve unla takas eder, keçilerinkini

andıran tiz bir sesle birkaç söz edip yavaşça uzaklaşırdı. Geride bıraktığı mor incirler denli muammalı ve cazip, dilden dile dolaşan bir arzuydu artık. Ne var ki Eliha'nın, çirkinlikten, yalnızlıktan ve sessizlikten oluşan kusursuzluğu, *kullardan bir kul* Hızır'a gebe kaldığı geceye kadar sürebildi.

O geceye gelmeden, ilkin Eliha'nın cömertliğini anımsatmalıyım sana. Hani onun bir kuyusu vardı ya, işte oradan durduk yerde köpüren, cam yeşili, içimi yağ gibi kaygan muazzam bir su çıkardı. İçine karışan minerallerin etkisinden herhalde, gerçekten de şifalı bir suydu bu. Hazar'a doğru yol alan askerler, göçmenler, tüccarlar ve gezginler Eliha'nın kuyusunun başında bir süre soluklanır, suyu içer içmez yeniden doğmuşçasına tazelenirlerdi. Kimisinin gençlik iksiri, kimisinin bengisu diye nitelendirdiği bu suya Eliha'nın gizemi de karışınca olacakları az çok tahmin edebilirsin. İncir, kuyu ve Eliha, başlı başına bir evren misali yoldan gelip geçenleri kara delik gibi merkezine çekip kendi macerasını yaşatıyor, sonra Hazar'a revan ufka doğru savuruyordu yolcuları. Ancak bazı erkekler vardı ki hele Eliha'nın kanlı gözlerine ürkmeksizin bakabilenler, gidecekleri yerleri bir an için unutur, Eliha'nın yanından ayrılamazlardı. Çünkü övebilen bir kadındı Eliha. Kime dokunsa onu eşsiz kılardı. Örneğin, kuşamlarındaki pıhtılaşmış kan yüzünden ölüm kokan susuz bir askerin suyu içerkenki telaşını, ya da ne bileyim başka bir adamın boynundaki derin yara izini, bir başkasının kafasındaki saç büklümünü keskin bir bakışla fark eder, o küçük ayrıntıları şefkat dolu sözlerle ortaya çıkarırdı. O adam her kimse artık, ayrıntının eşsizliğini bir çırpıda yakalayan bu kanlı gözlü kadından kendisini alamaz, Eliha tarafından yutulmaya boyun eğerdi. Bir kaş çatılmasını överdi Eliha, nasırın verdiği acılı ifadeyi, ön dişlerin arasındaki kırık dişi, bir omzun öbüründen aşağı durmasını, yüzün çehreden ve yandan bakınca farklılaşmasını severdi. Eliha'nın gözünde güzellik, insanın elinde olmadan bir parçası olduğu, hiçbir güzellik tacirinin ölçüye sığdıramadığı doğal çizgilerden ibaretti. Gel gör ki Eliha'nın gözüne yakalanan erkekler kolay kolay onun koynundan çıkamaz, bellerini kavrayan sıska bacakların arasında günden güne erimeye başlarlardı. Eliha elini kime uzatsa onu yavaş yavaş emiyor, iliğine kadar soğuruyordu. İçtiği şifalı su burnundan gelen erkekler perişan bir halde yurtlarına döndüklerinde, Eliha'nın yakıcı şefkatini büyüleyen ve mahveden bir hatıra olarak bütün bir coğrafyaya yaymaya başladılar. Kuyu, incir ve kadın... ta ki

Salem Kralı Melkisedek'in kulağına gelinceye değin birbirlerinin sebebi olarak var olmaya devam etti.

Bakıyorum da sakinleştin biraz. Yüzün gevşemeye başladı. Eliha'yı zihninde canlandırmaya çabaladıkça gözbebeklerin titriyor. Kadim hikâyelerin böyle bir etkisi vardır işte. Yaşanmış ve yaşanacak olanı köklendirirler. Geçip gitmekte olan şu saniye genişleyerek devasa bir küreye dönüşür. Art arda dizilen cümlelerle kalıba kesilen zamanın nabzı hikâyeler sayesinde duyulmaya başlar. Hikâye anlatmak şekil çıkarmaktır zamandan. Bir bakıma yolundan döndürmektir birisini, bir bakıma susturmak... Dinlemek için susmak zorunda kalır, sözcüklerin gitgide büyüdüğü başka bir uzama, Eliha'nın zamanına fırlatılırsın. Eliha hakiki bir kadın, sen de biliyorsun. Biraz görünüşünü değiştirdim, o kadar. Bese'nin yaralı ve hırçın haline benzesin diye. Bunca şefkatimi hor görmezsin umarım. Şefkatin özünde kâhyalara özgü bir uysallık varsa eğer, anlatayım da kâhyan olayım senin. Anlatılara düşkünlüğün varoluşsal ıstırabındandır. Yaratılan misal âlemiyle teselli bulmak için. Ama bak uyarıyorum, ola ki bütün bu anlattıklarımı yazmaya kalkarsan, yapıtlaştırma hevesiyle yazıp da okutursan birilerine, benim yabansı sesimi biçimleyip uzlaştırırsan başkalarınınkiyle, şimdiden söyleyeyim, hakkımı helal etmem sana!

Hem yazsan ne olacak, gözünü seveyim. Harfi harfe iliştire iliştire sanatsal cümleler kursan, onları sonsuz değişmezliğine boyasan mürekkebin, uzaya dağılmış boş sayfaları art arda sıralayıp numaralasan sonra, bütün bunların hükmü ne? Benliğindeki eksik parça kitaplaşacak mı sence? Şu benlik dediğin muamma ne el hüneriyle yapılan nesnelerde tamamlanıyor ne de zihinsel yaratılarda. Eksik daima eksik. Ve daima çok yakın. Handiyse burnunun dibinde. Ah bir görsen beni, uzansan... hiç olmazsa bir eksik parçana dokunmuş gibi olacaksın.

Dün akşam evinden çıkarken başka biriydin. Bu bile seni yapıtlaştırmaya yeter. İki zaman arasında yaşadığın değişim yazınsal bir kahraman olmaktan daha ürpertici. Ahırkapı'daki hıdrellez şenliğinin yapıldığı panayıra varır varmaz silikleşmeye başladın dünyadan. Gövdenden uzağa düştün. Kendi gözünden olsun, fotoğraf makinesini sakınarak insanlara sürtüne sürtüne yol almaya çalışan halini göremiyordun. Sıkış tepiş birbirine sokulmuş yüzlerce insan avaz avaz şarkı söyleyip kan ter içinde dans ederken kaldırım taşları denli katı, sessizdin. Ölümün

unutulduğu bir beşikte uyumsuzca sallanıyordun onlarla. Başını nereye çevirsen baharı kutlama bahanesiyle boğuntuya getirilmiş bir mutsuzluk çarpıyordu yüzüne. Mutsuzluğu neşeyle oyalamanın çaresini, birbirlerinin bira kokulu ılık nefeslerini solumakta bulmuşlardı. Fotoğraf makinesinin vizöründen kime baksan geleceğe prangalı bir zaman kölesi görüyordun. Meydanın ortasında yakılan büyük bir ateşin üstünden teker teker atlayıp Hazreti Hızır'a peş peşe dilek diliyorlardı. Dilemeyi hiç sevmezsin. Dilekte bulunmak kendini tasarlamayı bırakmaktı. Dura dura yaşama hevesinden olsa gerek, beklentileri uluorta etrafa saçma telaşını yersiz buluyordun onların. Bütün bu törenleri ilgiyle seyretmekten kendini alamıyordun da. Şölene gelenler ateşten atladıktan sonra deniz kıyısında toplaşıyor, bitmek bilmeyen isteklerini bir çırpıda denize döküyorlardı. O meraklı bakışlarını hiç sevmiyorum senin. Hele öğrenme iştahından, bilgiyle kuşanma zaafından yıldım artık. Soğuk bir edayla kalabalığı gözlemeni, sözümona pagan bir ayine katılan bütün o tektanrılı insanların neşesini azımsayarak dudak büküşünü, fotoğraf makinesini yerli yersiz kullanarak sergilediğin 'aslında buraya ait değilim, şöyle bir bakıp gidicem' tavrını hiç mi hiç beğenmiyorum. Yaşlı bir kadın cebine topladığı çakıl taşlarını "ver demimi al gamımı, ver demimi al gamımı" diyerek teker teker Marmara'ya atarken, sen üşenmeden taşları sayıyor, gam değil taş görüyordun sadece.

Bari beni dinlerken yapma bunları. Sana adandığım böyle bir günde, dışarı çıkıp dünyaya ilenmeden henüz, zalimine bilenmeden, Bese'nin acısını başkalarınınkiyle uyuşturmaya kalkışmadan kesesinden çıkaralım ruhunu. Utancını görüyorum senin. Şu dünyada karnında bir cevher gibi sakladığın o som acıyı bir tek ben biliyorum. Hem göz kamaştırıyor hem de zifiri karanlığınla hiçliğe çekiyorsun. Bütün hikâyeleri duymaya hazır, düştü düşecek dalından sarkan bir yaprak denli iki yerde, varla yok arasındasın. O yüzden verdiğim adların kökenini düşünmeyi bırak şimdilik, kahramanların tarihteki yerlerini bulmaya çalışma. Sana alegori yapmıyorum burada, düpedüz evrenini kuruyorum. Doğdun doğalı kimin mecazısın, sözcük sözcük onu arıyorum.

Melkisedek ilk bakışta çok tiksindi Eliha'dan. Salem Krallığı'ndan Elbruz Dağları'na varıncaya bin türlü hayalini kurduğu Eliha'nın böylesi pasaklı ve alelade biri olabileceği aklının bir köşesinden geçti mi bilinmez ama, onun mentollü soluğunu, topuklarına uzanan ipeksi saçlarını, kanlı bakışlarını başkalarının ağzından öyle çok dinlemişti ki, hiç görmediği değil de, çoktandır bildiği bir kadına kavuşacağını ummuştu. Yaz güneşini süzen büyücek bir incir ağacının altında minderlere sere serpe yayılmış, suratına konan karasineklere aldırışsız, ağzından salyalar akıtarak uyuyan Eliha'nın Melkisedek'in düşlerindeki Eliha'yla uzaktan yakından ilgisi yoktu. Kadının burun kavsine, çene yapısına, göğüs kemiğinin çökkünlüğüne bakılırsa Farisi bir göçmen olduğu hemen anlaşılıyordu. Melkisedek büyük bir hayal kırıklığıyla olduğu yere çöküverdi. Kuyu, kadın ve incirden ibaret bu yalan dolan evreni yerle bir etmemek için zor tutuyordu kendini. Aksi gibi Eliha horultulu uykusundan uyandığında yanı başında kara kara düşünen bu bakır kuşamlı yabancıya hiç yaklaşmadı. Melkisedek'i şöyle bir göz ucuyla süzdükten sonra ezici bir kayıtsızlıkla işlerinin başına döndü.

Eliha'nın huzurunda Melkisedek'in kâhinliğiyle meşhur bir kral olmasının hiçbir kıymeti yoktu. Hele bu karşısındaki ufak tefek adamın Sam soyundan Nuh'un altıncı kuşak torunu olması pek de öyle övünülecek bir şey değildi. Melkisedek'in, gücü yeten herkesin tanrı olmaya yeltendiği bir zamanda kendi yaratıcısından söz ederek başını göğe kaldıran İbrahim'e büyük bir bağlılık duyması, hatta sadakatine karşılık İbrahim'in savaşlarda edindiği ganimetin onda birini alarak kan dökmeden krallığını günden güne zenginleştirmiş olması, Eliha'nın âleminde önemsizdi. Kendi masalını yaratmak için çıktığı bu uzun yolun sonunda, Melkisedek'in varoluşsal bütün amaçları birdenbire tuzla buz olmuştu Kuyudan içtiği suyun tazeleyici gücüyle dinçleşmekten başka bir şey geçmedi eline. Üstüne üstlük Eliha'nın madeni soğukluğu iyice yalnızlaştırdı onu. Eliha, Melkisedek yokmuş gibi davranıyor, bir an önce çekip gitmesi için günde iki incir kurusundan başka yiyecek vermiyor, elinde tırpanı onu kendine yaklaştırmıyordu.

Melkisedek'in Eliha'yı niçin bırakmadığını doğrusu ben de kestiremiyorum. Büyük olasılıkla Eliha'nın gözündeki kendini görebilmek için kalmış ya da Eliha'yla arasındaki cehennemi sürtüşmeden kendini

kurtaramayacak denli ona alışmış olmalı. Tam yirmi gün sabırla bekledi kadını. Eliha'dan yana hiçbir yakınlık göremeyeceğini anlayınca çırılçıplak soyunarak karşısına dikildi. Eliha baktı baktı baktı, Melkisedek'te sevecek bir yan bulamadı. Melkisedek avucundaki çizgileri gösterdi ona, ensesindeki et beni, kulağının arkasında kalan gizli doğum lekesini de. Eliha oralı bile olmadı. Gelişinin yirmi beşinci gecesi Melkisedek Eliha'nın boğazına çöküp bacaklarını zorla ayırmaya kalktı. Eliha Melkisedek'in yanağını ısırıp lokma büyüklüğünde et kopardı. Daha sonra Melkisedek kırbaçlayarak dövdü onu. Eliha gıkını çıkarmadı. Melkisedek evini yaktı Eliha'nın, Eliha bir taşın üstüne çıkıp sabaha kadar köpekler gibi uludu. Melkisedek hırsından çıldırarak avaz avaz bağırdı Eliha'ya. Eliha kanlı gözleriyle bön bön bakmakla yetindi. Gelişinin kırkıncı günü Melkisedek ava gidip öfkesini hayvanlardan çıkarmaya başladı. Çoğun yabandomuzu getiriyor, bazen sırtlandığı bir kedi ölüsüyle ya da baş aşağı sarkıttığı tavşanlarla dönüyordu. Ama Eliha bir kerecik olsun minnet edip de ağzına bir lokma et koymadı. Melkisedek Eliha'nın gönülsüzlüğünden günbegün büyüleniyor, onu ele geçiremediği her gün için İbrahim'in tanrısından yardım istiyordu. Baktı ki zorbalıkla olmuyor, gelişinin doksanıncı gününde incir ağacından bir yaprak kopardı. Üstüne Aramca Eliha yazıp yaprağı kurumaya bıraktı. Yaprak kuruyup ufalandıkça kalın damarlı yüzeyinde Eliha'ya dair bir biçim oluşmaya başladı. Melkisedek Eliha'yı karşısına oturtup incir falına baktı onun. Gördüğü geçmişe kendi bile katlanamadı.

Senin, dedi, keçilerin varmış, keçilerin çobanı oğlan kardeşin, bir de deve kılı çadırın, çadırın eşiğinde anan, gelincik tarlalarında koşuşturan kız kardeşlerin, hepinizin başında baban, babanın önünde düşman, düşmanın elinde pala, palanın ucunda süzülen kan, yerde kardeşinin kellesi. Sen kelleyi almışsın kucağına, oğlan kardeşinin gözlerini öpmüşsün, ağzın kan olmuş. Senin baban, oğlunu kaybetmiş, gözlerini öfke bürümüş; bundan böyle düşmandan daha zalimmiş. Keçi sürüsünü düşmana vermektense düşmanın elinden palayı kaptığı gibi önce ananı öldürmüş, sonra kız kardeşlerini, seni bulamayınca çadırı ateşe vermiş. Gelincikleri canhıraş yolmuş seni ararken. Sen arkasına saklanmışsın düşmanın, düşman utanç içinde, babanın elinde pala, gözlerinde dünyasını kaybetmiş bir adamın gözleri, düşmanın arkasında sen, düşmanın önünde kızının başını isteyen bir baba. Düşmanın elinden tutup keçileriyle bir başına kalan babana dönüp dönüp bakmışsın. Hâlâ orada, boynunu çevirip arkana baktığın yerde kalakalmışsın.

Eliha kendi ağzından çıkanlara inanamayan Melkisedek'i pür dikkat dinledikten sonra, onu bir başına bırakıp usulca uzaklaştı. Yamaçtan yuvarlanan küçük bir taş gibiydi gözden kaybolurken. Üçüncü gün geri döndüğünde, kuyusu taşlarla kapatılmış, incir ağacı kökünden kesilmişti. Melkisedek utanç dolu düşman uysallığıyla bekliyordu onu. Eliha yere serili incir ağacından kestiği sürgünü içi toprak dolu bir keseye yerleştirdi. Melkisedek'e elini uzattı sonra. Gel beni al, dercesine. Bundan böyle Melkisedek kaybettiği her şeyiydi Eliha'nın. Birlikte Salem'e doğru yola çıkarlarken arkasına bile bakmadı.

Nereye giderse gitsin Eliha'nın gerçek yurdu bir incir fidesiydi. Elbruz Dağları'ndan Hazar kıyılarına, Galile Denizi'nden Fenike'ye, oradan Salem'e götürülen fide Melkisedek'in bahçesinde büyümesini tamamlar tamamlamaz kökleriyle ilerlemeyi sürdürdü. Yeraltında dolaşarak santim santim fethetti güneşli kıyıları. Nerede bittiyse orada kutsal kitapların ilk kahramanı oldu. Akdeniz'den Ege'ye, Ege'den Trakya'ya gezinirken virane evlerin ocaklarından ilk fırsatta hayata fırladı. Yetiştiği her yerde incir lezzetiyle cezbeye kapılan insanların özüne katıldı. İncir yiyen kırlangıçların bağırsağında denizleri aşıp kuş pisliğinden toprağa karıştı. Bazen dişi eşeysinden yoksundu, bazense erkek eşeysinden; o zaman atmosfere karışan incir tozuyla döllenip Eliha'dan başka daha birçok sürgüne yoldaşlık etti. Derken bir neşter gibi Bese'nin karşısına çıktı o incir. Ağaçla insan arasındaki yasayı sınamak üzere bir cerrahın elindeydi.

Bese'nin apansız Hızır'a gidip Hızır'dan dönüşünden hemen sonra yola düşen kırk Dersim sürgünü, Karadeniz dağlarını aşan yirmi günlük azap verici bir yürüyüşün sonunda, Çarşamba yakınlarında tütün tarlalarıyla çevrili bir köye varmıştı. Uçan kuştan yerde biten ota değin oradaki her türlü mahlukat yadırgatıcıydı. Köylüler onlara mısır ekmeğiyle kızarmış et verdiler ama Dersimliler mısır ekmeğini pişmiş tezek, eti de mundar sanıp ağızlarına bile koymadılar. Yaşadıkları onca korkunç olayın ardından her yer tekinsiz, herkes kuşku uyandırıcıydı. Kadınların başı başka türlü bağlı, dili ayrı, sofra düzeni farklı bu yabancı memlekette dile gelip ne bal maharetinden söz edebildiler, ne de cevizin ömür uzattığından. Öz dillerini sözcük sözcük yutmaya başlamış, Dersim'den getirdikleri Pepuk kuşu efsanesi boğazlarına takılı kalmıştı. Halbuki bir pişmanlık hikâyesiydi bu hatırlatılamayan. Kardeşini öldüren bir oğlanın pepuk kuşuna dönüşerek pe-puk pe-puk ötüşleriyle evrenden bağışlanmayı dilediğini, ama bir kuş ağzıyla konuştuğu için kendini bağışlatamadığını ve hiçbir yere konamadan sürekli uçmak zorunda kaldığını anlatan ibretlik bir masaldı.

Böylece Dersimliler hiç anlamadıkları bir dilin içinde derme çatma damsız evlere üçer beşer yerleşip uzun ve suskun geceleri paylaştılar birlikte. Dağdan gelen çakalları görünce cehennemden bir iblis canlarına dadanıyor sanıp birbirlerine sığıştılar. Dersim'den gelen bu bir avuç insanın

camide namaz kılmak yerine cem yapıp türkü söylemesi, kayıplarını anarken kadın erkek birbirlerinin omzuna yaslanıp ağlaması köylülerin gözüne battı tabii. Çok geçmeden Aleviler mendeburdur diye taşa tutuldular. Can korkusuyla yatak yorgan toplandıkları gibi Çarşamba'dan Samsun'a göçüyorlardı ki, şehre varmaya yarım gün kala bir yüzbaşı karşılarına dikildi. Yüzbaşı Dersimlilere şehre giremeyeceklerini, derhal geri dönmelerini emredince dört günlük yolu tekrar yürümeye koyuldular. O sıralar bir değişiklik vardı Bese'nin üstünde. Gözleri eskisine göre daha çok parlıyor, yaraları çabucak iyileşiyordu. Bir de yalpalaya yalpalaya değil de kasıklarını tutarak dikkatlice yürüyordu. Bese'nin bu yeni hallerini fark eden kadınlar, kolundan bacağından yakaladıkları gibi kızı sırtüstü yere getirdiler. İçlerinden cerrahlığıyla bilinen, ciğere saplanan kurşunu çıkaracak denli hünerli bir kocakarı bir incir dalını tam Bese'nin rahim ağzına sokacağı sıra Bese bacaklarını var gücüyle bitiştirip "Yapmayın, incirle aramı bozmayın!" diye haykırdı. Ağaçla arasındaki yasayı kimseye çiğnetmeden usulca ayağa kalkıp elinin tersiyle eteklerindeki tozu silkelediği gün, ne kendi huyunu bozmuştu ne de incirinkini.

Babaannenin yoluna çıkan o incir başına buyruk şehir şehir gezindikten yıllar sonra İstanbul'da bir apartmanın bahçesinde peyda oldu. Sonra sen karşısına dikildin onun. Zevraki'ye kavuşuncaya geçirdiğin onca zaman bir çiğit kadarcıktı. Ve bir çiğit kadarcık sen, sözün insana hasrettiği iktidar gücünü, tuttun incirin üstünde denedin. Ad verme yetkesiyle donatılmış mitsel bir ece gibi, zaten adına köklenmiş ağaca Zevraki deyiverdin. Kimse sana böyle muamele etmemişti oysa. Eline doğduğun babaannen tam kırk gün üstüne yağdırılan bütün adlardan seni korumuş, annenin, babanın, halaların ve dayıların sabırsızca koyuverdiği basmakalıp adlara direnerek senin hakiki harflerini aramıştı yüzünde. Kırkıncı günün gecesi *sülün gibi bir kız* olarak babaannenin rüyasına girdiğinde gerçek adını sen söylemiştin ona. Babaannen vahiyden uyanırcasına yatağından doğrulup o kızın bebekliğini kucaklamış, kendine koymuş olduğun adı senin kulağına fısıldamıştı. Onun meşrebinde sevmek her süreci yapıtlaştıran bir yoğunlaşma haliydi. Bir varlığı aşkla sevmenin törenine kendini bulaştırmadan katılıyor, saçlarını okşarken ruhunu da okşuyordu. Sevilirsen her ne olursa olsun sırtının yere gelmeyeceğini doğaçtan biliyordu.

Eliha'ya gelince... Salem kralının karısı olmakla, kendine nasıl da yabancılaştığını az çok tahmin edebilirsin. Melkisedek'in bahçesine ektiği incir yavaş yavaş büyürken sayvanlarda insan sesleri dinleyerek geçirdi günlerini. Vahşi bir hayvan gibi kimseyi yanına yaklaştırmıyor, önüne konulan fazla pişmiş yiyecekleri güçbela yutuyordu. Dilini anlamadığı insanların arasında, sadece rüzgârı, öğle vakti çatlayan taşları ve yağmuru anlayabiliyordu. Melkisedek'ten başka kimsesi yoktu Eliha'nın. Ama Melkisedek de bir süre sonra ondan sıkıldı. Öbür karılarının odasına gidiyor, haftalarca Eliha'nın yanına uğramıyordu. İncir ağacı meyveye durunca Eliha kimseye hissettirmeksizin eceliğe atadı onu. Su ve buğday için yapılan kanlı savaşların ortasında var olmuş olduğunu önce ağaçla kanıtladı. Ellerinde siğiller çıkan insanları ham incirin sütüyle iyileştirmesi, incir yaprağıyla yaptığı macunlarla ufunetli yaraları kurutması, istemeden hamile kalan kadınları incir dalıyla kürtaj etmesi, Eliha'nın bozulma çağının başlangıcıdır. İncirden bir uygarlık kurmuştu çünkü. Eskisine göre daha çok konuşuyor, kara bakır oksidiyle boyadığı gözlerini hiç kullanmıyordu artık. Beğendiği erkeklere hayranlıkla bakmaktansa hemen kafasını çeviriyor, insana baygınlık veren kösnül kokusunu vücuduna sürdüğü sakızağacı balsamıyla gizliyordu. Melkisedek'in dinini kanıksaması çok sürmedi. Her sabah kırk tas su dökünerek Elbruz Dağları'ndan ta Salem'e getirildiği için şükrediyor, önceki yaban hayatını unutmuş olmayı ibadetten sayıyordu. Babasının kan bürümüş gözlerini bile anımsamıyordu. Eliha'nın belleğinde zalimliğin başat imgesi gün geçtikçe silinmiş, kötülük her an her yandan gelebilecek bulutsu bir varlık haline gelmişti. Kötülük meçhulleşmişti. Hayata nüfuz etmenin tek yolu, ana olmaktı. Ancak herhangi bir ana değil, bir meleğin ya da bir peygamberin, hiç olmazsa bir kralın anası olmalıydı ki olmamış haliyle kusursuzluğa erişebilsin. Derken bir oğul düşlemeye başladı.

Doğru zamanda doğru oğla gebe kalmak için yapmadığını bırakmadı Eliha. Doğurganlığı artırsın diye yılan yumurtası yedi, dolunay gecelerinde çırılçıplak dama çıkıp ışığı gövdesine zerk etti; geceleri keçi sütünde dinlendirilmiş keklik eti, sabahları ekşi mayalı ekmek atıştırdı; Melkisedek'le sevişirken eskisi gibi üste çıkmaktansa sırtüstü uzanıp içine akacak sıcaklığı bekledi, Melkisedek her boşaldığında sağa dönüp sağ

yumurtasına odaklandı, gel gör ki gebe kalamadı. Âdetten kesilmesine şunun şurasında birkaç yıl kala sürekli kurban kesmeye, bildiği her tanrıya adaklar sunmaya, gördüğü her putun önünde iki kat eğilmeye başladı. Son çare, astronomi bilgisiyle nam salmış bir âlimin kapısına gitti. Yıllardır gün yüzü görmeyen bu âlim, yıldızları gözlemekten başka bir iş yapmayan, ay doğana değin günlerini uyuklayarak geçiren, solgun benizli, çelimsiz biriydi. Eliha âlimin evine vardığında, bir kadın kendisinin uyumakta olduğunu, günbatımına kadar gelmemesini söyledi. Eliha evin avlusunda saatlerce bekledi onu. Ama adam uyanır uyanmaz dama çıkıp başını göğe kaldırdı. Kimseyle görüşmeyi kabul etmiyordu. Eliha günlerce gitti geldi, bir türlü astronomi âlimiyle görüşemedi. En sonunda içine fenalık geldi Eliha'nın. Üç köleyi yanına katıp âlimin evini ateşe verdi, sonra ateşe dalıp önce adamı, sonra karısını kurtardı. Âlim ile karısı kendilerini yangından kurtaran bu çirkince kadının ayaklarına kapandılar. Evsiz barksız kalan karı koca Eliha'nın ısrarlı davetini minnet duygusu içinde kabul etmiş olsalar da Melkisedek'in konağına yerleştiklerinde yaşantılarını hiç değiştirmediler. Âlim yine odasından çıkmıyor, elinde bir usturlap, terasından göğün şeklini çıkarıyordu. Uykular zehir olmuştu Eliha'ya. Âlimi evin içinde dolaşırken yakalamak için koridorlarda pusuda bekliyor, karı koca uykudayken içeri girmek için kapıları zorluyordu. Hatta bir keresinde kölesini zorlayıp âlimin defterini çaldırdıysa da geometrik çizimlere serpiştirilmiş tuhaf harflerden bir şeycik anlamadı. Zayiçe defterinden bir yol, geceye dair tılsımlı bir an, kendisi için gökyüzünden bir işaret bekliyordu Eliha. Neyse ki bir yaz akşamı âlim ile karısı odalarında yemek yerken Eliha kulağını kapıya dayayıp onların konuşmalarını işitebildi. Âlim heyecanla karısına bir şeyler anlatıyordu. "Geceleyin" diyordu, "şu cihette, kuzey yıldızının güneydoğusunda bir yıldız belirecek, o yıldız göründüğünde biz seninle birleşirsek ölümsüz bir oğla gebe kalacaksın, ola ki yıldızın doğuşunu kaçırırsak o oğlumuz hiç doğmayacak." Eliha bunları duyunca deliye döndü sevinçten. Derhal incir sütünden hazırlattığı uyku verici bir şerbet gönderdi onlara. Melkisedek'i önce yalvar yakar, sonra amansız bir ısrarla odasına sürükledi. Beklenen yıldız doğar doğmaz Melkisedek'i belinden kavradığı gibi yatağa devirip neredeyse bütün varlığını yuttu onun. Adam şaşkın ve sönük, Eliha ise hırsından alev alev yanıyordu. Melkisedek'i yalıyor, okşuyor, sertçe sıvazlıyor, ensesindeki saçlarını yolarak derhal sertleşmesini emrediyordu. Melkisedek'in gözünde kıvılcımlar çakıyor, bu umulmadık şehvetin cefa mı yoksa sefa mı olduğunu anlayamıyor, bir kraldan

beklenmeyecek bir uysallıkla Eliha'ya itaat ediyordu. O geceden sonra Melkisedek kötürüm gibi günlerce yatmak zorunda kaldı. Krallığından başka iliklerine değin her şeyini vermişti Eliha'ya. Kolunu kaldırmaya mecali yoktu adamcağızın. Kendisine gelebilmek için bol bol kuzu haşlama, tepsilerce tarçınlı hamur tatlısı, Kıbrıs'tan getirtilmiş salkım salkım kara üzüm yedikten sonra ayağa kalkabildi. Uyuyakaldıkları için yıldız doğumunu kaçıran âlim ile karısı ise doğacak oğullarını Eliha'ya kaptırdıklarından bihaber üzüntüyle dövünmeye başladılar. Meğer âlimin kırk yıldır beklediği yıldızmış bu. Mecburen yıldızın bir burçtan başka bir burca geçmesini saatlerce seyrettiler. Yıldızın ikinci burcunun cihana hükmedecek olan başka bir oğlun habercisi olduğunu bilen âlim, bu teselliyle karısının bacaklarını aralayıp "Sana Zülkarneyn'i veriyorum" dedi. Zülkarneyn ile Hızır'ın aynı gece ana rahmine düşmesi böyle oldu.

Hızır'ın ölümlü bir anadan doğma, ölümlü bir babadan olma, bütün insanlar gibi cismani bir varlık olarak döllenmesinden kaç bin yıl sonra, karnı büyümeye başlamadan apar topar düğün kurup Bese'yi saf bir delikanlıyla evlendirdiler. Doğacak çocuğun nasıl birisi olacağını kimse kestiremiyordu. Sonra kulakları hafif kepçe, gözleri çekik bir oğlan çıktı ortaya. Babası Bese'nin eteğinden ayrılmayan bu mızmız tabiatlı çocuğa iki yaşına kadar Ali diye seslendi, iki yaşından sonra Kemal, altı yaşına bastığı gün Mehmet, on dördünde ise İlyas adını koydu. Onca ad arasında kafası karıştı çocuğun tabii. Yerinden bir türlü emin olamıyor, hangi adın altında nasıl yaşayacağını bilemiyordu. Babasının kararsızlığı yüzünden huyu hiç düzelmedi çocuğun. Yerli yersiz ağlamaları, olur olmaz her şeyden ürküvermesi yüzünden sevimsiz bir oğlan oldu çıktı. Bu İlyas'ı kardeşleri dahil hemen hemen hiç kimse hatırlamıyor şimdi. Henüz on beşindeyken bir geceyarısı babasının ayakkabılarını giyerek dışarı çıktı, bir daha da dönmedi. Onun gidişi ev ahalisini içten içe rahatlatsa da Bese deliye döndü İlyas için. Çarşamba Ovası'nda bakmadığı yer kalmadı. İlyas'ın Samsun Limanı'nda hamallık yaptığı, Tekirdağ'a göçüp bir çiftlikte yanaşma olarak çalıştığı ya da İstanbul'a kaçıp orada bir sanat okuluna girdiğine dair türlü rivayetler dolaşıp dursa da Bese gördüğü her delikanlıyı İlyas'a benzetip peşi sıra koşturmaktan kendini alamadı. Devletten gizlice, ailecek Samsun'a göçtükleri ilk günden itibaren hemen her gün, kendini sokaklara vurup kahvehanelerden tütün fabrikalarına, esnaf lokantalarından berberlere değin akla gelebilecek her yerde oğlunu aradı.

Bir süre sonra İlyas'ın gaibe karışmış olması Bese'nin duygu âleminde çarpıcı bir teselliye dönüştü. Nasıl ki Hızır göğe çekilip ruhsal bir makamda görünmezliğe kavuşmuşsa, dilediğinde yeryüzüne inip yüzlerden bir yüz takınarak dost gibi yaklaşıyorsa insana, belki oğlu İlyas da bir uzantısı olmuştu Hızır'ın. İlyas Hızır içre bir İlyas'tı artık. Varken yok olmamış aksine şeffaflaşmış, gözden kaybolmuştu. Böylece oğlundan değil, gözünden vazgeçmişti Bese. Gözünün görmediğini yok sayacağı yerde, oğlu İlyas'ın yaşıtı bütün oğulları kendi doğurmuşçasına kucaklamaya hazır, dünyada bir hasret makamı çatmıştı kendine. Oğlunu kaybedeli beri su ile buhar arasındaki fark iyice keskinleşmişti. Su canıydı İlyas'ın, nefsi ise kaynayan kazanlardan havaya dağılan buhardı. Ateşte eriyen demiri aynı

anda hem ateş hem de demir olan çifte yürekli bir varlık gibi anlamış, bu çifte yüreği büyüdüğünü göremediği oğlunun göğsüne koymuştu.

Senin Zevrakinin meyve vermiyor olmasına aslında hiç şaşmamalı. Gizil bir uyum var aranızda. Şöyle yukarıdan bakınca yarattığınız geometrik bütünlüğü kolaylıkla görebiliyorum. Senden dolanınca Zevraki'ye, Zevraki'den dolanınca sana varan kıvrımlı bir şekil oluşturuyorsunuz. Uzayda devinen sarmal bir kabukta biriniz sedefli iç yüzeyi, diğeriniz kalkerli dış yüzeyisiniz birbirinizin. Hayvanınız sizi terk etmiş.

Hep boş bir ümitle bekledin Zevraki'nin meyvesini. Onda bir değişim olursa sende de olacakmış gibi her bahar bahçıvan tutup kök budaması yaptırdın, sonbahar geldi dibine yanmış çiftlik gübresi attırdın, olmadı toprağına sulandırılmış kireç döktün. Onca özene karşın hevesle uzayan dalları kat kat yapraklandıysa da Zevraki tek bir incir vermedi sana. Bitişik bahçedeki maltaeriği meyveyle dolup taşıp ayakta durmaya zorlanırken Zevraki sadece yaprağa vuruyordu kendini. Herhangi erkek incirin bünyesinde yetişen zarkanatlı bir sineğin uzaklardan gelip dişi çiçeklerini döllemesini beklemekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Kim bilir ne zaman çiçeğine konacak ileğin yaban iradesine teslim, meyve sabrıyla donatılmıştı. Onu meyveye zorlayan sendin. Ağaç incir üstüne yemin etmiş gibi.

Seni tanıyorum. Putun içine sıkışmış tanrı misali cücük gibi göğsünde, seninle uzun bir yol yürüdüm. En küçük bir doğurma isteğine rastlamadım kılcallarında gezinirken. Kemiklerinde bir sorun yok, tansiyonunsa her zamanki gibi düşük. Ağır ağır yaşıyorsun zamanı. Yavaşlık huyunu kalbindeki deverandan almışsın. Üzüldüğünde miden fazla asit salgılıyor; içeriden yaralananlardansın. Sol yumurtalığın sağa göre daha atak, her ay dönümünde yumurtaların olgunlaşıp çatlayacağı zamana hazırlanıyor biteviye. Rahim duvarın yeterince esnek ve ince, ama rahim ağzın dünyaya bakmıyor. Dölyoluyla rahim ağzı arasındaki uyumsuzluğun gizil dilemmandır senin. Başka yöne, karanlığa doğrultmuşsun mağaranı. Sanki bunu bilesiye istemişsin. Doğurmak istersen el maharetiyle pekâlâ düzelttirebilirsin rahmin yönünü, yine de istemiyorsun. Doğmuş olmaya fazla içerlediğinden mi ne, loğusa yatağını ulaşılmazlıkta tutmak istiyorsun.

Şu yaşa geldin, evlat sözcüğüne hâlâ bir mana yükleyemedin üstelik. Sivri kemikli kız çocuğundan yuvarlak bir kadına evrildikçe aklına düşen evlat, hep bir yabancı olarak doğuyor içine. Sende cana bulanan bir yabancıya duyacağın bağımlılıktan ödün kopuyor. Kimdir o bilmiyorsun. Yüzünde kendine benzeş izler aradığın ötekinden, mutluluğun özünü bağışlayan çocuktan, seni toprağa uğurlayacak mihmandardan, mezarının yanını ayırdığın öbür cesedinden başka kim? Kimi zaman yapayalnız ölmemek için istiyorsun onu, kimi zaman doğurmakla ölümü de doğurmuş olacağın için onu istemiyorsun. Boş kasıklarını her okşayışında sonsuzluğu ısıtan bir ateşe değiyor ellerin. O zaman ellerini derhal uzaklaştırıyorsun. Bir soydaş eklemek, birisinin atası olmak, dünyanın gelip geçiciliğine haybeye meydan okumak gibi geliyor. Doğurmak, tam olan ruhu eksiltmek mi yoksa, bir türlü emin olamıyorsun.

Hani beş yaşındaydın, Gelibolu'daki müstakil evinizin balkonunda annenin kucağına çıkmış yoldan gelip geçenleri seyrediyordun. Yükseklik duygusunu tam bilmiyordun henüz, annenin dizlerine basarak aşağı doğru sarkmıştın. Sen sarktıkça annen kararlı elleriyle belinden hafifçe çekiyor, her çekişinde arkandaki güçlü ve güven dolu varlığını hissettiriyordu. Çiçekli akasya dallarının yerlere eğildiği o bahar günü yaşlı bir kadın ağır ağır önünüzden geçmeye başladı. Suratı buruşmuş, el kemikleri sivrilmiş, sırtı kamburlaşmış, dengesini bulamadığı için duvarlara tutunarak yürüyebilen epey yaşlı bir kadın...

"Bu nine böyle mi doğmuş" diye sormuştun annene.

Annen de her zamanki şifa veren somutlaştırma yeteneğiyle "Olur mu hiç" demişti. "O nine doğduğunda bebekti, büyüdü senin kadar oldu, büyüdü benim kadar oldu, büyüdü anneannen kadar oldu, sonra anneannenin annesi kadar oldu" deyince dehşete kapılıp cıyaklayarak ağlamaya başlamıştın.

Evreni çalınmış bir Tanrı'nın ağlayışıydı bu. Saatlerce susturamamışlardı seni. İçindeki acı büyüme korkusundan çok annenin de yaşlanıyor oluşuydu. Onun saçlarının ağaracağına ellerinin çilleneceğine, büyükannen gibi yatağın içinde günden güne küçülüp tükeneceğine inanmak istememiştin. Ömür denilen kavram henüz zihninde oluşmamıştı. O günden sonra taşlarla ezdiğin böceklerden öğrendin ömrü. Ağacınkiyle, paslanan demirinkiyle, kelebeğinkiyle ömrünü kıyaslamaya başladığında

bundan böyle yaşamak düpedüz durakalmaktı. Ölümsüzlük ilkel çağından kalma hasretindi senin.

Sırası gelmişken söyleyeyim, Yıldız Parkı'nda uzun yürüyüşlere çıktığın akşamüstleri şehri altın rengine boyayan güneş Boğaz'a doğru inerken, çınarların arasından sarkan huzmelerin içinde uzay bükülüyordu da başka bir zaman diliminde yürüyorduk ikimiz. Dönemeçlerde yok oluyor, toprak yolun sonunda birdenbire ortaya çıkıyorduk. Sen farkına varmadan hiç... Geçtiğin bütün patikaların sensizliğini, parmak uçlarınla dallarına dokunuverdiğin defnenin sallantısını, şöyle bir göz ucuyla bakıverdiğin süs havuzundaki yosunların hücre hücre ilerleyişini gördükçe ölüp ölüp dirilmişliğim vardır benim.

Hızır'la ilgili ilk hatırana gelelim. Onun soluğunu teninde hissettiğin o irkiltici geceye... Babaannenin Samsun'daki kâgir evindeydin o zaman. Her yıl beş on gün kalmak üzere ailece geldiğiniz bu ev ocakta fokurdayan aşuresiyle, sacda kavrulan işkembe kebabıyla daha sonra hiç tatmayacağın lezzetlerin masalsı yuvasıydı. Altı yaşına yeni girmiştin. Meyve döken dut ağaçları yüzünden sokaklar yapış yapıştı. Bütün gün dut toplamaktan pespembe olmuştu parmak uçların. Babaannenin yanına yatırmışlardı seni. Yün yatağın ortasına gömülmüş, onun ak göğsünden sızan lavanta kokusunu soluyordun. Altı çocuk annesi, genç yaşta dul kalmış bu yaşlı kadının memelerinin arasına sokuşturduğu lavanta, kadınlığa dair yeni bir bilgiydi senin için. Güzel kokunun yarattığı cinsel duyguyu babaannenin cinselliksiz gövdesiyle uyuşturamıyordun. Küçücüktün. Meraklı gözlerin kocamandı. Bir tek sen babaannenden korkmuyor, bütün gün kadının ayaklarına dolanıp ardı arkası gelmeyen sorular soruyordun. Sana baktığında gözleri dolardı kadının. Yüreğindeki sevgiyi bir başına taşımakta güçlük çekerdi. O gece, dışarıdan süzülen ay ışığında gözünü kırpmaksızın onu seyrediyordun. Asabiyetiyle bütün sülalesini yıldıran bu öfkeli kadın uykusunda bile somurtuktu.

Tam uykuya dalacağın sıra salondan gelen bazı sesler işittin. Tartımlı ayak sesleri... Döşemelerdeki gıcırtı gittikçe yakınlaşıp uzaklaşıyor, birisi yattığınız odanın önünde dolaşıp duruyordu. Sesini çıkarmadan dakikalarca dinledin ayak seslerini. Ev ahalisinin alt kattaki odalarda uyuduğunu bildiğin için adımlara anlam veremiyordun. Korkudan soluğun kesilmişti. Yatakta doğrulup dikkatle dinledin evi. Sonra pikeyi yüzüne çekip tir tir titremeye başladın. Babaannen horul horul uyuyordu. Haykırmak istiyor ama sesini çıkaramıyordun. Sesin yok olmuştu. Zoraki bir hırıltı çıkarabiliyordun yalnızca. Ayak sesleri hâlâ sürüyordu. Pikenin altında terden sırılsıklam, ellerini kulaklarına kapayarak kendine kıvrıldın. Beynindeki uğultu, babaannenin horultusu, kendi derin soluğun, katlanılmaz bir gürültüydü artık. Ayak sesleri bütün bu gürültüyü delip kafanın içinde geziniyordu. Döşemeyi gıcırdatan kösele ayakkabılar, ayakkabıların üstünde yükselen uzun ince bacaklar, sırtında sahtiyan yeleğiyle bir adam, adamın gür saçları ve onun anbean tamamlanan gövdesi

zihninde beliriyordu. Babaannenin karnına gömülüp hüngür hüngür ağlamaya başladın. Babaannen sıçrayarak uyandı.

"Ne oldu yavrum" diyerek sımsıkı sarıldı sana. O an sesler kesiliverdi. Kimse adım atmıyordu.

"Bir adam" dedin kekeleyerek, "evin içinde yürüyor."

Babaannen ilgiyle gözlerine baktı. Şefkati kadifedendi. Ürpertici ay ışığında yumuşacık bir bedenle sarmalandın. Kalın bir duvardı gece. Handiyse dilsiz. Ahşap kirişleri kemiren böcekler bile hareketsizdi. Babaannen hiçbir şey duyamamıştı. Gülümseyerek terli saçlarını geriye doğru okşadı senin. Uzun uzun dua ederek yüzüne üfledi.

"Merak etme" dedi "Hızır geldi herhalde, ölülerimizin ruhu için helva kavurmuştum, onu tadıp gidecek."

O an için ona inanmaktan başka çaren yoktu. Ne ki, babaannenin sözünü ettiği kişinin densiz bir akraba olduğunu sanmıştın. Yorgunluktan uyuyakaldığında Hızır denilen adam çoktan belleğine mıhlanmıştı.

Sonraki günler bıkmaksızın Hızır'ı sordun babaannene. Onun hayata bolluk katan ölümsüz bir insan olduğunu, evlerine bereket getirerek Allah'ın iyi kullarını kutladığını, zor zamanlarında insanlara yardıma geldiğini, birdenbire görünüp birdenbire kaybolduğunu, hiç ummadığın bir şekilde ansızın karşına çıkabileceğini öğrendin. O, kıyamete kadar yaşayacak olan nurlu bir insan, dünya hayatı ile kabir hayatı arasındaki misal âleminde yaşayan, zamanın ve mekânın sırrını bilen tek ölümsüzdü. Babaannen sana saatlerce Hızır'ı anlatıyor, ama bütün bunların dışında başka bir şey söyleyemiyordu. Hep aynı cümleleri yeni bir şeymiş gibi tekrarlamaktan usanmıyordu da. Bir gün kara gözlerini gözlerine dikerek sana en büyük sırrını açacağını, ama bu sırrı birine söylersen dünyanın yerle bir olacağını söyleyip annenin babanın kardeşinin ölüsü üzerine yemin etmeni istedi. Annenin babanın kardeşinin ölüsü üstüne çabucak yemin ettin. Turşu kavanozlarının, marmelat küplerinin, kangal sucukların, kışlık kavunların, yağ tenekelerinin, büyüklü küçüklü çuvalların düzenli bir şekilde yerleştirildiği kilere soktu seni.

"Bak" dedi "burası bizim Hızır ambarımızdır. Ben buradan ne alsam aynısı yerine gelir. Bu ambardan eksilen ne olursa olsun, bir pirinç tanesi bile olsa, Hızır Peygamber aynısını getirir koyar." Bu hikâyeye hiç inanmamış olsan da inanmayı çok istemiştin. Her şeyin akıl diliyle öğretildiği bir evde yetiştiğin için Hızır muamması hemen kanına işlemişti. O yaz gece gündüz Hızır nöbeti tuttun. Büyük bir yemin ettiğin için

kimseye bir şey söyleyemiyor, kilerin önündeki kuşkulu bekleyişlerini annene açıklayamıyordun. Babaannenin söylediğine göre kimi zaman dilenci, kimi zaman zengin bir adam, öksüz bir çocuk ya da bir işçi olarak farklı kılıklarda, kimi zaman kumral, kimi zaman esmer bir erkeğe bürünerek çıkagelecekti Hızır. Onun Hızır olduğunu anlamanın tek yolu başparmağını tutmaktı. Başparmağında kemik yoktu çünkü. Ola ki Hızır'ın başparmağını tutarsan ömür boyu onun dostluğunu kazanmış olacaktın.

Doğduğun gün babaannen bahçeye bir incir ağacı dikmişti. O ağaç senin gizli kardeşindi. İncirin altında ahşap bir divan dururdu hep. Yaz geceleri divana uzanıp yaprakların arasından yıldızları seyrederdin. İncirle ikiniz on dört yaşındaydınız. Hızır olayının üstünden yıllar geçmiş, vaktiyle verdiğin yemini çoktan unutmuştun. Fizikle matematik dersine çok düşkündün. Göğü donatan pırıltıların milyonlarca yıl önceki diri yıldızlardan geldiğini öğrenmenin hayretiyle, uzayda yol alan ışıkların hangi çağa denk düştüğünü bilememenin sancısını çekiyordun. Orada, incirin altındayken sen, gökteki buzul çağına bakıyordun belki. Öte yandan, peşine düşmüş oğlanları düşünmeden edemiyordun. Memelerin sızlamaya başlamış, koltukaltların tüylenmişti. Sesi kalınlaşan oğlanların cinsel iştahından kendini alamıyor, onların köşelenen suratlarından, girdikleri her yeri kaplayıveren acı ter kokularından hoşlandığın için utancına haz bulaşıyordu. Çocukken belinden yukarısı vardı yalnızca. Büyüdükçe belinden aşağısı canlanıyordu. Genişleyen leğen kemiğinden anlıyordun kemiklerindeki gelişmeyi. Kız arkadaşlarınla sevişerek bacaklarını ve karnını kendi haline bırakmayı öğreniyordun. Yine o bol yıldızlı yaz gecelerinden birinde tam gövdenle dünya arasında gezindiğin bir zamanda, sırtında teneke çuvalıyla sefil görünümlü yaşlı bir adam yalpalayarak bahçeye girdi. Sana doğru yaklaştıkça peşinden tangırtılar yükseliyordu. Çöplerden topladığı tenekeleri hurdacıya satan yoksul biri olmalıydı. Adamın yaklaşmasını beklemeden, tenekemiz yok, diye seslendin. O ise seni umursamadan yürümeye devam etti. Geldi karşında durdu, sırtında taşıdığı çuvalı gürültüyle yere bıraktı.

"Acıktım" dedi sana.

Bön bön baktın. Dilenmemiş, doğrudan buyurmuştu. Ne diyeceğini bilemeyip koşarak babaannenin yanına çıktın. Hırpani bir adamın bahçeye geldiğini söylediğinde, kadının eli ayağı birbirine dolaşmıştı. Koca bir tepsiye etli fasulye, yoğurt, hoşaf, pilav koyup adama götürdü. Görmeye

alışık olmadığın aşırı bir hürmet vardı babaannenin halinde. Ellerinin ayasını göstermiyor, boynu eğik sürekli yere bakıyordu. Adamın önüne tepsiyi bırakırken ona hiçbir şey sormadı. Sen merdiven basamaklarında oturup gözünü ayırmadan bahçedeki adamı seyrettin. Babaannenin onca uyarısına rağmen inat edip kalkmadın yerinden. Adam, seyredilmeyi umursamaksızın ekmeği haşince bölüyor, iştahla yemeğini yiyordu. Son lokmasını bitirince ceketinin iç cebinden filtresiz sigara çıkarıp sakince tellendirdi. Kızgınlık duymuştun. Böylesi müdanasız oluşunu arsızlığına vermiştin. Giderken bir teşekkür bile etmedi. Azarlayıcı bir tonla onun kim olduğunu sordun babaannene.

"Hızır Peygamber'di" dedi bulaşıkları yıkarken.

İncir ağaçlı ilk bahçenden, babaannenin büyülü ambarından dışarı fırlatılman bu yanıtla oldu. Buruk gülümsüyordun. Şefkatle sarıldın ona. Dilencilere peygamber muamelesi yapması içini ezmişti.

Hızır ile Zülkarneyn'in aynı gece ana rahmine düşmesinin bir anlamı olmalı. İkisi bir araya gelince çift yumurta ikizlerini andırıyorlar. Biri, anası Eliha'nın kadere kemend atarak ele geçirdiği göksel bir kişilik, öbürü ise babasının daima kusur bulacağı bir dünya fatihi. Hızır anasının sökerek aldığı, Zülkarneyn ise babasının verdiği oğul... Biri yıldızın doğduğu anda döllenmiş, öbürü ise bir yay çizerek durduğu anda. Aynı yıldızın iki farklı burcunda can bulmuş olmaları Hızır ile Zülkarneyn yoldaşlığını başlattığı gibi, ikisi arasındaki aşılmaz uzaklığı da belirlemiş.

Zülkarneyn'i tanıyorsun, oldukça alışıldık biri. Sultan Süleyman, Makedonyalı İskender, Fatih Sultan Mehmed gibi gözünü dünyaya dikmiş hükümdarlara benziyor. Alnında iki boynuz çıkıntısı olduğu için kapkara bir boğa gibi ihtişamlı, fethedeceği toprakların düşüyle yanıp kavrulan azman bir savaşçı. Hızır ise annesi doğum yaparken öldüğü için oldukça içine kapanık, su kenarlarında oturup tefekküre dalmakla meşgul, çiçek tohumlarına ve ağaç köklerine düşkün, toprağın çevrimine hayran bir çocuk. Erken yaşta kılıç kuşanıp dövüş sanatıyla uğraşan sütkardeşi Zülkarneyn'e göre sakin ve cılız.

Annesinin yaptığı hile etine işlemiş Hızır'ın. Kemiksiz parmağını hayatını ayrıcalıklı kılacak bir nişan olarak değil de, gelecekte kemiksizleşeceğine dair bir alamet olarak görüyor. Ölmeden ölebilmek gibi huzursuz edici fikirleri var üstelik. Ona göre, sonsuza açılan kapıdan geçmek için yaşarken hiçleşebilmek gerekiyor. Hem, çirkin de. Eliha'dan miras kalan cazibeli çirkinliğini arınması gereken bir şöhret unsuru olarak sayıyor. Zülkarneyn şehir meydanlarında dişine göre bir hasım bulup güreş tutarken, ilgiden hazzetmeyen Hızır dağlara vuruyor kendini. Hiçbir zaman tıka basa doymuyor, kana kana su içmiyor, mecbur kalmazsa et yemiyor, yiyecek bulamazsa bir asma yaprağını bütün gün çiğneyerek İbrahim'in görünmez tanrısına şükrediyor. Emellerden sıyrılıp amellere sarılarak nefsini yok etmeye adıyor kendini.

Melkisedek ise oğlunun hallerinden hiç memnun değil. Başını alıp gidivermelerini Hızır'ın, kudretine karşı gösterilmiş bir itaatsizlik, egemenliğini hafifseyen bir cüretkârlık, en önemlisi babalık hakkına karşı yapılmış bir saygısızlık olarak görüyor. Krallığını bırakacağı halefinin bu münzevi yaşamını dizginleyebilmek için elinden geleni ardına koymuyor

Hızır nereye giderse peşinden adamlarını gönderip derhal geri getirtiyor. Ola ki Hızır bir mağaraya, bir ağaç kovuğuna ya da ne bileyim bir çoban barınağına saklanmışsa, saklandığı bucakları yerle bir ederek sessizlikten kurduğu yurtlarını işgal ediyor oğlunun ve onun dingin nabzını hızlandırmak için koynuna kadınlar sokup zoraki şarap içirterek nefsin zevklerine itekliyor. Oysa doğdu doğalı hep sarhoş Hızır, hep başı dumanlı, sözcükleri az, gözleri handiyse ışığı geçirmeyecek denli kısık. Bedeni burnundan gelmiş, onu geri istemiyor. Etrafında kıvrılan kadınlara, damağını saran şaraba bir türlü kanmıyor.

Derken Hızır hakkında türlü söylentiler dolanmaya başlıyor. Bir zamanların esrarengiz peygamberi İdris'e benzetiyorlar onu. Ölmeyen, ölmediği için varlığı daima muamma olan İdris, bir bakışta ağacın yapraklarını sayabilecek denli gözleri keskin, bulutlara söz geçirmeye muktedir, şaşmaz kehanetleriyle meşhur, dünyanın üç büyük nimeti sayılan yalvaçlık, hikmet ve sultanlıkla taçlandırılmış münevver biriymiş. Kimisinin cin, kimisinin melek dediği çopur yüzlü bir yabancıyla ömrü boyunca sadece dört kez görüştükten sonra eline kalemi alıp ilk yazıyı yazan, topu topu otuz sayfa tutan kitabını vahiy diye ortaya koyan ilk kişi. Yetmiş iki dili sular seller gibi bilmesine rağmen, Babil'deki yetmiş iki kavme o kitabın tek bir cümlesini belletememiş. Kimseyi kendine inandıramayan küskün biri olarak bir kenara çekilip terzilik yapmaya, iğnenin mucidi annesi Esvet'ten devşirdiği maharetle dokuma ile beden arasındaki benzerliği kurmaya başlamış. Dikiş dikerken hep aynı cümle dökülüyormuş ağzından, "Kendi makamımdan cenneti de gördüm, cehennemi de." Sürekli sayıklanan bu cümle teselli gücünü yitirdiği gün İdris apansız kaybolmuş. Arkasında ne ayak izi, ne de kan lekesi. Bir daha hakkında haber alınamamış.

İdris'in diri diri yok oluşundan epey sonra, Hızır'ın suretinde tekrar canlanışı biraz da Hızır'ın tekinsizliğindendir. Günbegün İdris'in imgesine dönüşüyordur Hızır. O da İdris gibi sessizce uzaklaşıyor, yüzünde insanı tedirgin eden mutlu bir anlatım, dünyanın sırrına ermişçesine geri dönüyordur. Bir şey biliyor ama ne? Oğlunun bildiği her neyse onu ele geçirememenin verdiği eziklikle Melkisedek günden güne hırçınlaşıyor. Çaresiz, zincire vuruyor Hızır'ı. Günde bir tas su, iki dilim ekmekle aylarca oğlunun sabrını sınıyor. Hızır mutlu, dört duvar arasında karanlığın içinde göğün katlarını, yerin izbelerini seyrediyor. Melkisedek hıncından çatlamak üzere, her gün derisi soyuluncaya kırk kere kırbaçlatıyor oğlunu. Bundan

böyle dünyayı kırk sayısıyla ölçüyor Hızır. Kırk kere olan her neyse bire denk düşermiş gibi kırk günü bir güne, kırka çoğalan acısını teke indirerek aldığı kırk bin soluğu bin soluk sanıyor, böylece zaman Hızır'ın gözünde günbegün yoğunlaşıyor. Melkisedek oğlundan ümidini kestiğinde kırk kez çilesini doldurmuş tek bir Hızır çıkıyor zindandan. Işık gözlerini kamaştırmıyor.

Dışarıda yalnızca Zülkarneyn karşılıyor Hızır'ı. Bakışları sipsivri Zülkarneyn'in. Alnındaki boynuzsu çıkıntılarla bütünleşmiş iyice. Yarısı hayvan bir Tanrı gözüyle kılıçtan geçireceği halklara yukarıdan bakıyor. Boyun damarları görmeyeli epey kalınlaşmış. Bir deri bir kemik Hızır'ın karşısında devasa bir heykel denli gösterişli. İhtirası bronzlaştırmış onu. Yarısı okçu, yarısı topuzlu beş yüz kişilik ordusuyla güneşin doğuşundan batışına doğru fethedeceği yerleri, tepelere inşa edeceği kaleleri, yeryüzüne kötülüğü yayacak olan Yecüc ve Mecüc kavmine geçit vermemek üzere yaptıracağı demir dökme seti düşüne düşüne durduğu yerde anıtsallaşmış. Ama ölümden çok korkuyor Zülkarneyn. Bir yerinde yara çıkınca gövdesindeki kırılganlığı fark edip dehşete kapılıyor. Kafasının bitlenmesi, midesinin ekşimesi, toz kaçtı diye gözünün sulanması ürkütüyor onu. Hele ölüler diyarıyla ilgili anlatılan azap dolu söylenceler kanını donduruyor. Bu yüzden cihana hükmetmeden önce ölümsüzlüğü istiyor Zülkarneyn. Şairlerin methiyeler düzdüğü, büyücülerin transa geçerek haritasını çizdiği, Gılgamış'ın arayıp da kavuşamadığı tılsımlı bengisuyu bulması gerek. Babasından kalma elyazması kitapta sözü edilen uzakta bir yerde, yeşim bir kayanın altından fışkıran hayat suyunu içmekten başka çaresi yok.

Hızır'ı omuzlarından sarsarak, "Kardeşim" diyor Zülkarneyn, "gel seninle buralardan gidelim."

"Peki" diyor Hızır, yüzünde âlimane bir olgunluk, nereden rüzgâr esse oraya savrulan bir teleğin hafifliğiyle.

Hızır ile Zülkarneyn haşmetli bir orduyla tozu dumana katarak şehirden çıkarken, oğlu İshak'ı kurban etmeye Moriya Dağı'na götüren İbrahim Peygamber ile karşılaşıyorlar. İbrahim bir eliyle odun yüklü eşeğin kemendini tutuyor, öbür eliyle canından çok sevdiği oğlu İshak'ı. Kararlı ama yaslı bir anlatım var yüzünde. İshak ise celladının yanında tir tir titremekte. Gözlerinde bir kurban ürküntüsü. Doğdu doğalı kâbus görmekten iyice solgunlaşmış çocuk. İmanı sınanan bir babaya karşılık imanı feda edilen bir oğul olmanın derin kıskançlığıyla iyice içine kapanmış. Hızır güç vermek için başını okşuyor çocuğun. İshak iki adım

geri kaçıyor. İbrahim Peygamber İshak'ın elini bırakıp sevgiyle kucaklıyor Zülkarneyn'i, yolun açık olsun, diyor. O günden sonra hep aynı başlangıçla kuruluyor tarih. Fatihlerle peygamberlerin yakınlığıyla... Bir fatih ile bir peygamber ne zaman yan yana gelse kimse bir İshak'tan söz etmiyor.

Bir ordu düşün. Kimisi deri, kimisi pösteki kuşanmış askerler uğradıkları her yere kan sıçratıyorlar. Yol aldıkça yaşlanıyor, yaşlandıkça babalarına benzemeleri gerekirken birbirlerini andırıyorlar. Evlerini terk edeli beri dişleri dökülmüş birçoğunun. Yakıp yıktıkları köylerin harman yerlerinde doğacak piçler bırakarak dünyayı yetimlik duygusuna alıştırıyorlar. Aldıkları yaralar iyice değiştirmiş onları. Kör, çolak ve topal, kana susamış devasa bir yaratık gibi savrula devrile doğuya doğru ilerleyen, ganimetlerle süslü birer heyula olmuşlar. Abıhayatı bulmak uğruna bir yandan kan döküyor, bir yandan fethettikleri her ırmaktan, çevresini sardıkları her krater gölünden, her çağlayandan su içerek yeryüzündeki bütün elementlerin tadına bakıyorlar. Kükürtle sodyum arasındaki lezzet farkını iki yağma bir katliam arasında öğrenip magnezyumu tatmaya karanlıklar ülkesine doğru gidiyorlar. Taşın sırrını çözüyor bu adamlar, doğanın bileşenlerini, suyun türlerini keşfediyorlar. İncelikli bilgilere erişmeden önce halkların ciğerini söküyorlar. Vebayı ve daha bir sürü laneti insandan insana bulaştırarak adım adım acıyı gezdiriyorlar dünyada. Kurşuni fırtınalar eşliğinde aştıkları ovalarda, o güne değin bir kere bile abıhayata gönül indirmemiş, havada aslı duran canlı sözcükleri toplamaktan başka ereği olmayan bir ozanın, asasından başka hiçbir şeye hükmetmeyen bir abdalın, çınar ağaçlarının huyunu çözmeye yeltenen bir dülgerin, krallıkların sınır çizgilerini arayan gezginlerin, puhu tüylerinden kuşamlarıyla evrensel özün çekirdeğine doğru havalanan bir Şaman'ın yanından geçip giderken, bu tuhaf adamların hangi suyu içip de böyle bir başına yola düştüklerini artık merak etmiyorlar. Meçhul bir kayanın altından fışkırmakta olan abıhayat yalnızca Zülkarneyn'in kaderiymiş gibi, kendi içine dalmış münzevilerin ruhsal kaynağını hiç umursamıyorlar. En önde giden Zülkarneyn ise kuzguni bir atın üstünde bütün ihtişamıyla ordusunu kumanda ededursun, abıhayatı içecek yegâne kişinin hemen arkasından gelen boz atlı Hızır olduğunu henüz bilmiyor elbette.

Sence Zülkarneyn yanılan mıdır, aldatılan mı? Doğmazdan önce adına atfedilen bir kahramanlık masalının esiri midir yoksa? Sık sık rüyasına giren boynuzları gelişmiş, lüleli kara sakalları göğsüne uzamış başka bir Zülkarneyn'e prangalı, içini kavuran sonsuzluk tutkusuyla mahvolmak pahasına seferler düzenlemeye mecbur, işin aslı bıldırcın avlamaktan, güreş

tutmaktan başka bir şey yapmak istemeyen gayet sıradan birisidir belki. Belki de sonsuzluğu çoktan bulmuştur da bulduğunu fark edememiştir.

Babaannen Zülkarneyn ile ilgili bir masal anlatmıştı, anımsıyor musun? Zülkarneyn korkusuz ordusuyla güneşin hiç doğmadığı zulmet diyarına doğru giderken hani, büyük bir konağın kapısında durup üç kez kapıyı çalmıştı.

Kapının ardından davudi bir ses yükselmişti, "Sen kimsin?"

"Ben Zülkarneyn'im!"

Konağın demir çatkılı ahşap kapısı yavaşça açılmıştı. Masalın bu kısmında gözlerin büyümüştü senin. Nefesini tutmuş, paslı menteşelerin sessizliği yırtan gıcırtısını işitmiştin.

Beyaz gömlekli, zambak benizli, sanki erkeğe benzer bir erkek küçümseyerek Zülkarneyn'in gözlerine bakmıştı "Ey Zülkarneyn fethettiğin ülkeler yetmedi mi, geldin kapıma dayandın?"

Zülkarneyn boş avuçlarını göstererek, "Malım yok, neyim var neyim yok askerlerime dağıttım" diye karşılık vermişti.

"Kıyamet yaklaştı, malın olsa da kıymeti yok" demişti genç adam. "Ben sûr sahibi İsrafil'im, üfürme emri gelince tiz bir ötüş duyacak herkes, burası mahşer olacak." Sonra, taşa benzeyen bir taşı cebinden çıkarıp Zülkarneyn'e uzatmıştı. "Bunu al da kendini ölç."

Masalın bu yerinde kumsallardan ve yamaçlardan topladığın kendi taşlarını düşünmüştün hemen. Taşları niçin sevdiğini henüz bilmiyordun. Sanıyorum, onların ruhsallıkla sarmalanmış yüzeylerinde gizemli bir kusursuzluk görüyordun. Matematiksel bir kusursuzluk... Bir keresinde, Sarıkamış'taki çam ormanında gezinirken bir obsidyen taşı bulmuştun, dün gibi aklımda. Senin için o taş, kaygan yüzeyi pırıl pırıl parlayan simsiyah bir gezegenin kırık parçasıydı. Onun topraktan çıktığına değil de dünyaya düşmüş olduğuna inanmış, kendinden bir parça ruh üfleyerek bu kaba ve yontulmamış maddeye can verdiğini sanmıştın.

İsrafil'in verdiği taş ise çok hafif gelmişti Zülkarneyn'in eline. Sağ elinden sol eline geçirerek günler boyu taşın ağırlığını tartmıştı. Miğferinde taşımış, göğsüne saklamış, ceplerinde gezdirmişti; ellerinin arasında ovalayarak taşı ısıtmış, ısındıktan sonra kaç zamanda soğuduğunu gözlemişti. Ayasının, topuğunun, omuz başlarının, dizkapağının büyüklüğüyle taşı karşılaştırmış, taş ile kendi arasındaki oranı bir türlü bulamayınca onu başka taşlarla kıyaslamaya kalkışmıştı.

Taşı taşla ölçmek, Zülkarneyn'in en büyük açmazı olmuştur herhalde. Düşün ki biri granit, öbürü kuvars, biri mermer öbürü ametist, biri yuvarlak öbürü yayvan, biri pürtüklü öbürü kaygan taş kıyaslanabilir mi hiç, bir taş bir taşa eş düşürülebilir mi ki birine bakarak öbürünün ne mene bir giz taşıdığı anlaşılabilsin.

En sonunda Zülkarneyn baktı ki olmayacak, taşların kendisini değil de ağırlıklarını karşılaştırmaya karar vermişti. Kendi taşını terazinin bir kefesine, benzer büyüklükte başka bir taşı öbür kefesine koyduğunda, pür dikkat babaannenin ballı anlatımını dinleyen sen bile, İsrafil'in taşının yeryüzündeki bütün taşlardan daha ağır çekeceğini az çok tahmin etmiştin. Zaten öyle olmuştu. Zülkarneyn kim bilir kaç kilo çeken taşların topunu birden tarttığında İsrafil'in verdiği taş yine daha ağır gelmişti. Zülkarneyn bitkin, girdiği bütün savaşlarda mağlup düşen bir komutan denli yılgındı. Onca orduyla baş etmiş ama tek bir taşın muammasını çözememişti.

Gönül dediğin bir dipsiz hazne, akılla kavramaya yeltendiğinde bitimsiz anaforuna kapılıp dengeni yitiriverdiğin karanlık bir yer. O karanlık odaya girince Zülkarneyn, kendini yer yüzeyinde bir taşla oyalanırken bulunca, düştüğü duruma fazlasıyla içerlemişti. Bir taşın peşinde yitirdiği zamanı dünya zamanı sanmıştı. İşin içinden çıkamayınca Hızır'a gidip "Beni kurtar kardeşim, yalvarıyorum bu taştan kurtar beni" demişti de bir taşın bünyesine sıkışıveren benliğini azat etmesi için sütkardeşinden medet ummuştu. Hızır her zamanki imrendirici sakinliğiyle Zülkarneyn'in elindeki taşı alıp havaya kaldırmış, onu ışığa tutmuş, içinde bir şey görüyormuşçasına uzun uzun bakmıştı. Sen de gözlerini kısmıştın o zaman. Babaannenin ağzından dökülen her sözcük, senin yüzünde kendine bir mekân kuruyordu. Anlatının zamanında, başka bir uzamda yaşıyordun. Bir yandan masalı deneyimliyor, bir yandan çok eskiden yaşadığın bir şeyi anımsıyordun. Her şey senin tanıklığında gelişiyordu. Hızır terazinin bir kefesine Zülkarneyn'in taşını, öbür kefesine hepi topu bir avuç toprak koymuş, taş ile toprak arasında denkliği terazide göstermişti. Zülkarneyn, böylesi yalın bir cevap ummamıştı elbette. Ta o zamandan beri vasat düşüncenin müptezelliğini açığa vuran göz kamaştırıcı bir ışıktı, yalınlık.

"İyi ama" demişti Zülkarneyn, "nasıl oldu da taşı toprakla ölçmek senin aklına geldi, derhal açıkla!"

Hızır İsrafil'in taşını yere atıp kolunu sütkardeşinin omzuna atmıştı. "Niçin bildiğimi bilmiyorum, taşı görünce bildiğim şeyi anımsadım."

Zülkarneyn ikna olmamıştı "Peki taşın sırrı bu mu yani, bir avuç toprak mıymış ağırlığı?"

Hızır gücenmişti "Anlamıyor musun!. Bu taş bir ağırlık değil, aramızdaki yakınlığın ve uzaklığın timsali, seni benimle, beni seninle ölçen misalin ta kendisidir."

Bu taşlar bazen daha çok ses çıkarıyor insandan. Tanrıların toplanma yerine işaret düşmek için orta yere dikilen onca kayadan, sınır taşlarından, mezar başlıklarından, Yakub'un önce başını yasladığı sonra göklerin kapısı olarak bir direğin üstüne yerleştirdiği Beyt-el taşından, Afrika'daki kabilelerin ovalaya ovalaya parlattığı kutsal kayaçlardan, Kâbe'deki Hacerü'l Esved'den, kurbanların adandığı mermer sunaklardan, düştüğü yerde tapınaklar inşa edilen meteor parçalarından insana bulaşan pürüzlü bir sonsuzluk duygusu. Sen taşlara dokunduğunda ben serinliyorum. Ferahlatıcı bir esrime yayılıyor içimde. Bir taş ki ister kumsaldan, ister nehir yatağından, ister yamaçtan gelmiş olsun, evrenle bütünleşmenin mümkünlüğünü hissettiriyor. Halbuki başka bir şey taş. Bir yabancı. İradesine içkin en küçük bir belirti taşımıyor. İnsan gözünde anıtsallaşan devasa bir kaya, kendi oluşunu oluyor sadece ve o kaya sayesinde insani titreşimler yayılıyor mekânlara.

Diyeceğim, babaannen anlattıkça bir taşa yaklaşıyordun sen. İnsanı insanla ölçen çakıllara, akiklere, kuvarslara, altın filizli boztaşlara dokunuyordun. Derken babaannen geniş, uçsuz bir bozkırdan söz etmeye başladı. İlgiyle bozkırı seyrediyordun şimdi. Ufuktan beyaz bir ışık yayılıyordu. Sonbaharda toprak iyice kızıla çalmış, rüzgâra kapılan dikenler birbirlerine sarmalanarak büyücek çileler halinde yuvarlanmaya başlamıştı. Zülkarneyn Hızır'a için için bilenmişti. Hızır'ın sözlerini kavramak için uzun uzadıya düşünüyor, ama yüreğinde insanı insanla ölçen taşın hikmetini bulamıyordu. Meğer bilmek, bir bakıma kendinde bulmaktı. Zülkarneyn de kendinden bildiğini göstermek için Hızır'ın asla bilemeyeceği farklı bir anlam yüklemişti taşlara. Ordusuyla beraber bu dümdüz bozkıra vardığında askerlerine dönüp şaşırtmacalı bir emir vermişti.

"Şu bozkıra girin, dilediğiniz kadar taş toplayın! Bu taşlardan alan da almayan da pişman olacak."

Askerler silahlarını bırakıp bozkırda taş aramaya başladığı sıra babaannen beklemediğin bir soru sormuştu: "Sen olsaydın kaç tane taş alırdın?"

Fazla düşünmeden omuzlarını silkip "Bilmem, bir tane alırdım herhalde" demiştin.

Askerler Zülkarneyn'in yanına döndüğünde bozkırdan topladıkları taşların her biri altına dönüşmüştü. Masalın bu yerinde yüzünde derin bir küskünlük vardı. Üzüntünü gizleyemiyordun. Babaannen tekrar sormuştu o zaman, "Pişman oldun mu?" Büyük bir kayıp duygusuyla yutkunmuş, yanıt verememiştin.

Zülkarneyn masalını dinlediğin günden bugüne ne zaman yuvarlak bir taşı avucuna koyup uykuya dalsan, kendi özünü sarmalayan saydam bir küre olarak görüyorum seni. Taşla uyurken mutlak bir bütünlüğe kavuşuyorsun sanki. Öte yandan avucundaki taşın anlamı toprak mı altın mı, acaba hangisini tutuyorsun elinde hâlâ anlayabilmiş değilim.

Öğlen oldu. Açlıktan yüzün bozarmaya başladı. Bir yudum su iç bari. Yumurta kızart, çay demle, bir şeyler yap. Oturduğun yerde yarı ölü, olmaz böyle. Açlığını hissetmiyor oluşundan ürküyorum senin. Daha giyinmedin de, elin ayağın buz gibi. Kaç kere telefon çaldı, hiç kıpırdamadın. Koltukta hareketsiz oturdukça tuhaf şeyler geliyor aklıma. Dışarıdan izlendiğini biliyormuş gibi seni kim seyrediyorsa ona poz veriyorsun sanki. Merakla bakan irileşmiş bir gözün odağındasın. Çıplak ayakla bahçede gezinen birisine mi bakıyorsun yoksa? Bir yandan önceki günkü sağanaktan kalan ıslaklığı ayaklarında hisseden, öbür yandan öğlen sıcağıyla yükselen buharı dinginlikle seyreden kendini mi hayal ediyorsun orada? Çatılardan sarkan ışık seliyle gözlerin kamaşırken renklerin ve biçimlerin uyruğuna katılıp tek bir varlıktan ibaret kendinden bir ruhlar kolonisi mi yaratıyorsun? Böyle mi iyileşeceksin? Yedeğinin yedeğinin yedeğiyle şeylere dokunarak yani? Hem aç, yoksul ve incitilmiş insanlara, hem de sokakları arşınlayan mutlu perilere mi bölüneceksin aynı anda? Büyük bir kalabalığın sıkış tepiş sığındığı gölgeni, oturduğu yerden bahçeyi seyreden kendinden başka kime iliştireceksin? Gözünü seveyim bırak bu çoğulluk çabasını, hiç sırası değil. Şu an yalnızca sen ve ben varız. Beni seninle, seni benimle ölçen bir acının kurbanıyız ikimiz. Birbirimizden başka söyleşecek kimsemiz yok. Bahçedeki zarını yırtan pıtrakları ilgiyle seyreden başka bir öbürünle göz göze gelsen bile onun merakını kalbinde duyamayacaksın. Aranızdaki saniyeler yüzyıllarca uzun.

Aslında niçin böyle yaptığını anlıyorum. Çocukken içinde bulunduğun ortamdan kaçmak istediğinde, az ötede başka bir işle meşgul olduğunu hayal eder, yaşanmakta olan dakikaların tümüyle dışına çıkardın. Öteki kendin, bilinçli olarak yarattığın bir faraziyeydi. Onun da seni hayal ediyor olabileceğini aklına getirmezdin de. Sanmak... ne harikulade bir şey. Bir şeyin olma veya olmama olasılığını aynı anda benimseyip olabileceğine daha çok inanmak ne tılsımlı bir düşünüş. Sandığın her neyse onu gerçekleştiriyorsun. Bahçede dolanan kadın yerine daha hakiki bir sanrı istiyorsan, bir cesaret bana dön yüzünü. Kafanın içindeki boğuk mırıltının sahibini gör artık. Eve vuran güneş ışınlarının arasında kalan alacalı gölgeler içinde bul beni. Korkudan matlaşmış gözlerime bak. Sanmış olduğun her şeyi bir bir anlatayım sana.

Sırası gelmişken balığa çıktığın günü hatırlatayım. Üniversiteden arkadaşlarınla Kızılırmak'a gittiğin o soğuk kış sabahı, Ankara'nın puslu havasından uzaklaşmaktan başka nedenin yoktu. Avlanmakla ilgili bir fikrin olmadığı halde sırf arkadaşlarına uyum göstermek için Kızılırmak'a oltanı salmış, oturduğun kayaya vuran suların serpintileriyle ıslanırken iri bir yayınbalığının yanılgısını düşünmüştün uzun uzun. Balık yanılgısı tuhaf şeydi gerçekten. Avlanmak balığı yanıltmakla başlıyordu. Oltadaki yeme kanmak tümüyle insan fikri olduğuna göre, oltaya vurulan balık ya insanlaşmış oluyordu ya da balıksı bir yanı vardı avlanan insanın. Arkadaşlarından hiçbiri bu saçma fikirlerini dikkate almadı tabii. Düşüncelerini dişil ve 'antik' buldular. Sömürünün böylesi derinleştiği bir çağda hayvanla insan arasındaki ortak zihin üstüne düşünmek, küçük burjuvanın yararsız felsefe üretme özentisinden başka bir şey değildi. Düşünce aceleye getirilmez, diye cılız bir sesle direnmiş, sonra kenetlemiştin çeneni. Eve dönünceye bir daha hiç konuşmadın onlarla. Ne ki, elindeki misina gerildiği anda heyecanla kendini arkaya atarken yayınbalığı ile aranda ölümcül bir bağ kuruldu. Derler ki oltaya vurulan yayınbalıkları avcının gözlerine bakarak ölürmüş. Hakikaten gözüne gözüne bakıyordu balık. Kaygan gövdesini tutmakta zorlanıyor, oltanın kancasını çıkarmak için handiyse balıkla mücadele ediyordun. Dirimsel gücünü görebiliyordun onun. Çağıltının içinde kulağına ince bir sızı çalınıyor ve o zaman daha önce tatmadığın bir haz alıyordun dünyadan. Biraz iğrentili, kösnül bir duyguydu bu. Balığın çaresiz çırpınışı gittikçe hızlanıyor, solungaçlarının açılıp kapanışı ölüm anının bilinmezliğini daha da derinleştiriyordu. Balığı kovaya atmak yerine zalimce bir ilgiyle dakikalarca elinde tuttun. Onunla arandaki ölüm paydaşlığı birdenbire sona ermiş, boyutuna bakılırsa ırmağa üç nesil yumurta bırakmış bir yayınbalığının öldürülebilir olması, kalbini hükmetme yetkesiyle doldurmuştu. Ellerin gereğinden fazla çevikleşmiş, omurgan dikelmişti de. Hayvan boşluğu solumak için ağzını açıp kapadıkça sana ait olmayan bir ölümün yapmacıklı hüznüyle anıtsal bir tragedyanın zalim tanrısı sanıyordun kendini. O gün balığın çilesinden kala kala insanlığın yanılgısı kaldı sana. Kendi bilinmez yerlerini azapla tamamlıyordun.

Bu hikâyenin bir de tersi var. Ölü balığın dirildiği bir hikâye...

Nedense sana anlatırken ben, acayip kuşların bulutları dağıttığı epeski bir coğrafyanın hayali zamanında, geçmişle geleceği değiştirirken buluyorum kendimi. Uç uca eklediğim masalların boyunduruğuna vurulmuş, şimdiden şuraya, şuradan şimdiye dönenip duruyorum çevrende. Bir bellek örüyorum senin için. Sözün maharetiyle de olsa az sonra burada bir balık dirilecekse eğer, o dirilecek balığın sudaki çırpınışını görebiliyorum kucağından sarkan ellerinde. Yaptığın her hareket, bünyemde saklı duran kabuklu bir anıyı çatlatıyor. Bunları ben mi anlatıyorum, sen mi söyletiyorsun, acaba hangimiz anımsıyor hikâyeleri, tam olarak kestiremiyorum.

Sana baktıkça sislerin içinde ilerleyen kamburu çıkmış adamlar görüyorum. Bitkin ve kanlar içinde atlılar... Zülkarneyn'in ordusu bu. Kala kala kırk kişi kalmışlar. Saçları ağarık hepsinin. Yüzleri aya dönük mağara korunaklarında uyurken her gece, başlarını ölüm korkusuna yaslamışlar demek ki. Ne zaman atlar huzursuzca kişnese beraberce ateşin çıtırtısına sığınmışlar. O yüzden is kokuyorlar böyle. Her ot hışırtısında kesintiye uğrayan rüyalar yüzünden baygın gözlerle bakıyorlar uzaklara. Ormanların bilinmezliğinden, çöllerin balkıyan ışığından usanmışlar. Ölümsüzlüğü bağışlayan sudan ümidi keseli beri aradan dağlar denizler geçmiş. Her biri çoktandır bir ürküye tutulu, o ürküyü görmemek için yüz yüze gelmiyorlar. Kazara göz göze değdi mi bir utanç kıvılcımlanıyor havada. Tiksinç tayınları paylaştıkları anları anımsamak bile istemiyorlar. Vahşiliklerinden bıkmışlar birbirlerinin. Şan, şeref ve cesaret üstüne düzülen nağmelerden geriye, gözü çıkmış, kulağı yırtık, parmağı kopuk, parça parça gövdeler kalmış. Ölen arkadaşlarının ardından yas tutmaya gerek görmüyorlar artık. Sarnıçlardan içilen çürük sular yüzünden hummaya tutulanların, kangren ağrısıyla arkada kalanların, başkaldırdıkları için başı vurulanların sayısını düşündükçe, hâlâ canlı kalabildikleri için içten içe minnet duyuyorlar hayata. Ama hayatla aralarındaki uzaklık öyle aşılmaz ki şimdi, ruhları geride kalmış bedenleriyle yokluğa bürünmüşler. Atların sezgisine teslim, cehennem söylencelerinden çıkagelmişçesine belirip kaybolan rengârenk sürüngenlere, ladinlerin derinliğinde yankılanan tuhaf ötüşlere, apak şakayıklara aldırışsız, bir cenaze konvoyunun yakıcı sessizliğiyle

bilmedikleri bir yöne sürükleniyorlar. Dünyanın bitimine doğru... Bakıyorum, bakıyorum, orada bulamıyorum seni. Aralarına karışmamışsın. Boz bir atın sağrısında gezdirilen bir esir de değilsin. Bütün bu sahnenin ta kendisisin çünkü. Çin'in yüksek bir dağını tırmanan yılgın askerlerin tümü, akağan sisin su zerreleri, yaprakları altın paralara benzeyen ağaçlarsın. Abıhayatı gerçekten isteyen belki de tek bilinçsin orada. Burada durmuş hayatla arandaki uzaklığı ölçüyorsun.

Zülkarneyn'in yüzünde derin bir acı var. Genç bir Moğol'un böğründe açtığı mızrak yarası iyileşecek gibi değil. Beslediği ufunet her geçen gün daha derine doğru çürütüyor onu. Dilden dile nam salan ama gerçekte hiç var olmayan üçer döngülü boynuzlarını taşıyacak mecali kalmamış. Dize getirdiği onca halktan, askerlerinin katledildiği tabyalardan sonra yenmek de yenilmek de bundan böyle çok anlamsız. Yine de geri dönmeyi aklından geçirmiyor. Dönüş yolunda onursuzca ölmektense dünyanın bitiminde pusuda bekleyen üç başlı ejderha tarafından paralanmayı yeğliyor. İradi bir varlık olma değerini yitireli beri kendi efsanesinin yorgun kahramanı Zülkarneyn. Tek sıkımlık canı kalmış. Hem, uzun zamandır Hızır'la hiç konuşmuyor. Bir konuşsa kara pıhtılar boşalacak ağzından. Boz atının üstünde tam yanında dursa da, birlikte düşmana karşı sırt sırta dövüşürken omuriliğinde hissettiği ısıdan başka Hızır'ı hissetmiyor.

Uzakta bir nehir var. Sisten görünmüyor ama. Çağıltısına bakılırsa bahar ekinoksunun güçlü çekimiyle taşkınlaşmış. Güneşle ay arasında devinmeye mahkûm, yuvasını arayan bir yaratığın sesi bu. Oldu olalı yersiz yurtsuz bu nehirler. Ya yetinemezler açtıkları çığırla, ya da gün olur o çığıra yaraşamazlar. Zülkarneyn'in ordusu nehre yaklaştıkça adamotlarının mor taçları belirginleşmeye başlıyor. Yalpalayan atların kementlerine asılmış, nerdeyse otuz adam boyu ulu bir ağacın yanından geçiyorlar. Ağacın çana benzeyen yaprakları henüz su yeşili. Taş rengi gövdesinde derin çatlaklar var. İnsan soyundan da eski bir mabet ağacı bu. Keskin bir eziklik duygusu sarıyor herkesi. Aynı anda karınları sancılanmış gibi yüzlerini buruşturuyorlar. Atlarsa kendi sezgilerine sürgün, ayakta uyuyarak rüyasını görüyorlar ölümsüzlüğü bağışlayan tılsımlı suyun.

Nehir çamur rengi. Yukarıdan bakınca altın bir zincire benziyor. Yüksek yamaçlardan sürüklenen selintili balçığa saplanmaktan korkan adamlar olabildiğince uzakta durup kurduğu uygarlıkları taşkın bir öfkeyle yutuveren bu kudretli varlığa bakıyorlar. Çevrede ne bir yerleşim var, ne de insan izi. Sanki her şey sular altında kalmış. Askerlerden bazıları fetih

ruhundan kalma bir alışkanlıkla taşların üstüne adlarını kazırken, Zülkarneyn aşçısını yanına çağırıp bir tane çiroz istiyor. Ümit Zülkarneyn'i birdenbire diriltmiş gibi. Yüzüne kan geldi. Gencecik bir adamın çevikliğiyle kayaların üstünden sıçrayarak nehrin en sığ yerine gidiyor. Aşçı hemen peşinde, titrek ve itaatkâr, bastığı yosunlu taşlardan ayırmıyor gözlerini. Zülkarneyn ilkin suyu seyrediyor. Aşırıya kaçmış bir soyluluk var davranışlarında. Çirozu ucundan tutup bir sihir yaratacakmışçasına havaya kaldırıyor. Altın Nehir'e varıncaya değin rastladığı bütün gözelere, gölcüklere, kurbağa dolu derelere, hatta kokuşmuş su birikintilerine bıraktığı çirozlara bir yenisi daha eklendi. Balık dibe çöküyor. Geri döndüğünde Zülkarneyn az öncekine göre daha da çökkün. Ölü balıkların onmaz kıpırtısızlığına katlanamıyor artık. Böğründeki acı şakaklarına vurmuş, gözleri sulanıyor.

Aşçının heybesinde topu topu kırk çiroz var. Zülkarneyn bir tanesini Hızır'a öbürlerini askerlere dağıtıyor. Bir bir paylaştırıyor uğradığı bozgunu. Sonsuz yaşamın kendisine reva olmadığını iyice anlamış olmalı. Yine de bir ağırbaşlılık var halinde. Diyor ki, hanginizin balığı canlanırsa o kişi asıl Zülkarneyn'dir. Böylece herkesin içinde bir Zülkarneyn hüznü, yorgun atları Altın Nehir'in doğduğu yöne doğru sürmeye koyuluyorlar.

Varsayalım, biz seninle yedi gündür açız. Ham böğürtlenler yemiş, avladığımız kuşlardan bir lokma et bırakmışız birbirimize. Netameli otlar yüzünden kaç gecedir kudurmuşuz kaşıntıdan. Sisin içinden geçerken iliğimize kadar ıslanmışız. Onca Zülkarneyn arasında ölümsüzlüğe kavuşacak hakiki bir Zülkarneyn olmak uğruna, payımıza düşen çirozu yemeyi bir kere bile düşünmemişiz. Orada hava daha serin. Birbirine bitişmiş yağmur bulutları yüzünden gök kubbeden ışık sızmıyor. Gözbebeklerimiz büyümüş iyice. Kanat çırpıntısından, su şırıltısından başka bir şey işitilmiyor. Sadece kendisini dinliyor sessizlik. Yatışmaz bir sesle toprağı yalayan nehir epey aşağıda kalmış. Yeşim taşlarının pırıltılar saçtığı sulak bir alandayız. Önümüz fışkırdığı taşları aşındıran gözelerle dolu. Askerler ellerindeki çirozlarla dört bir yana dağılıyor. Atlar huzursuz. Zülkarneyn ise olup olacaklara sırtı dönük, sarp bir kayanın üstüne çıkmış, ha düştü ha düşecek, aşağı bakıyor.

Hızır en uzaktaki kaynaklardan birine yöneldi. Kimseye sezdirmeden yavaş yavaş atıyor adımlarını. Sanki bir daha dönmeyecek. Seçtiği kaynak öbürlerine göre hayli cılız. Acı küf kokan taşlardan ince bir çizgi halinde

sızan su geniş bir oyuntuya doluyor. Burası Altın Nehir'in doğduğu yer olmalı. Oyuntuya dolan su gittikçe genişleyen bulanık bir dereyle birleşiyor çünkü. Önce çirozu suya atıp atmamakta duraksıyor Hızır. Bir yandan ölümün insanı yalınlaştıran tesirini, öbür yandan tedirginliğe boğan karanlık yüzünü düşünüyor belki. Zülkarneyn'in peşinde abıhayat için dökülen kanların vicdan yükü yüzünden kendisi dahil hiçbir insan evladının ölümsüzlüğü hak etmediğini, hak etse bile bunun aynı zamanda cezalandırıcı bir yanı olduğunu, yorgunluk veren yaşamın yaşamasızlığa döndüğü anda abıhayat denilen iksirin aslında lanetli bir zehir olduğunu geçiriyor içinden. Derken öyle bir niyeti olmadığı halde ansızın içine doğan tarifsiz bir ölümsüzlük hevesiyle kuru balığı kuyruğundan tutup yavaşça indiriyor suya. Balığın göz yuvalarında fosforlu irisler peyda oluyor. Kalbi hızla taşlaşıyor Hızır'ın. İnsanlığını yitiriyor. Elini kaldırıp yarı canlı yarı kuru uskumrunun irileşmiş gözlerini dikkatle incelerken birdenbire âlem değiştirdiğini, arzudan ve özlemden, daima kurtulmak istediği gıpta ve öç duygusundan, gömleğinden sıyrılan bir yılan denli çabukça soyunduğunu, bundan böyle verdiği her soluğun kimseyi ılıtmayacağını ta yüreğinde hissediyor. Herhalde son hissidir bu. Benibeşer ile meleksi bir varlık arasındaki berzahta kalakalmanın sonsuz tedirginliği... Balığı suya atar atmaz doğanın yasalarını tersyüz eden bu mucizevi anın hangi hakikate denk düştüğünü sorgulamaya zaman bulamadan içsel bir zorunlulukla suya bırakıyor kendini. Su buz gibi, saçından tırnağına son kez ürperiyor Hızır. Dirilen uskumrunun peşi sıra yüzerken o sırada yumurtasını çatlatan bir larvanın dirimsel çabasına hayranlık duymak yerine, başka bir nehrin kıyısında duran genç bir kadının, yayınbalığının ölümüyle tattığı yadırgatıcı hazzı düşünüyor. Ya da sen hep bir Hızır istiyorsun, her şeyi açıklayacak.

Yirmi beş yaşını sürdüğün yıl, sana miras kalan cevizliğin tapusunu almak için ilk kez Dersim'deki köye gitmiştin de, babaannenin anlata anlata bitiremediği bir masalsı köy yerine, bacalardan tüten kara dumanlardan başka çok az şeyin kıpırdadığı, dünyadan kopuk bir yerde bulmuştun kendini. Vicdan yarası denli saklı, dağların arasında mahsur kalmış, tanrılarıyla birlikte öylece unutulmuş bir köydü. Jandarma erlerinin Kalaşnikovlarla gezindiği, dağın öte tarafındaki madenlerde Amerikalıların elini kolunu sallayarak altın aradığı bu sahipsiz memlekete hiçbir zaman ait olmadığını minibüsten iner inmez anlamıştın. Köye varıncaya jandarmalar defalarca yolunu keserek insanı sindiren anlamsız bir öfkeyle her keresinde kimliğini istemiş, yanındaki fotoğraf makinesi yüzünden gazeteci misin nesin, kime geldin, niye geldin diye biteviye sorgulamışlardı seni. Makine yağı ve demir kokan jandarmalara fotoğraf çekmekten hoşlandığını söylediğinde aptal gibi hissetmiştin. Kayalara çizilmiş devasa komando figürlerinin verdiği tedirginlikten başka, buzlanmış bir tinsellikle örtülüydü orası. Çığın altında kalan insanlar, otuz sekiz yılında çoluk çocuk katledilenler, meçhul bir sesin peşinden gidip geri dönmeyenler sanki dipdiri bir kederle etrafta dolaşıyorlardı. Köyün çevresinde yükselen dağlar dile gelip yanlış yerde indiğini söyleyecekler diye ödün kopmuştu. Karın üstünde yürüdükçe gıcırtılar çıkaran muflonlu çizmelerin çok gülünç duruyordu ayağında. Yolunu şaşırmış bir turist gibiydin.

Köyde ilkin köpekler karşıladı seni, fırdolayı gezinerek paçalarını kokladılar. Az sonra, geleceğini haber almışçasına insanlar birer birer çevrende toplanmaya başladı. Yarı Türkçe yarı Zazaca konuştukları için onları doğru dürüst anlayamıyordun. Babaannenin anlatmaya koyulup belli belirsiz bir ağlayışla yarıda kestiği trajik olayları niçin tamamıyla anlatmadığını, anlatamadığını, köylülerin yüzüne bakar bakmaz anladın. Utanç aranızda gerilen bir perde gibiydi. Kardan yansıyan ışınlarla kırış kırış olmuş bu yüzlerde berrak bir hafızanın derinleştirdiği başka çizgiler de vardı. Acı bilginin yerleştiği derin çizgiler... Bu topraklarda olup bitenleri saymaya gücü yoktu hiçbirinin. Üstelik hâlâ korkuyorlardı. Daha çok seni merak ettiler; kimsin, kimlerdensin, zemheri kışın ortasında dünyanın bu ucuna ne diye geldin? Babaannenden kalan cevizlikten söz etmeye

çalışırken, ne yutabildiğin ne tükürebildiğin lokmalar gibi ağzında büyüyordu sözcükler.

Öyle işkilli bir halin vardı ki, başlangıçta senin Zurrek olduğundan kuşkulandılar. 'Küçük yalan' manasına gelen Zurrek insan kılığına girip sofralara musallat olan uğursuz bir periymiş meğer. Zurrek'in bağrına gizlenmiş yedi tane aç peri olurmuş. Bu yüzden sofraya oturduğunda bir türlü doymak bilmez, perilerini beslemek için evde yiyecek ne var ne yok her şeyi mideye indirirmiş. Tanrı misafiri mi, yoksa açgözlü bir peri mi olduğunu anlayabilmek için ilk gece seni, bu dünya ile öbür dünya arasındaki perdeyi görebilmesiyle meşhur, genç yaşta dul kalmış Huriye'nin evinde yatırmaya karar verdiler.

Huriye'nin sofrasında nasıl da ürkektin. Yerde oturmayı beceremediğinden ayaklarını nereye koyacağını bilemiyor, çorbayı üfleye üfleye içmeye çalışırken gözünü üstüne dikmiş kadının sivri bakışlarıyla karşılaşmamaya çabalıyordun. Huriye ekmeği bölmeden, ocağa odun atmadan ve daha sürü işi yapmadan önce "pisimlay" diye bilmediğin bir sözcük söylüyordu. Daha sonra tanıyacağın herkesin dilinden düşürmediği bu sözcüğün "Bismillah" demek olduğunu çok sonra anladın. Bir fenalığı kilitlemekti pisimlay, dünyanın anahtarıydı. Ateşin yanmasını, yoğurdun mayalanmasını, güneşin doğmasını, Munzur Nehri'nin çağlamasını sağlıyordu. Birinin başına bir şey gelse, sözgelimi atı hastalansa, çocuğu düşüp dizini kanatsa, askerdeki nişanlısından yedi haftadır mektup almamış olsa, bir işi muhakkak pisimlaysız yaptığı için olurdu. Huriye'nin ilk bakışta göze çarpan o özgüvenli ve buyurgan edasının sebebi, keskin bir fısıltıyla ağzından çıkıveren pisimlaylardı. Bu büyülü sözcükle başlayıp tamamına eren bütün işlerinde elini uzattığı her şeye Allah'la birlikte dokunuyordu.

Huriye'nin kefilliği sayesinde Zurrek olmadığına ikna olmaları fazla sürmedi. Seni şefkatle ağırlamaya başladılar. Her gün başka bir evde kalıyor, ne zaman yeni bir eşikten içeri adım atsan kutsal bir atmosfere dalıyordun. Alçak tavanlı köy odalarındaki hayat düşünceden uzaktı, düşüncelerin ötesinde yoğun kıvamlı duygularla sıvanmıştı duvarlar. Orada, havada asılı kalan ruhların, masalların ve yaşanmış hikâyelerin arasında kaybolmuştun. Geldiğinin dördüncü günü, yeni evli çift Sırma ile Zülfü'nün evinde kaldığın gece, acayip bir gürültüyle uyandın. Sanki bir topluluk kâh neşe içinde güle oynaya, kâh acı dolu iniltiler çıkararak, her nevi insan sesini barındıran tuhaf bir duygu yoğunluğu içinde köyün aşağısına doğru ilerliyordu. Yataktan fırlayıp pencereden dışarı baktın. Kar örtüsüyle

aydınlanan beyaz gecede hiçbir şey göremedin. Sonra bir el hafifçe dokundu omzuna. Korkuyla çığlık attın. Sırma "şşşt" diye susturdu seni, erik yeşili gözleri kocamandı. "Sakın dışarı bakma" dedi. Korkudan bacakların uyuşmuştu. "Bu sesler" dedin, "nereden geliyor?" Sırma son derece olağan bir durumu açıklarcasına Hızır ayı içinde bulunduklarını, bütün cinlerin ve perilerin Hızır'ı yâd etmek için Yılan Dağı'na gitmek üzere toplandıklarını anlattı. Gece vakti onlar tarafından fark edilirsen, uzaklara götürülüp dağlarda kaybolabilirdin. Şaşkınlıktan ağzın açık öylece kalakalmıştın. Sırma üstünü örterken bir an için durup dikkatle gözlerine baktı. İkna olmadığını anlamıştı sanırım. Işığı kapatmadan önce, yersiz merak duymanın uğursuzluk getireceğini söyledi. Kimseye yanıtını kavrayamayacağın sorular sormamalıymışsın.

Sabah uyandığında ilkin kâbus gördüğünü sandın. İçinde bulunduğun inanç yüklü atmosferin etkisinde kalmış, geldiğinden beri dinlediğin masallardan birini uykunda yinelemiştin. Hem Sırma olduğundan çok daha uzun görünmüştü düşünde, beline kadar sarkan saçlarının ucunda daha önce görmediğin boncuklar da vardı. Ne ki kahvaltı sırasında Sırma seni tekrar uyarmış, her ne olursa olsun asla geceye bakmaman gerektiğini, evin içinde dolanmayı, hele dışarı çıkmayı aklına bile getirmemeni, eşiklerden geçerken orada sofra kurmuş bir periyi rahatsız edebileceğini uzun uzun anlatınca, duyduğun seslerin mekânsal bir hafızaya ait olduğunu düşündün. O sesler mekânın içsesiydi. Bir zamanlar Yılan Dağı'na doğru gitmiş bir topluluğun, zamansızlığın sarkacında salınan anısına tanık olmuştun demek. Sırma'nın her sözcüğün üstüne basa basa ettiği tembihlerden birkaç saat sonra, yaşadığın şeyin töresel bir yanılsama olduğuna karar verdin. Bundan böyle sana estetik bir haz veren bu ürpertici söylentilerin ruhunu fethetmesine izin vermeyecek, böylece cinlerin seni ele geçirmesine göz yummayacaktın. Yine de orada kaldığın günler boyunca ne olur ne olmaz diye gece yatağından çıkmadın. Yatma vakti yaklaşınca su içmiyor, bütün önlemlerine rağmen çişin gelse bile bacaklarını bitiştirip uyumaya çalışıyordun. Buradaki gece yaşantısının insanlara ait olmadığını içten içe kabullenmiştin sen de. Gündüzleri havaya yayılan *pisimlaylar* eşliğinde baş döndürücü bir hızla günlük işleri için koşuşturan insanlar, gün kararmaya başlar başlamaz tedirginleşiyor, parmak uçlarında alabildiğine yavaş yürüyerek kalan son işleri yetiştirmeye çalışıyorlardı. Gece yasaklı bir âlemdi onlar için. Herkes yataklarına çekilip uykuya dalınca, duvarları Hazreti Ali ve Zülfikar resimleriyle bezeli odalarda başka varlıklar

oturmaya başlıyordu. Ertesi sabah Allah'ın en büyük nuru olarak gördükleri güneşin karşısına geçip bir kez daha geceyi atlattıkları için ona şükrediyor; ilk ışıkların değdiği köşe taşlarına dudaklarını değdirerek dolaysızca öpüşüyorlardı güneşle. Geceleri uyanık kalmaktan büyük bir haz duyan sen ise aya ve yıldızlara düşkünlükten mustarip densiz bir periydin, aralarında dolaşan.

Köyde gümüşi sakalları göğsüne kadar uzamış bir Alevi dedesi vardı. Küskün ve kambur, ruhunu peşinden sürükleyen yorgun bir adamdı Frik Dede. İster istemez bir anlam çıkıyordu yalnızlığından. Uzak ve gizemli halinin ötesinde göze batan, dünyasızlığıydı. Bir dünyası vardı elbette, ama orası başka bir yerdi. Dilin tükendiği, bakışın içeri döndüğü, kalbin kendini dinleyecek denli zayıf attığı özgün bir feleği vardı onun. Derine kaçmış gözleriyle neye baksa, o şeyle arasında aşılmaz bir uzaklık yaratıyordu. Oldukça çekingen bir tavırla gelişigüzel selam vermekten başka seninle hiç ilgilenmemişti de. Kimseyle konuşmuyor, bazen sazının tellerine vurup insanın yüreğini sızlatan ezgiler çıkarıyor, günbatımına doğru titrek adımlarla Munzur Nehri'ne gidiyordu. Kar fırtınasının içinden geçerek sakalları buzlanmış bir halde evine döndüğünde, soğuk etine işlemezmiş gibi üşüdüğüne dair hiçbir belirti göstermiyordu. Başlangıçta Frik Dede'nin dilsiz olduğunu sanmıştın. Halbuki ezeli bir suskunluktu onunki. Oğlu askeri darbe sırasında bir yüzbaşı tarafından canlı canlı yakıldığından beri Frik Dede ağzını bir daha açmamasına kapamış, karısından su istemenin dışında tek bir cümle kurmamıştı. Zaman zaman içli bir ah çekmenin ötesinde herhangi bir hece çıkmıyordu ağzından.

Bir keresinde Munzur'a kadar Frik Dede'nin peşinden gittin. İzlendiğini bilmesine karşın, bir saatlik yürüyüş boyunca bir kez olsun dönüp arkasına bakmadı. Soğuktan kulakların ağrıyor, o ise ayağında lastik pabuçlar, üstünde eprimiş bir kazak, yüzünü kırbaçlayan kar tanelerine aldırmaksızın büyük bir dirençle ilerlemeyi sürdürüyordu. Munzur'un kıyısına vardığında olduğu yere çömelip bir süre suyu seyretti. İleri geri sallanarak Munzur'a bir şeyler söylemeye başladığında, bunun bir sohbet mi, dua mı olduğunu kestiremedin. Cebinden çıkardığı bir parça ekmeği hemen yakınındaki kayaya bırakıp erimiş mumlarla kaplı başka bir kayanın üstüne mum dikti. Belli ki burası özel bir buluşma yeriydi onun için. Nehirle kurduğu ilişki, mum alevi gibi ruhani, ikram edilen ekmeği yiyebilecek denli cismani birinin varlığına işaret ediyordu. Ne erişebildiğin, ne sırtını dönebildiğin,

bilincin sınırlarını aşan gizli bir yaşamın eşiğindeydin sen. Çağıltısıyla göğe meydan okuyan nehirle görkemli bir dağın arasında kalmış, durduğu yerde kıpırdayan bir karartıydın.

Orada sırra dönüşmek diye bir şey vardı. İnsanın hiçleşebilme gücünün kaynağına bakıyordun Munzur'a bakarken. Frik Dede ile Munzur arasındaki bağ seninle benim aramdakinden çok daha aşkın, bütünleşmeyi ören ışıktan bir iplikti. Nehir bir adama, adam bir nehre dönüşüyor, henüz hurufatı dizilmemiş bir dilde söyleşerek dinliyorlardı birbirlerini. Frik Dede'nin nehre uzanan kemikli elleri dünyadaki bütün yüzleri okşuyordu da, sen bu okşayıştan mahrum, saçından tırnağına üşüyordun. Sonradan Munzur efsanesini öğrendiğinde gördüğün bu eşsiz sahnenin çoktandır süregelen bir buluşma anı olduğunu, acıyla neşeyi aynı ateşte kavuran birçok Dersimlinin Munzur'a baktıkça su damlasının saydam varoluşunu tattıklarını az da olsa sezinlemiştin.

Munzur eskiden bir çobandı. Şamanların arasına karışan seyit ailelerin Dersim'e yerleşmesinden yüzyıllar sonra, otuz sekiz yılında yaşanan kıyımdan kurtulan Dersim halkının ülkenin dört bir yanına sürülmesinden yüzyıllar önce, paganlıkla Aleviliğin ebru gibi birbirine aktığı, tasavvuf ehli evliyalar ile büyük aşiretlerin birbiriyle hemhal olduğu, padişahın gönlünden uzak dağları Osmanlı'nın Kürt Sancağı diye belleyip de unutuverdiği, pirlerle taliplerin dergâhlar kurduğu, çilekeş dervişlerin kol gezdiği, Kurmanci dilinin hançereyi yırtan özgür sözcükleriyle âşığın maşuk için türkü düzdüğü bir çağda, dağ yamaçlarında ve yaylalarda sürüleriyle birlikte yapayalnız dolanan genç bir adamdı. O zamanlar her köyde 'hu' sesiyle inleyen bir tekke, o tekkenin başında eteği öpülesi bir şeyh, o şeyhin göstermiş olduğu bir keramet, o kerameti dilden dile yayan bir şahit olurdu. Ovacık'ın bir köyünde ermiş bir ağanın yanaşması olarak yaşayan Munzur, bütün bu kutsallığa bulanmış hercümercin dışında yaşayan, söylenenlere bakılırsa pek uysal biriydi. Ağasının huzuruna çıktığında asla onunla göz temasında bulunmaz, dağlardan esinlediği yabanilikle kimselere sokulmazdı. Fazlasıyla içine kapanık biri olduğu için kalabalık sofralarda ve düğünlerde kimse varlığını fark etmezdi. Öte yandan, çift sürdüğü öküzlere, yük bindirdiği beygirlere şefkatli bir baba gibi davranır, en güzel kekiklerin bittiği yamaçlarda koyunları otlatır, yanından ayırmadığı çoban köpeğini uyurken rahat etsin diye yumuşak samanlar serdiği bir çukurda yatırırdı. Arı kovanından çıkan oğul kümeleri dahil, yılandan çıyana, kargadan kumruya bütün hayvanlar Munzur'a alışık olduklarını belli eden uğultular, vızıltılar, ötüşler, meleyişler çıkarır, Munzur ise bu yabani seslerin kendisine gösterilen bir tanışıklık olduğundan bihaber, ağını örmekte olan örümcekle söyleşebilme gücünün bilincine varamazdı. Kendilik değerini değerden saymak şöyle dursun, yeryüzündeki gelip geçiciliğini dalından düşen kuru yaprakla eş tutardı çünkü.

Yağışların bol olduğu, harman zamanı ambarların buğdayla dolduğu, koyunların çifte kuzuladığı, bahçelerin bostanların meyveyle taştığı bereketli bir yılın sonbaharında, Munzur'un ağası uzak bir yolculuğa çıkmaya karar verir. Niyeti Kerbela'da katledilen Hazreti Ali'nin oğullarını anmak üzere hac yolculuğu yapmak, oradaki yoksullar için kurban kesip

böylelikle sahip olduğu zenginlik için Allah'a şükretmektir. Hacca gitmek Ağa için kaçınılmazdır artık. Ev bark, mal mülk, çoluk çocuk Munzur'a emanet, olur a gidip de dönmemek var diye karısıyla helalleşip yollara düşer.

Ağa'nın yokluğu sırasında Munzur'un hayatında hiçbir şey değişmemiştir. Her zamanki gibi kuşluk vakti sürüyü toplayıp gözden kayboluyor, gün batmadan geri dönüyordur. Ne Ağa'nın bıraktığı boşluğun farkındadır Munzur, ne de dünya işleriyle fazla meşgul olmuş zihnini arıtmak üzere yol alan Ağa bir kez olsun Munzur'u düşünmüştür. Gel gör ki, Ağa'nın başına beklenmedik bir hastalık musallat olur. Bir gece Suriye'de bir handa konaklarken yatağında zangır zangır titremeye başlar. O kadar üşüyordur ki, hancı Ağa'nın üstüne kaç kat yorgan, hayvan postu, keçi kılından battaniye örtse de bir türlü ısınamıyor, mora kesmiş bir halde onca örtünün altında iki büklüm, içine işleyen soğuğu çaresizce savuşturmaya çalışıyordur. Gözlerinin akı handiyse kurşuni, üşümesi arttıkça karnı şişmeye, böbrekleri ağrımaya başlar. Nice kar fırtınasına, apansız insanı yutuveren çığlara, ekinleri mundar eden donlara aşina olan Ağa, bu üşümenin kaynağını bir türlü bulamaz ruhunda. O sırada kocasının sağ salim eve dönmesi için gece gündüz dua eden Ağa'nın karısı, kim bilir canı çektiğinden mi yoksa ölüm fikrine alıştırmak için mi kendini, gece vakti helva kavuruyordur. Çoğun cenaze törenlerinde yapılan helvanın buğusu mutfağı sardıkça ömür boyu kocasının yolunu gözlemek zorunda kalacağına dair kuruntuya kapılır. En kötüsüdür yol gözlemek. Ağa'nın karısı, yitiklerin, gidip de dönmeyenlerin, ölülerden daha çok acı verdiğini bildiği için kocasının belirsiz yokluğundansa ölüsüne razı olduğunu kendi kendine itiraf edip, ettiğine edeceğine bin pişman kavurmayı sürdürür helvayı. Komşular dahil herkese payını dağıttıktan sonra Munzur'a bir tabak helva götürür. Munzur helvayı yemeye başlamadan kadın "Of" diye içlenir, "keşke Ağan burada olsaydı da, şu helvadan tatsaydı." Munzur, "Merak etme hanımım, ben bu helvayı Ağama götürürüm" deyip odadan çıkar.

Munzur evin kapısından çıkıp zifiri karanlığa adım atar atmaz ahşap kirişlerinden kandiller sarkan, taş duvarlı geniş bir odaya girer. Ağa yatağın içinde tortop olmuş kan ter içinde titriyordur. Munzur'u öyle elinde buharı tüten bir tabak helvayla görünce, kül rengi benzi birdenbire kararır. Hayatta tanıdığı en masum insan suretinde çıkmıştır Azrail karşısına. Allah'ın seçkin bir kulu sayıldığından olsa gerek, son nefesini vermeden kendi için yapılan helvayı tadabilecek, yeryüzünde çok az insana vergi olan bir şefaatle

sevdiği birinin elinden son lokmasını yiyebilecektir. Tam ölümü karşılamak üzere derin bir nefes alıp şahadet getirecekken, bir bakar ki bu Munzur bildiği Munzur'dur. Melekler gibi ruhsuz bakmıyordur gözleri. Her zamanki mahcup haliyle helva tabağını Ağasına uzatırken yine o alçak sesle "Buyur Ağam" demiştir. Ağa korkuyla sıçrar yatağından. Yanakları pençe pençedir. Tabağı alır, korku içinde helvayı kaşıklar, boş tabağı geri uzatır. Gözünü kırptığı o kısacık zaman diliminde Munzur çoktan yok olmuştur.

Ama Munzur'un iç dünyasında böyle bir kerameti göstermek şöyle dursun, onu düşlemek bile bir bakıma aşırıya kaçmaktır. Elinde boş tabakla odasına geri döndüğünde bu anın hiç yaşanmamış olması için başını öne eğip için için yalvarır Allah'a. "Diyelim ki" diye geçirmiştir içinden, "helvayı ben yedim, düşümde Ağamın boğazından geçirdim."

Bu yalvarışın üstünden üç kış sonra bulutların yere ağdığı bir bahar günü, doru donlu bir atın üstünde sakalları göbeğine kadar uzamış bir adam belirir uzakta. Omuzları çökkün, sırtındaki hırka lime lime, hali perişandır. Köy meydanına varıncaya değin kimse onu tanıyamaz. Ağa'nın karısı yoksul adamı kucaklayıp elini öpünce gelenin Ağa olduğunu anlarlar. Çoluk çocuk, kadın erkek büyük bir koşuşturmaca içinde Ağa'nın çevresini sarar. Ağa'nın gözleri Munzur'u aramakta, Munzur ise insan kalabalığının en dış çeperinde, inşallah Ağa'nın onu hiç göremeyeceği bir noktada sakince durmaktadır. Üç yıl önce Ağasına sunduğu ikram yüzüne vurulmasın diye imkânsız bir unutuş dilemektedir içinden. Ama dileği gerçekleşmez. İnsanlar Ağa'nın elini öpmek için birbirini itekleyip sıraya giriyor, Ağa ise kalabalığı yararak Munzur'a doğru ilerlemeye çalışıyordur. Ağa öne eğik dolgun bir başağı andıran Munzur'u görür görmez, şahadetparmağını ona doğrultur. "Asıl şu çobanın elini öpün. Onun kerametine ben şahidim." Munzur dayanamaz böylesi gösterilmeye. Herkes başını çevirip ona baktığında, çoban kılıklı ilahi bir varlık görmektedir artık. Munzur, ne yapacağını bilemeden iki adım geriler. O güne değin bir kerecik olsun ne bir şahit istemiştir varlığını belli eden, ne de böylesi görünür olmayı. Köy ahalisi hürmet dolu bir edayla kendisine yaklaşmaya koyulunca, yüceltici bakışlara daha fazla katlanamayan Munzur sırtını dönüp var gücüyle kaçmaya başlar. Onun hızla dağlara doğru koşuşunu görenler, bastığı topraktan suların fışkırdığını, koştuğu patikada Dersim'i baştan başa yıkayan beyaz köpüklü bir nehrin açıldığını söylerler. Belki orada hep bir nehir vardır da, Munzur sır oluncaya adı eksik kalmıştır.

Munzur'un yitiminden kaç bin yıl sonra, aynı yerde Frik Dede duruyordu şimdi. Onu seyrederken imgesi nehir olan bir çobanla buluşmuş olabileceğini aklına bile getirmedin. Suskunluğa kilitli acılı bir babanın, çağıltılı bir nehir eşliğinde kendi kalbiyle söyleştiğini düşündün. Haklıydın da. Efsane dediğin topluluğun ruhunu ayakta tutan söylemsel bir omur değildi yalnızca, Frik Dede'nin şu lanetli dünyada sığındığı tek avuntu, zalimliğe sırtını dönmesini sağlayan içsel kıblesiydi. Ama sen nehirden başka bir şey göremiyor, nehri mutlak bir nehir diye kabullenip elini buz gibi suya daldırmak, uyuşan parmaklarından bileğine doğru yükselecek ağrıyı kemiğinde hissetmek yerine, gözünü Frik Dede'ye dikmiş, olan biteni anlamaya çalışıyordun. Ben de ne yapayım, yanında durmaktan çok sıkılınca artık suya girdim. Mucizelerin bile mahrem kalmasını öğütleyen bir düşünüşün içinde sazanlarla birlikte yosunlu taşları tavaf ederek suları soludum sensiz. Nehirden çıktığımda ıpıslak ve arıydım. Sen ise arkanı dönmüş, başın düştü düşecek yere eğik, ayaklarını sürüyerek uzaklaşıyordun. O kadar seslendim, o kadar seslendim, duymadın.

Sanıyorum o sıra babaanneni düşünüyordun yine. Huriye'nin hırçınlığına, Sırma'nın eserikli bakışlarına, Frik Dede'nin kurşun ağırlığı veren suskunluğuna alıştıkça köyde geçirdiğin günler boyunca babaanneni anımsamaktan kendini alamıyordun. Ölümünün üstünden epey geçmiş olsa da ondan artakalan hüznü ur gibi besliyordun göğsünde. Nehirden dönerken babaannenin kederi gizeminden sıyrılmaya, ona ilişkin bir görüntü anbean berraklaşmaya başladı. Dokunaklı bir fotoğraf anıydı aklından silinmeyen:

Basık hava yüzünden soba dumanlarının sokakları boğduğu Samsun'da bir kış akşamı. Otobüsler tıklım tıklım. Kadınlar avaz avaz çocuklarını eve çağırıyorlar. Sen henüz on yaşındasın. Taş döşeli yokuşun tepesinde, bir evin bahçe duvarına oturmuş ayaklarını sallaya sallaya gelen geçene bakıyorsun. Üstünde nefti bir pardösü, taşıdığı pazar torbaları yüzünden kolları upuzun, yokuşun altında yavaş yavaş belirginleşiyor babaannen. Eşarbı hafif arkaya kaymış. İnsanlar yanından gelip geçerken başıyla selam verip gözlerini yere indiriyor, belli ki kimseyle konuşmak istemiyor. Halinde bir kuş tedirginliği. Uzaktan bakınca hantal bir duruşu var, boynu omuzlarının arasına sıkışmış. İçinden geçtiği zamansallığı umursamaksızın başı eğik kendi zamanını yaşıyor. Söyleşecek kimse kalmamış gibi dünya ıssız onun gözünde. Baktığı yerlerde kendini bulamıyor. Seni fark ettiği an geniş bir gülümseme kaplıyor yüzünü. Sadece ağzıyla değil, burnuyla, alnıyla, yük çeken omuzlarıyla beraber, bütün mahalleye yayılan bir arzuyla

gülümsüyor. Güzel bir ülkeye bakıyor sanki. Gözlerinde pırıltılı bir sadakat. Bu kusursuz an gelip geçtiğinde iyileşmeyecek bir yara açılıyor içinde. Elinde fotoğraf makinesi, nereye gidersen git bu gülüşü asla yakalayamayacağını henüz bilmiyorsun.

Mağara nasıl da geriletiyor insanı. Yalnızca içsel olarak değil, bedensel olarak da geriletiyor. Orada uyumak bir hayvanın uykusunu uyumak gibi. Mağara ağzındaki kar yüzeyinin her çatlayışında bir hayvan çevikliğiyle irkiliyorsun. Bütün duyumlar güçleniyor. Her şeyi işitmeye, duyduğun bütün kokuları katman katman ayırmaya başlıyorsun.

Zülfü'yle köyün epey dışında kalan kayalıklarda gezinirken, buzdan sarkıtlara aldırmadan içine daldığınız mağarada burnuna çürüme kokusu çarpmıştı. Duvarlara kazınmış isimler, taşlara sinmiş insan nefesi, kokuşuk battaniye parçaları, sigara izmaritleri ve ezik bira kutuları şimdiki zamanın son kalıntıları olarak yüzeyi kaplamıştı. Zülfü'yle bir süre sessizce oturdunuz. Soğuktan burun kemiğin, kulakların dayanılmaz bir biçimde ağrıyordu. Soluk verdikçe beyaz bir duman çıkıyordu ağzından. Zülfü üst üste birkaç sigara içti. Türkçesi zaman zaman kayıp Zazacanın içinde kayboluyor, sonra tekrar yüzeye çıkıyordu. "Bir köprü olmasaydı eğer" diyordu, "Munzur'un üstünden geçen Harput Köprüsü olmasaydı, Dersim cehennem olurdu." Meğerki köprü sayesinde kaçabilenler kıyımdan kurtulmuştu.

Zülfü anlattıklarının hiçbirini yaşamamış olsa da Dersim'de doğan bir çocuk olarak, yaslı iniltilerin, boğuk mırıltıların arasında büyümekten dolayı 'Otuz Sekiz Katliamı'nı gözüyle görmüş gibi anlatıyor, miş'li geçmiş zaman yerine kendi geçmiş zamanıyla konuşuyordu kesik kesik. Babaannen Bese'nin, Frik Dede'nin suskunluğuna başkaldırırcasına, yaşına pek uygun olmayan yaşlı bir sesle, bir kocakarının ya da dedenin iç çekişlerini ihmal etmeksizin, aynı anda birden fazla kurban oluyordu. Aktarmıyor, düpedüz hatırlıyordu. Ne var ki bir öznenin hatırlayışı değildi bu. Bir çift gözün, bir tek tenin, biricik duyumların odağında olmayan, çekirdeksiz, yayvan ve kemiksiz bir anlatıydı onunki. Dersim'deki bütün dağları ve mağaraları, Munzur Nehri'nin bütün kıvrımlarını, cevizlikleri ve ormanları kaplamış olan tanrının gözüyle, üstelik canı yanabilen ve ıstırap çekebilen tanıdık bir tanrının gözüyle geçmişe bakarken Zülfü, o mağaranın içinde Zülfü'ye bürünmüş bir Hızır oluyordu.

Ne var ki konuştukça korkunçlaşıyordu Zülfü. İnsanın insana neler edebileceğini anlatırken trajedinin en kaba ve ham görüntüsünü sakınmaksızın kesip çıkarıyordu zamandan. Bir savaş fotoğrafçısı,

insanlığın hafızasına işleyecek içler acısı manzarayı çerçevelerken nasıl ki kendi kalbini durduruyorsa, Zülfü de kalpsiz bir dille kalbini oyuyordu insanın. Sözgelimi yün yatakların arkasına saklanan bir aile mitralyözle taranırken havada uçuşan kanlı yün topaklarını elleriyle betimliyor, ölü annesinin memesini emmeye çalışan bir bebeğin çabalamasını gözlerini sımsıkı yumarak yansılıyordu. O bebeğin açlıktan ölmesin diye süngülenip nehre atılışını anlatırken yavaş yavaş sönüyordu Zülfü'nün sesi. Zalimliği dile getirmenin vebalini üstlenmişti artık. Şiddetin özündeki çirkin hazzı yarattığı için yüzünde belli belirsiz bir tiksinti oluşuyordu. Cesetlerin yüzdüğü Munzur Nehri kana kesince içecek bir damla su bulamayanların söğüt dallarını ateşe tutarak ağacın özsuyunu emmelerini, askerlere yerini belli etmesin diye korkudan avaz avaz ağlayan oğlunu boğan bir annenin üç gün sonra kendini kayalıklardan aşağı bırakışını, üst üste yığılan cesetlerin uzaktan bakınca nasıl da çul tınazlarını andırdığını anlatırken acıyı çoğaltıyordu.

Hele o içinde bulunduğunuz mağaranın bir sığınak olmanın ötesinde gerçekte bir aile mezarlığı olduğunu duyduğunda, ölülerin bağrına basıyormuş gibi hissettin. Her yere, adım attığın her yere bir işaret düşüyordu Zülfü.

Dersim'de Celal adında genç bir adam varmış vaktiyle. Karısını çok kıskanır, üç çocuğunu gözünün önünden ayırmazmış. Önceleri devletin küçük çocukları alıkoymasıyla başlayan, sonra bir kadının bir er tarafından tecavüze uğramasıyla patlak veren, idam edilen isyancı liderlerin Elazığ sokaklarında teşhir edilmesiyle ayyuka çıkan olaylar, ailelerin toplu halde kurşuna dizilmesinden sonra kontrol edilemez bir hale gelmiş. Savaş uçaklarından bombalar atılmaya başlayınca insanlar kıymetli eşyalarını hayvan işkembelerine saklayıp Harput Köprüsü'nü geçerek kaçışmaya başlamışlar. Celal de karısıyla üç çocuğunu omzuna, beline, başının üstüne yüklenip bu mağaraya yerleşmiş. Yaklaşık dört gün süren korkulu bekleyişin ardından askerlerin yaklaştığını görünce, baba yadigârı bıçağını çekip en küçüğünden başlamak üzere bir bir boğazlamış çocuklarını. Karısını öldürmeden önce "bakma, yüzüme bakma" diye haykırıyormuş Celal.

Bunları işitince bir an önce çıkmak istedin mağaradan. Yalnızca vicdanın sızladığı için değil, apaçık can korkusuna kapılmıştın. Zülfü'nün anlatımı bir arınmadan çok, tekrarlanabilir güçlü bir olasılık olarak hâlâ

dipdiriydi çünkü. Geçmiş zaman Zülfü'nün dilinde bir anlatıya dönüştükçe her an öldürülebilir biri haline geliyordun.

Hamaset zorbaların gölgesinde ürüyor. Her kahraman bir zorba matruşkasından çıkmış sanki. Şehir meydanlarında anıtsallaşan bütün şaşaalı sözler, o özgürlük söylevleri, şiir dizeleri falan, şehrin üstünü bulutlar gibi kaplayan zorbaların günbegün genleşen ruhlarını da yâd ediyor. Kahramanlığı öven bütün tabletlere yazılıyor kötülüğün yordamı. Sözgelimi Celal'in düşmana teslim olmamak uğruna ailesini katledişi, bir destanda pekâlâ bir gurur güzellemesi olarak çıkabilir karşına. Celal'in karısının dehşetle irileşen gözlerine duyduğun merhametle yapayalnız kalırsın.

Hani Ksanthos diye bir ören yerine gitmiştin. Anadolu'da onlarcasını gördüğün, tarih boyunca gelip geçen Likyalıların, Perslerin, Helenlerin, Romalıların önce yıkıp sonra taş üstüne taş eklediği bildik antik şehirlerden biriydi de, Fethiye'den Kaş'a doğru ilerlerken o otuz beş derece yaz sıcağında ille Ksanthos'u göreceğim diye diretmiştin. Seni Ksanthos'a çeken yitik bir kentin rüzgârla yuvarlaklaşmış taşlarından çok, tüyler ürpertici hikâyesiydi. Şiddetin cazibesi insanı böyle tozlu virajlara saptırıyor işte. Bugün çobanların, bin yıllık mermer lahitlerin dibinden fışkıran kekikleri koyunlarına otlattığı bu antik şehre, hemen girişe kondurulmuş plastik bir barınaktan ibaret Kültür Bakanlığı ofisinden aldığın biletle girmiştin. Şehrin zemininden bir bir sökülmüş mozaiklere bakmaya, bakıp da motifleri zihninde tamamlamaya gerek bile duymamıştın. Meydandaki çarşıları, tapınaklara girip çıkan rahibeleri, bazilikadaki ayinleri kısa bir süre için gözünde canlandırıp sana etrafı gezdiren çobana agoranın yerini sormuştun hemen. Hava koyun pisliği kokuyordu, sen kan kokusu alıyordun.

Küçük Asya'dan bütün bölgeyi fethetmeye gelen Pers Generali Harpagos, Helen şehirlerini bir bir ele geçirdikten sonra, Ksanthos ovasına gelip Azrail gibi dikilmişti Likyalıların karşısına. Harpagos'un güçlü ordusuna karşı cansiperane savaşan Ksanthoslu askerler, bir süre sonra geri çekilmek zorunda kalmıştı. İçine sıkıştıkları Ksanthos'un düşeceğini anladıklarında, her asker kendi ailesini agoraya toplayıp hep birlikte ağlaya ağlaya şehir halkını ateşe vermiş, geride tek bir canlı bırakmadan Harpagos'a karşı intihar saldırısına geçmişlerdi. Ksanthos'u efsaneleştiren

ve seni içine çeken işte bu dehşetengiz ölüm töreniydi. Kurban edilmektense kurban olmayı yeğleyen bir varlık gösterisi...

İhtişamlı bir misillemenin yuvası olarak tarihe geçen Ksanthos'ta tek bir Likyalı kalmamış olması, özkıyım olarak hatırlanabilir elbette. Ama niyeyse aşırı bir gurur misali olarak anılıyor. Sanki iki ayrı kan damlası var damardan fışkıracak. Biri Likyalı'nın iyi şiddetini, öbürü Harpagos'un kötü şiddetini temsil ediyor. Sonradan şehre yerleşen başka halklar, Ksanthosluların yok oluş tarihlerinden öylesine etkilenirler ki bu onurlu şiddet masalı sürekli tavaf edilen ruhsal bir mabet haline gelir. Bu olaydan altı yüz yıl sonra, Romalı Brutus'un işgali sırasında Ksanthoslular yine aynı şeyi yaparlar. Kendi kendisini öldürmezse başkaları tarafından katledileceği bunaltısı, taptaze bir anı olarak yüzyıllar sonra tekrar dirilir. Belleklerine kazınmış önleyici katliam fikri, karşı konulamayacak bir yazgıdır artık.

Boğazında bir yumruyla Ksanthos ören yerinden çıkarken orayı gezdiren çoban salkım saçak bir ağaç göstermişti. Yaprakları puslu yeşil, delimsirek bir zeytin. Çobanın söylediğine göre dört yıl önce yapılan arkeolojik kazılar sırasında bir şişenin içinden üç zeytin çekirdeği çıkmış. Çekirdekleri bulan *ecnebi* arkeolog birini İsrail'e, birini memleketine göndermiş. Üçüncü çekirdeği ise Ksanthos şehrinin girişine ekmiş. İşte o bodur ağaç, üçüncü çekirdekten çıkan Ksanthos zeytiniymiş. Yaklaşık iki bin yaşındaki zeytinin çevresinde dolanırken bir genleşme hissetmiştin ruhunda. Ksanthoslu askerlerin ailelerini katledişine tanıklık etmiş bu dertli zeytin, hâlâ kendi kendinden örebiliyordu canlılığını.

Ağaç bu. Hep başka türlü eyliyor insandan.
Unutmuyor,
ama hiçbir şey
hatırlamıyor da.

ah

Dün nasıl da parlaktı İstanbul. Renkler pürüzsüz, saf ışıkla yıkanan bütün her şeyin kenar çizgileri belirsizleşmişti. Sen taksiyle Beşiktaş'tan hıdrellez şenliğinin yapıldığı meydana doğru giderken, ben parklardan uçuşan polenlerin sarı bir bulut halinde Boğaz'a doğru sürüklenişini, şehrin üstünde gerçekleşen dölleşmeyi seyrettim uzun uzun. Hava ten kokuyordu. Bayılıyorum bu ekşimsi kokuya. Dünyanın çekirdeğinden gelen hararet yeryüzünü çiy çiy terletiyordu. Sen soludukça ben arzusunu kokluyordum dünyanın. Dolmabahçe'deki çınar ağaçlarının gövdesinde, caddeden akan insan selini ilgiyle izleyen irice açılmış gözler vardı. Ağaçlar gözleriyle bakıyordu gerçekten. Sen ise kucağında fotoğraf makinen, görmüş olabileceklerini erteliyor, boş bakışlarla akıp giden kaldırımları izliyordun. Bu dalıp gitmelerinle billur cismimi perdelemenden usandım iyice. Gördüklerimi sana göstermek için elimden ne gelir, bilmiyorum. Cama yaslı başın ölümcül bir karanlığa eğik, antik bir harfin izi kızarıyordu alnında. Bahçendeki inciri Zevraki diye çağırdın çağıralı, omega biçimli derin bir hüzünle damgalanmıştın. Ne söz vardı yüzünde, ne hayal. Olmayan bir incirdin. Ağacın dibine sokulup bir gölge gibi yere yayıldığın, karanlığa sığınıp kendini kaybettiğin, kaybedip tekrar bulduğun yitik zamanın içinde, hiç olmamış bir meyvenin ta çekirdeğinde, yeniden var olabilmeyi uman hiçliğin ta kendisiydin. Merak ediyorum, bugüne kadar Zevraki'nin nazarını fark ettin mi hiç? Meyvesini yapamayan ağacın derdine öykünmek yerine, onun göz hizasına geçip bakışlarını üstünde hissettin mi, kendi balını emen incirlerin?

Bu yapıntı körlüğünden, süregiden zamana gecikmenden bazen hoşnutum da. Yavaşlığın büyümeni hızlandırıyor aslında. Bazen ağaçtan uzayan bir sürgünü ilgiyle seyrederken varoluşu iliklerinde hissediyor, hissettiğin an yitirmiş oluyorsun varlığını. Işık çakımı varlık... Bir an için alev alev tutuşuyor, dumanlı izini bırakıyorsun geride. Beni hep arkanda unutuyorsun. Ama o geçit vermeyen ağırbaşlılığın yok mu, ah o koçbaşların açamadığı sur kapıların, en çok buna içerliyorum. Keşke saçmalığı kotarabilsen hayattan. Ham meyveleri dalında ukde kalmış Zevraki'yi bungun seyrederken incire böylesi öykünmenin bir saptırma olduğunu görebilsen. Koynunda tutabilmek için beni.

Sana bir hikâye anlatayım şimdi. Gerçi sen bundan haberdarsın da, olan biteni yalnızca sağ kulağınla işittiğin için bir tek olay örgüsü kalıyor aklında. Hani bir delikanlı vardı, Nepal'de yaşayan Çocuk Buda... Söylenenlere bakılırsa kendini bildi bileli ağzına bir lokma et koymamış, en zalim çağında bile hayvanları incitmemiş, bir kez olsun kötü söz söylememiş bu delikanlı, on altı yaşını doldurduğu gün bir daha dönmemek üzere sessizce evinden çıkıp ormanın derinliklerine dalar. Evdekiler ancak akşam yemeğine oturunca onun yokluğunu fark ederler. Delikanlıyı aramaya koyulduklarında, gövdesi neredeyse kemikleşmiş, sarmallı dallarıyla dua eden bir varlığı andıran çok yaşlı bir incir ağacının kovuğuna lotus duruşunda oturarak, üstünde sürünen yılanlara, derisinin altına yumurtlayan böceklere aldırışsız, yemeden, içmeden, uyumadan tam on ay boyunca sürecek bir meditasyona başlamıştır bile. Kutsal incir ağacının haykıran bir ağza benzeyen kovuğunda bir delikanlının kıpırdamaksızın meditasyon yaptığını duyan Budistler, onun Siddhartha Gautama'nın reenkarnasyonu olduğuna bir çırpıda ikna olup kafileler halinde ormanda toplanmaya başlarlar. Küçük Buda'nın amcası derhal bir komite kurup gelen ziyaretçilerin incire elli metreden fazla yaklaşamayacağı şekilde bir düzenleme yapar. Küçük Buda'yla ilgili haberler uluslararası ajanslarda yayınlanınca Amerika'dan gelen araştırmacılar bu efsunlu delikanlıyı incelemek isterler. Ormana doluşan sofuların, meraklıların, Nepal'e gelmişken uğrayıveren turistlerin, gazetecilerin yarattığı hengâmeyle Küçük Buda'nın meditasyonu tek kişilik bir gösteriye dönüşüverir. Türkiye'de büyük alışveriş mağazalarından tut da turistik mekânlardan konser salonlarına, nargile kahvehanelerinden lüks otellerde yapılan düğün eğlentilerine değin hemen her mekâna ruhsallığı serpmekle görevlendirilmiş sözde sufilerin yevmiye karşılığı sema dönmesi nasıl ki seni bir yandan yadırgatıyor, bir yandan huşu uyandırıyorsa, kim bilir ne mene bir itkiyle bir rahme sığınırcasına incirin kovuğuna yerleşen bir oğlanın ağacın zaman dışılığına sokulması, orada, o dünyaya açık deliğin içinde düşlemden ve bilinçten uzak bir lotus oturuşuyla saf varoluşa soyunması, kendinde bulunan insanlığı evrene akıtmak uğruna etini kemiren kurtçuklara katlanarak kurtuluşa yeltenmesi, ömrünü Budizm'e adamış başka birisinin Buda düşlemini sona erdiren, erdirdiği gibi yeniden kışkırtan bir dilemmadır belki. İnancın kaygan zemininde sendelemeye başlar bütün olası Buda'lar.

Meditasyonun onuncu ayında Küçük Buda ortadan kaybolur. Ondan geriye kalan incir ağacı eskisine göre daha ihtişamlı, daha kutsaldır artık. Gel gör ki delikanlının ortadan kaybolması herkesin aklını karışmıştır. İlkin Küçük Buda'nın politik nedenlerle kaçırıldığını düşünen Nepal polis amiri, aramalar sonuç vermeyince, delikanlının arkadaşlarıyla birlikte deniz kıyısında tatil yaptığına kanaat getirip evine dönmesini beklemekten başka seçeneklerinin olmadığını açıklar. Küçük Buda'nın baba tarafından akrabaları ise, onun mucizenin artık mümkünsüz olduğu bu dünyadan, mümkün olduğu başka bir dünyaya çekilip, ormanın nefti derinliğinde, yeşil bir harmaniye bürünmüş bir halde bir görünüp bir kaybolduğunu, meditasyona yapılan saygısızlıktan ötürü kimsenin onu bulamayacağı şekilde inzivaya çekildiğini, ortalık sakinleşirse en geç altı ay sonra geri dönebileceğini iddia ederler. Annesinin hikâyesi herkesinkinden farklıdır. *Himalaya Post*'a verdiği demece göre oğlu inciri terk ettiği gece başucunda belirmiş, kendisine yedi incir yaprağı vermiştir. Demiştir ki "Bu yaprakları saklayabilirsen bana kavuşabilirsin, saklayamazsan sonsuza dek seni anımsayacağım." Bir bakıma bir annenin evladından duyup duyabileceği en umut kırıcı cümledir bu. Yaprakları güvenle saklamaktan başka yapabileceği bir şey yoktur. Öte yandan, yaprakları sakladığı takdirde oğlunu tekrar görebileceğine dair inancı kameraya verdiği vakur pozundan apaçık okunuyordur. Fotoğrafında bakışları özgüvenli, yüzünde gizil bir gülümseme vardır. Küçük Buda'nın annesi bir şeyi bilen ama bildiğini saklamaya çabalayan müstehzi bir anlatımla, "Bir tanrıyı kendisi istemedikçe göremezsiniz" diye bitirmiştir sözlerini.

Diyelim ki eline tutuşturulmuş yedi yaprağın olsa senin, ne büyük bir belanın içinde hissederdin kendini. Aval aval dudaklarını sarkıtıp yaprakların tersini yüzünü çevire çevire onları nereye, ne şekilde koyacağını bilemez, sen yaprakları değil de yapraklar seni tutuyormuş gibi olduğun yerde kalakalırdın. Herhalde pek gülünç olurdun o zaman. Elindeki incir yapraklarının bundan böyle yapraktan öte yeni bir şey olduğunu bilmenin ama ne olduğunu bilememenin huzursuzluğuyla iyice şaşalar, çağrışımlarla çoğalan anlam yığınının altında ezilmeye başlardın. Belki de zamanla bağımlısı olurdun o yaprakların. Onları parşömen kâğıdıyla paketleyip çekmeceye kaldıracağın ya da ansiklopedi fasikülünün arasına koyacağın yerde, pamuklu bezle sarıp her an karşına biri çıkacak da yaprakları geri isteyecekmiş gibi daima çantanda taşırdın. Emanetçiliği aşan

bir titizlikle kendine yük ettiğin o yapraklar, bir zaman sonra paralanıp ufalanmaya yüz tuttuğunda hiç çözemeyeceğin bir sırrın esiri olurdun böylece. Sana içkin beni nasıl anbean itiyorsan dibine doğru, onlara da aynı muameleyi yapar, uzadığı daldan koparcasına annesiyle vedalaşan bir oğlun incirle annesini uyuşturma çabasını hiçe saymış olurdun elinde olmadan. Sahip çıkamazdın ağaçtan düşen meyvenin ayrılık anına.

Bilmem farkında mısın, Dersim'deyken sürgünden başka hiçbir şey değildin sen. Düştüğü yerden uzağa yuvarlanmış meyve kadarcıktın. Topraklarından defedilmiş, bilmedikleri şehirlerde ve iklimlerde sefalet çekmiş yitik bir kuşağın, üç dönüm cevizliğiyle avunan zürriyetiydin. Bu yüzden sarıp sarmaladılar seni. Üşümeyesin diye soğuk yatağına önce çocuklarını yatırıp yorganını hohlayarak ısıttılar. Gösterdikleri incelikler karşısında tarifsiz bir eziklik hissettin. Dağlarla bakışmayı bilmiyor, güneşle konuşamıyor, ayladaki kendin içre bilgiyi sezemiyordun. Doğanın insan iradesini hiçe sayarak hayata hükmettiği böyle bir yerde ve dünyadaki anlamın paramparça olduğu böylesi kanlı bir tarihin içinde, anlam dünyasını kendi kendine kuran öz yaşamlara baktıkça daha da büyüyordu iç boşluğun. Mantığı kendinden menkul bir yabansılıkta işaretler dünyasının merkezindeydin. Çıplak ceviz ağaçlarından karlı yollara düşen çatallı gölgeler bile bir anlam örüyordu kendi kendine. Ama Dersim acemiliğine denk geldi senin. Cılız ışığı ve loşluğu, ocakta büyüyen ateşi, odalardaki gölgeleri çalkalayan ampulün çiğ aydınlığını ve geceyi yanıltan kar pırıltısını fotoğraf karesine düşürmeyi pek beceremiyordun. Anlatacak bir hikâyen yoktu. İnsanları güneşe karşı oturtup fotoğraflarını çekmekten başka bir şey gelmiyordu elinden. Hüzünlü ama zoraki bir gülüşle poz veren Huriye'nin, Frik Dede'nin, Sırma'nın merceğe kilitli bakışlarında hep aynı cümleyi okuyordun. Bu yüzlerin gizil satırlarında, vecit halinde yaşayarak âlemi yaratmanın gizilgücü yazılıydı.

Orası göze görünmeyenlerin ülkesiydi. Munzur'un yokluğa kavuştuğu, Hızır'ın gizlendiği yer. Binlerce yıldır nice adlar altında yaşayan ölümsüz bir varlığın asli ikametgâhındaydın. Belki de Munzur ile Hızır aynı kişiydi. Hızır dünyayı dolaşan ebedi bir varlık, Munzur ise sadece Dersim'e ait gençliğiydi Hızır'ın. Dağlarla çevrili, dışarıya sızıntı vermeyen bu vadi, her bir taşın, ağacın ve su kaynağının tapınaklaştığı, dinle ahlakın birbirine dolaşıp kördüğüm olduğu dünyadan hayli uzak, ulemasız, imamsız inançlarla kutsanmış bir gezegendi. Bu vadide aynı anda her yerde görülebilen bir tanrıydı boz atlı Hızır. Karda iz bırakıyor, evlere girip kendi için pişirilen lokmaları tadıyor, bir dost gibi insanlara sokuluyor, askerle gerilla arasında sıkışıp kalmış hayatı tinsel sonsuzluğa eriştiriyordu.

Üç günlük Hızır orucu başladığında bütün köy vakur bir sessizliğe büründü. Matemli bir açlıktı onlarınki. Nefsini terbiye etmenin ötesinde evrene bağışlanmayı yakaran, kötülüklerden uzak durmayı ve mümkünse uzak kalmayı sağlayan bir oruç. Çocuklar oyun oynarken fazla gürültü çıkarmıyor, birlikte gülüşen kadınlar aşırıya kaçmamak için elleriyle ağızlarını kapatıyorlardı. Heyecanla Hızır'ı bekliyordu herkes. Sokak kapıları yarı açık, ocaktaki ateş daima diri tutuluyordu. Hangi eve adım atsa oraya bereket katacağı için Hızır'ın ziyaretini çok önemsiyorlardı. Günbatımında güneşle vedalaştıktan sonra usulca sofraya oturuyor, ağızlarına bir lokma et koymaksızın sadece ayran ve ekmekle açıyorlardı oruçlarını. Kimse su içmiyordu da. Özellikle evlenme çağına gelen kızlar, üç günlük susuzluğun sonunda Hızır'dan bir rüya diliyorlardı. Her kim ki rüyasına girip kendisine su verirse o kişi evleneceği erkek olacaktı. Köydeki bütün kadınlar kocalarıyla susuzluktan kavruldukları uykularda tanışmıştı. Kimisinin kocası Munzur Nehri'nden çıkıp bir avuç su getirmiş, kimisi elinde bir bardak suyla yatağa kadar gelmiş, kimisi ise bir kova suyu başından aşağı boca etmişti evleneceği kadının. Yaşama dair bütün olaylar Hızır'ın hükmünde döneduran başka bir gezegende simgeselleşiyor, herkes kendi gövdesine imgesiyle eşlik ediyordu. Aradın taradın hiçbir yerde bulamadın Hızır'ın izlerini. Bir keresinde dayanamayıp Huriye'ye Hızır'ın neye benzediğini sormuştun. "Kime benzeyecek, sana, bana, herkese" demişti de sorduğun sorunun anlamsızlığını yüzüne çarpıvermişti. Çünkü o güneş ve dal denli olağan bir varlıktı. Soyut değildi. Hatta, umulmadık zamanlarda karşına çıkan uzak bir akrabaydı. Huriye'ye Hızır'ı görüp görmediğini sorduğunda, "Görmesem de olur" deyivermiş, ipliği iğneden geçirmeye devam etmişti.

Orucun üçüncü günü köydeki herkes Hızır'ın bıraktığı kalıntıları gösterdi birbirine. Bu kalıntılar ya bir atın karda bıraktığı nal izleri ya yarısı yenmiş ekmek ya da oturup dinlenildiği çok belli hâlâ sıcak minderdi. Bu anların hiçbirini yakalayamadın. Orada bulunduğun on gün boyunca göğsünde beslediğin bağsızlık ve yalnızlık melankolisi tümüyle sönmüş, yerini paslı bir yoksunluk duygusu almıştı. Senin durumun, bir insanın kaybettiğini kaybetmesiydi. Dersim'e bir daha hiç gitmedin. Sanıyorum bundan böyle gitmeyeceksin de. Bir Hızır varsa eğer, senin için ayırtılmış, onu olsa olsa bir panayırda bulacaktın.

Seni uyumak zor. Hele beni düşündüğünü düşlemek, kendi âlemimin kuytusundan yaşantını gözlemek eziyete dönüşüyor bazen. Sen zamanı eyliyor, ben burada kaburgalarının içine sıkışmış, günden güne ciğerine işleyen bir yara gibi zamanı içiyorum. Düşümde hep yalnız görüyorum seni. Zevraki'yle didişirken, fotoğraf makinenle dünyayı dikizlerken, bir sohbetin en hararetli yerinde dalıp giderken gözlerin, başın öne düşük yalpalı adımlarla odalarını arşınlarken, arzuları ertelemenin yakıcı eksikliğini ben duyuyorum göğsümde. Hislerin önce bana değiyor, sonra taşlaşıp karanlığa yuvarlanıyorlar. Taşların arasında kaldım burada. Belim bıkınım, sırtım durmadan ağrıyor. Dünyayla aramda aşılmaz bir duvar gibisin. Bu yüzden seviyorum panayırları. Yaşantıya direnen, direnmekten yorgun düşen yerlerin, karnın, bağrın, şakakların bir süreliğine de olsa düşünmeyi bırakıyorlar çünkü. Kalabalığa değmek bana düşüyor, sensiz.

Ne zaman şenlikli bir yere adım atsan sımsıkı tutunuyorsun kendine. İnsanların arasından süzülürken ellerini göğsünde bitiştirip kimseye kaptırmamak için beni kalbine yaslıyorsun. Uykundaki taşı kavrarkenki gibi güven dolu ellerin. Bu hallerini çok seviyorum, çok. Ruhunu elinden kaçırmaktan korkan yaban insanların masum ürküntüsü var sende. Cahilliğin göz kamaştırıcı. Kalabalığa alıştıkça meraktan yorgun düşmüş gözlerin küçülmeye başlıyor. Işık geçmiyor gözbebeklerinden. Bütün neşeli yüzler birbirine benzediğinden mi ne, aynı görüntüye baka baka dinlenmeye başlıyorsun. O zaman pembeleşiyor yanakların. İçlerinden biri olmak duygusu hoşuna gidiyor. Görünmezleşiyor, ötekilerin gözünde yok oluyorsun. Olduğuna inandığın ile gerçekte olduğun sen arasındaki derin uçurum şölenlerde kapanıyor. Şu an, geçmişte erimeye başlayan şimdiki zaman hükmünü yitiriyor birden. Şehir meydanlarında kurulan panayırların, sokak aralarındaki iptidai pazaryerlerinin, bayram eğlentilerinin ve festivallerin sunduğu armağan, geçmişsizliğidir o anki halinin. Belleğin, kısa bir süreliğine de olsa apak, lekesiz; melankolin geçersiz... Kalabalığa girdiğinde bütün duyumların uyuşmaya başlıyor. Böyle olunca, dipdiri ve uyanık, istekli ve sokulgan birisi açığa çıkıyor göğsünden. Sen farkına varmadan, kirişlerinden sallanıp kendimi usulca aşağı bırakıyor, düşünden dışarı düşüyorum.

Ahırkapı'ya vardığımızda çoktan ayrılmıştım senden, dün akşam aramızdaki mesafe zamanla ölçülemeyecek kadar uzaktı. Hayali bir gövdeydin benim için. Üstünde durduğun kaldırım, taksiden iner inmez başını kaldırıp baktığın gök, hemen arkandaki Bizans surları, içinde bulunmadığım bir uzama ait, öte yandan iyesi olduğum, hatta kokusunu duyduğum kurgusal bir ortamın asal parçalarıydı. İstediğim her şeyi yapmaya hazır yazınsal bir kahraman gibi, yazılacak bir cümle sonrasını bilmekten âciz, henüz hırpalanmamış biçimiydin bir kadının. Yine de sırrına eremediğim esrarını koruyordun. Yutkunduğun anda boğazında oluşan yumruyu görebiliyor, ama yutkunurken tuttuğun nefesin geleceğe dair ifşa edilemez yükünü anlayamıyordum. Onca yılgınlığıma rağmen illa ki merak ediyordum seni. Akşam ışığının saydamlaştırdığı o derin boşluğa doğru süzülmek üzere bir süre yerinden kımıldamadın. Karşı yakadan gelen ev ışıklarına bakıyordun. Deniz kenarında toplaşan sarhoş kalabalığın yırtınarak söylediği şarkılar yüzünden iyice ekşitmiştin suratını. Hıdrellezi kutlayacak küçücük bir istek yoktu içinde.

Bile isteye değil de rastlantı eseri oraya gelmişsin gibi bir halin vardı. Sanki kaybolmuştun. Annesiz, babasız dünyaya düşmüş, ipsiz sapsız, kimsesiz, yapayalnız bir yabancıydın. Atasız ve uyruksuz, hafıza odacıkları bomboş bir garip... Gözümü alamıyordum senden. Açıkçası korktum da. Bir daha içine giremeyeceğim sandım. Hızla yaklaşıp nefesini kokladım sonra. Nefesin zeytin kokuyordu. Baharla uyumlu ılık bir halenin içinde, istediğimde geri dönebileceğim denli geçirgen, yumuşak, ama bir o kadar yavandın. Bir süre arkandan izledim seni. Balık ve kokoreç ızgaralarından tüten dumana boğulmuş kalabalığa doğru ilerlemeye başladın. Yürüyüşün kararsızdı. Koku bulutunun içinde kıpır kıpır insan başlarından ve onların ışıyan dişlerinden başka doğru dürüst bir şey görülmüyordu. Herkes birbirinin gövdesini paylaşıyordu sanki. Eller ayaklar ortak, vecit halinde yaşanan sevinç teker tekerdi. Adım attıkça genzin yanıyor, gözlerin sulanıyor, ister istemez boynun içeri çekiliyordu. Fotoğraf makineni kılıfından çıkarırken silahını düşmanın başına doğrultmaya hazır bir asker gibi duygusuzdun. O zaman canım hiç çekmedi seni. İnsan yüzlerini idealize eden o aç bakışından, kişiyi bir yandan yalınlaştırıp öbür yandan yüceleştiren gözünden kopmak için olabildiğince geri durdum. Sahil Yolu'ndan sur kapısının ardındaki büyük şenliğe sokulur sokulmaz seyyar tuvaletlerden gelen yoğun sidik kokusu çarptı burnuma, ardından insanın damağını sulandıran köfte ve bira kokusu. Çıkmaz sokaklarda düğün kuran

Çingene ailelerinin sabahı bulan eğlencelerini saymazsak genelde sessiz bir yer olan, meraklı bakışlarla çevreyi kolaçan eden turistlerden, çalgı kutusunu yüklenmiş akşam sahne alacağı meyhaneye doğru yol alan müzisyenlerden başka tek tük insanların dolaştığı Ahırkapı, şimdi tıklım tıklımdı. Pansiyon olarak işletilen cumbalı evlerle otellerin ortasında kalan Çingene mahallesinin sokakları, bütün gizini yitirmişti. Zikzaklı dönüşlerle insanı mahremiyete çeken bucaklar dahil, her yana dilek çaputları bağlanmıştı. Elektrik direklerinden balkon demirlerine, park eden otomobillerin radyo antenlerinden çamaşır iplerine değin bütün uzantılar krepon ve bez parçalarıyla düğümlenmiş, mahalle olduğu gibi rengârenk bir adak mabedine dönüşmüştü. Hıdrellez senliğine gelen herkesin birer ilmek attığı düğüm düğüm, salkım saçak bu devasa örtü, kösnüllükle kutsallığı aynı anda barındıran kalabalık bir sahnenin perdesiydi. Istırabından kurtulmak, aşkının imgesini bulmak, eksiğine kavuşmak isteyenlerin, bunlar için yalvarıp yakaranların, fedadan bıkmış sitemkârların toplaşma çadırıydı aynı zamanda. Kelimenin tam anlamıyla arzu çadırındaydım. Bir gözümle seni takip ediyor, öbürüyle insanların iştahına bakıyordum. Yol almak için itişmek, sürtünmek, baştan ayağa değmek gerekiyordu yabancılara. Kaçınılmaz bir yakınlaşmaydı bu. Büyük dokunuşun tenden tene akan ısısını korumak uğruna ağız ağza gelindiğinde insanın yüzünü yalayıveren soğanlı solukları, burun sızlatan ter kokusunu umursamadan, herkes dans adımlarıyla birbirine bitişiyordu.

Karcığar makamının tam içindeydik. Fötr şapkalı Çingene müzisyenlerin çaldığı şarkılar kemiğine işliyordu insanın. İçten gelen bir hoplama, omuz titretip gerdan kırma isteğiyle kimse yerinde duramıyor, alayı birden bildik dans figürleriyle sahneye doğru yığılıyordu. Bütün bu şaşaanın içinde yoksulluk akıyordu müzisyenlerin üstünden. Bellerindeki kızıl kuşaklar hepsine birörnek bir şıklık sağlasa da siyah pantolonlarının eprimiş paçalarına, parlak diz yerlerine bakılırsa epey perişan durumdaydılar. Gerçi örtük bir yoksulluktu onlarınki. Ahırkapı orkestrasının her bir üyesi kendi vahşi çalgısını zapt etmiş, doğaçtan edindiği müzik gücüyle iyimserliğin en ağdalı türünü vaat etmeyi sürdürüyordu. Onları dinlerken dünya yalandı gerçekten. Acı, yoksulluk, ayrılık, yas, her şey yalandı. Karcığar makamının nevayla başlayıp hicazla devam eden inişli çıkışlı seyri vardı bir tek. Zurnadan çıkan sesin kıvrak yükselişine dokunaklı bir ezgiyle sokulan klarnetten ve hemen ardından gelen davul gümbürtüsünden sonra işitsel bir hikâye oluşmaya başladı.

Çargâh perdesinde şarkıya coşkuyla katılan ince sazlarla birlikte, avına odaklı alıcı kuşların apansız kanatlanışını andıran beklenmedik bir görsellik eklendi müziğe. Şarkıyı dinleyenlerin yırtıcı kuşlarla bilisizce özdeşleştiği muhteşem bir nikriz anıydı bu. Doğanın, şahinin, kartalın duygusu, yani gerçekte işitilmemiş olanın işitilmeye başlayan hali notalara bürünmüş olarak havada resmedilirken, bir baykuşun yuvasından havalanıp çayırdaki küçük hayvana doğru pike yaptığı o karar anı bile görülebiliyordu. Dans edenler ister istemez kollarını iki yana açmıştı. Sonunda darbukanın oynak tartımıyla gözlerini kapatıp kendilerinden geçtiler. Çayırdaki küçük hayvanın korkuyla kaçışını nabızlarında duyup av ile avcı arasında dönedurduklarını izleyebiliyordum. Dehşetle hazzın birbirine harmanlandığı bu dans, insanın yeryuvarlağında olup biten her şeye duyduğu sonsuz yakınlığı kutsayan kadim bir ayinden kesitti. Dans edenler yalnızca dilekte bulunmuyor, aynı zamanda şükran da duyuyorlardı. Orada eksiğini buldum senin, ruhunun atlasındaki gedik apaçık önümdeydi. Varoluşa astar dokuyan şükran hissinin ta kendisi...

Gece iyice bastırdığında müzisyenler daha oynak bir şarkıya geçtiler. O sıra genç bir adam dikkatimi çekti. O kadar güzel dans ediyordu ki kendimi ondan alamadım. Orada bulunduğu halde ayakları başka bir yere basıyordu. Kollarını başının üstüne kaldırmış elleriyle havaya sarmal desenler çiziyor, okşuyordu müziği. Güçlü spot ışıkları yüzünden perdeye düşen bir gölge gibi yamyassıydı. Onu daha iyi görebilmek için güçbela bir spot lambasının altına gittim ki, tam karşımda sen. Öbür spot lambasının altında büyük bir ilgiyle dans eden adamı seyrediyordun. Doğrusal bir çizginin iki ucunda durmuştuk ikimiz. Bir çizgiyle delinmiştik göğsümüzden. Aramızda dans eden bir adam, birbirine simetrik iki şekildik. Ama senin fotoğraf makinen vardı. Boynundan aşağı sarkan mekanik gözün diyaframı kapalıydı henüz.

Adamın çevresindekiler az da olsa geriye çekilerek ona yer açtılar. Doğal bir çemberi vardı onun. Doğdu doğalı bir çemberin içindeymiş de kendisi istemedikçe kimse çeperini aşamazmış gibi. Kirpiğini kırpmadın onu seyrederken. Adam imrendirici bir rahatlıkla müziği kuşanıyor, her bir tartımın hakkını vererek gövdesini açığa vuruyordu. Kızsı bir narinliği vardı üstelik. Ne erkeksi denilebilirdi onun için ne de kadınsı. Hem erkek hem kadın cazibesinin aynı bünyede harmanlandığı, müşfik bir eda süzülüyordu eklemlerinden. Her başını geriye atışında ıslak saçlarından savrulan ter küreleriyle birlikte yaşadığı hazzı cömertçe saçıyor, çevresindeki insanlar

eski tanıdıklarmış gibi izleyenlerin gözlerinin içine bakarak gülümsüyordu. Bir ara siyah deri ceketi omuzlarından kayıverdi. Ortaya çıkan köprücükkemiğine, şahdamarına, gırtlağındaki yumruya, boyun çukuruna bakarken kasığıma uzanan tellerin yangılı titreyişini hissettim. Kül rengi yüzüne göre körpe sayılabilecek dipdiri bir ten parlıyordu önümde. Eskiden beri kokusunu bildiğim, kim bilir kaç kez solumasını dinlediğim, defalarca tuzunu tattığım, hafızamın bir hücresinde saklı tutulu, solmamış bir gövde. Arzu böyle bir şey galiba. Bir yabancıya duyulan tanışıklıkta mayalanmaya başlıyor.

O sıra sana baktım yine. Gözbebeklerin büyümüştü. Esrik bir gülümsemeyle kaplıydı yüzün. Neredeyse bir adım atacak, insanların arasından kıvrak bir yürüyüşle süzülüp adamın karşısına geçecek, kollarını iki yana açacak gibiydin. Öyle gördüm seni. Tereddüdün ta kendisiydin. Ama sen ne yaptın? Kararlı bir duruşla olduğun yerde yükseldin önce, fotoğraf makinenin objektif kapağını el çabukluğuyla çıkarıp hedef alırcasına makineyi başına kaldırdın. Yüzün yoktu artık. Bir gözün kapalı, öbür gözün mercek, ağzın ister istemez yamuk, göğsün öne eğikti. Bu dansa katılmamak için tümüyle geri çekilmiştin şimdi. Vizörden bakarak göz kararı bir uzaklık biçiyordun onunla arana. Işığın tesir ettiği gerçeklikten kendi payına düşen her neyse sırf onu yakalamak için hızla deklanşöre basmaya başladın. Aynı çevrimi dönen bir yolcudan başka hiç kimse değildin sen. Dans eden adamın her donuk görüntüsü, sözgelimi gövdesinin yay gibi gerilerek ters ışıkta kapkara bir hayalete benzediği, göğü ısıracakmışçasına ağzını sonuna kadar açtığı bir sürü poz, makinenin karmaşık eklemli aynasına düşer düşmez geçmişten gelen bir ölümlünün vedasına dönüştü. Yumuşaktı cinayetin. İşaretparmağının her öldürücü hamlesinde, bütün varlığıyla müziğe katılan bir adamın sonsuzluğa uzanan vecit halini sonlandırmakla kalmayıp amansızca eriyen zamanın ağıdını yakıyordun kendi kendine. İmrendiğin neşe senin yordamınla dokunaklı sahnelere dilimlendikçe, dikizlendiğinden bihaber dans eden o adam, dünyayı göründüğü haliyle kabullenmeyen bir gözün kıskıvrak yakaladığı sıradan bir sembole dönüşüyordu. Az evvel oluşan zihinsel boşluğu doldurmakla mükellef, ışığın ve gölgelerin etkisiyle yüceleşmiş, kendisinin bile yadırgayacağı bir hale sokulmuş, bir coşku sembolü...

Uzun bir süre fotoğraf çekmeni izledim. Heyecandan altdudağını ısırıp duruyordun. Biricik olanı ortaya çıkarıp o biriciğin insanlığa benzeş yanını yaratmaya adamıştın kendini. Deklanşöre her basışında soluğunu tutuyor,

makineyle bütünleşmek için taşlaşıyordun. Derken oradan oraya hoplamaya başladın. Kalabalığın arasında inip kalkıyor, görünüp görünüp kayboluyordun. Bir sebze kasasından bir merdiven basamağına geçiyor, hatta balkon demirlerine tırmanıyor, önünü kapatan başları pervasızca iteleyerek, dans eden adamın çevresinde uğrun uğrun daireler çiziyordun. Ne var ki en görkemli halini bir türlü yakalayamıyordun adamın. Kırık bükük, eğri büğrü, sırıtkan ya da fazla durgun, yanlış hız ayarı yüzünden dalgalı ve çoğul, çoğun buğulu ve titrek, çarpık görüntüler düşüyordu payına. Makinenin ekranına somurtarak bakmandan anlıyordum bunu. Meraktan çok hevesle odaklandığından mı ne, çektiğin her poz beceriksizliğin apaçık ifadesiydi. Uzak durarak dahil olmanın sırrına erişememiş birisinin, kendi hürmetsizliğini görüntüden silemeyişiydi. Ne yapsan ne etsen çiftleşemiyordun dünyayla.

"Gözüm!"

Bir keresinde babaannen böyle diyerek okşamıştı seni, halk dilinden türeyen bu epeski sevgi sözcüğüyle. Kendi görüp göremeyeceği her şeyi bir tek sen göresin diye mi üçüncü gözü kıldı seni? Kendinden verdiği bu göz, bakışın, algının, ışığın ve tanıklığın çok ötesinde gizil bir mirassa eğer, ne zaman fotoğraf makineni bir dürbün gibi ona buna doğrultup yakın-uzak ayarı yapsan, bil ki bir mil batırıp içine akıtıyorsun onu. Devraldığın gözü imha ediyorsun. Çünkü daha bakarken değiştiriyorsun şeyleri. Çerçeveye aldığın nesne her neyse, onu dünyadan koparıp kendi betimine buluyor, hayat sabitlediğin anlardan ibaretmiş gibi, evrenin zamandan münezzeh sıfatını önce insan yüzlerinde göreceğin yerde kendi yapıtında deniyorsun.

Hiç olmazsa bir kerecik "gözüm" diyerek sevsen beni, alnında bir yere koysan billur cismimi, bir sürü çerçeveler bulsak seninle, yağmalamadan muhafaza etsek şeyleri, itham ve iltifat etmeden sonsuzluğunu bulsak saliselerin; alelade ya da özel, kaba ya da zarif bütün nitelikleri düzlesek, baktığımız yerde göremediğimiz bir şey de olduğunu itiraf edip sussak birlikte ve bu ağzı sıkılıkla hiç övünmesek, ne güzel olurdu. Yeter ki iste, sana feda olsun gözüm.

Nasıl da dinginsin şimdi. Uyumak ne de çok yakışıyor. Koltuğun üstünden süzülüp akmak üzeresin. Başın yana düşmüş, saçların aşağı sarkıyor. Uylukların uykuya rabıtalanmış. Dirseklerin kolçaklara dayalı, kendine çatı çatmışsın kendinden. Öğle sonrasının yumuşak ışığı her yerine değmeye başladı. Tülleri solduran huzmeler üstüne vuruyor. Kıvrak bir gövde, göz kamaştırıcı bir şekilsin. Genişleyip sönüyor, sönüp genişliyor göğsün. Ciğerinde ılıttığın soluk gibi ısınıyorum ben de. Uykuya dalmak yerine bir düşe uyanmışsın. Bütün ayva tüylerin dikelmiş. Göz göz açılan gözeneklerinle bakıyorsun içeriye. Her ne görüyorsan canınla seyrediyorsun kelimelerimi.

Şu an büyük bir tapınağa giriyorsun. Tapınağın ön cephesindeki eyvan o kadar geniş ki adımını atar atmaz yerkürenin uzamını yitirip başka bir gezegene adım atıyorsun sanki. Tapınağın iç duvarları saf altınla kaplı. Mavi mermer zemindeki yansıman upuzun. Giriş bölümünden sonra daha geniş başka bir odaya geçiyorsun. Burası çam kokuyor. Ahşap kaplı duvarlardaki kehribarların balkıyan ışıklarıyla pırıldayan büyüleyici bir atmosferin içinde buluyorsun kendini. Tavan süslemeleri hurma ve incir motifleriyle bezenmiş. Kirişlerde uçtu uçacak kanatlarını açmış güvercin kabartmaları var. Salonun derinliklerine doğru yürüdükçe bu kez devasa bir şahin heykeli çıkıyor karşına. İki kanadını da açmış. Hemen yanındaki sütuna yaslanıyorsun. Sütun başındaki zincirlerden sarkan nar biblolar küpe gibi sallanıyor. Orada başka insanlar da var. Başlarını kaldırmaksızın sessizce bekliyorlar.

Bak, tam karşında bir kral oturuyor. İnci kakmalı altın tahtında öfkeyle söyleniyor. Alnındaki damar çok belirginleşmiş. Sırtına geçirdiği leopar kürkünde henüz kimsenin okumayı beceremediği bir kelam gizli. Kimilerince evrenin sırrını taşıyan bu kelam, sarı siyah beneklerin kıvrımlarında saklı okunaksız bir el yazısı. Kimilerince ise yazı falan yok. Leoparı sırtına geçiren kralın leopardan eksik kalan yanlarını alçakgönüllükle ifşa edişi var sadece. Onunkisi kelam değil, kuyruklu bir harf yalnızlığı.

İşte benim Süleymanım. Gerçekte doğmaması gereken, ama doğması uğruna bütün yasakların çiğnendiği Süleyman. Hititli bir subayın karısıyken

gönlünü Davud'a kaptırmış Batşeba'nın küçük oğlu. Ayıp ile aşk onun bünyesinde harmanlandığından mı, yoksa bir insan kişinin sahip olabileceği güçlerin biricik timsali olduğundan mı ne, her kuşun dilinden anlayan, rüzgâra söz geçirebilen, hükmettiği cinlere denizlerdeki incilerle mercanları toplatan, esir ifritlerine ihtişamlı saraylar yaptırtan efsanevi bir ölümlü çıkmış ortaya. Belki de uygunsuz bir rahme ekilmişliğini unutturmanın tek yolu, baştan ayağa müjdeyle donanmaktır. Ne var ki kendi kudretine boyun eğen bir kul olmak, kaçınılmaz yazgısıdır Süleyman'ın.

Şu an Seba Melikesi Belkıs'a çok kızgın. Kansız bir şekilde teslim olmaya gelen Belkıs Süleyman'a en kıymetli eşyasını göndermiş olsa da yolladığı hediyeler Süleyman'ın debdebeli saltanatı karşısında sönük kalmış. Süleyman yumruklarını sıkıp bas bas bağırıyor. Belkıs'tan gelen elmas dolu sandıklara, yakut taşlı hançerlere baktıkça kuduruyor öfkeden.

"Bunlarla nasıl gururlanabilirim, sadaka mı veriyor bu kadın!" diye durmadan haykırıyor.

Her ne kadar kudretinin küçümsendiğine dair ileri geri söylense de, uyruğuna katılmaya razı bir melikeye değil de çaresizce teslim olan bir kadına kızgın aslında. Öfkesi bir kralın hışmından çok düpedüz âşık hırçınlığı. Marib'den yola çıkan Belkıs'ı büyülemek, güneşe tapan bu densiz kadını diz çöktürmeden fethetmek için bir şey yapmalı. Saltanatın ileri gelenleri virgül gibi eğik. Kimse ne diyeceğini bilemiyor. Sen de ordasın. Elçilerin az gerisinde durmuş, olan biteni seyrediyorsun. Fotoğraf makineni evde bıraktığına bin pişman, mermer zeminde emilen ışığın seyrini izlemekten kendini alamıyorsun. Şu anda başka kimsin acaba? Haykırdıkça gümüşkırı sakalları dağılan Süleyman mı, yoksa güneşe göbeğinden bağlı Belkıs mısın?

Leopar kımıldıyor. Buyurgan bir edayla yaverlerine dönüyor Süleyman.

"Belkıs gelmeden önce kim bana onun tahtını getirebilir?"

O zaman kalbin büyümeye başlıyor senin. Süleyman'ın tutkusu nabzında vuruyor. Heyecandan damağın kupkuru, azametli bir kralsın. Bu imkânsız isteğin mümkünlüğüne en çok sen inanıyorsun orada. Elçilerin arasından sıyrılıp Süleyman'ın önüne atılmak üzeresin. Derken, keçisakallı, keçi bakışlı ufak tefek bir adam senden önce davranıp ortaya çıkıyor. Bozarık bir suratı var. Elmacıkkemikleri fazla çıkık. Zekvan bu. Süleyman'ın en becerikli ifriti. Zekvan ellerini karnında buluşturup saygıyla eğiliyor önce.

"Belkıs'ın tahtını ben getiririm" diyor, "siz yerinizden kalkmadan hem de."

Hiç sevmiyorsun bu yanıtı. Çok geç, çok geç... diye geçiriyorsun içinden. Süleyman'ın yerinden kalkması, sırtına geçirdiği leoparın doğup sürüye katılması, yetişkin çağında geyikleri kovalarken keskin bir nişancının okuyla yere yığılması, derisinin yüzülüp kurutulması, Süleyman'ın omuzlarına gelinceye dek mahir bir terzinin elinde biçilmesi kadar uzun bir süre. Düşte geçen anın nasıl genleştiğini biliyorsun sen de. Hızlı olmak yetmez. Belkıs'ın tahtı uğruna zamanı bükmek gerek. Belkıs'ın gözbebeğine yansıyan bir görüntüyü alıp Süleyman'ın önüne koymalı. Sözgelimi akşam ışığının pencerelerden içeri dalıp tüf rengi bir odaya iyice sokulduğu, Belkıs'ın kendi sedefli tahtına yitirme korkusuyla baktığı o biricik an verilmeli Süleyman'a. Düşün içinde tam böyle Belkıs olmayı düşlerken sen, yaverlerin arasından ince uzun, göz altları mosmor, bitkin bir adam çıkıyor. Yaşamaktan usanmış. Zülkarneyn'den beri yüzyılardır sağ olmanın verdiği bezginlikle Süleyman'a yaklaşıyor. Mağrurca başını eğiyor sadece. İki bakış arasında meydana gelen eşsiz tahtı vaat ediyor.

Diyor ki "Sen gözünü açıp kapayıncaya Belkıs'ın tahtını getiririm."

* * *

Hadi uyan artık. Uyan... Hızır olmaya dayanamazsın.

Canlılığını kıskanıyorum. Yeryüzünde eğreti duran şu narin gövdeni hele. Her uyanışında başka bir mekâna doğma umuduyla akkor güzelliğinde ışıldıyor; düşle dünya arasında kalan misal âleminden yadırgayarak bakıyorsun çevrene. Gözlerin yumuk yumuk. Kabuğundan soyulmuş bir meyve oluyorsun o zaman. Dişlenmeye hazır, ballı bir şey. Ama sonra uyanıklığın ilk tükürüğünü yutar yutmaz, küskünlük kaplıyor gövdeni. Dünyaya itilmişliğini vurgulayan darmadağın bir hal.

Şimdi eskisinden de kırgınsın. Omuzların düşük, yumrukların istemsizce sıkılı. Çatılardan gelen güvercin kuğurtularını tınmıyorsun bile. Anlayamıyorum gözümün ışığı, hiç anlayamıyorum. Neden seni dünyaya çağırmış olduğuma inandıramıyorum? Sen benim yaşama payım, dokunuşum, iştahımsın. O halde niçin bir yarayım, sensizlikte üreyen? Burnumda hep yanık kokusu, hangi ateşe baksan ben orada dağlanıyorum.

Dün gece boyunca sen dans eden adamın peşinde fotoğraf makinenle koşuştururken, ben o sıra alevle yıkandım. Konserden sonra herkes meydanda yakılan ateşin başına üşüşmüştü. Kıvılcımların arasından izliyordum seni. Kalabalığın ön safında sıkışıp kalmıştın. İtişmeler yüzünden olduğun yerde sendelesen de mevzini kaybetmeden telaşla makinenin objektifini değiştiriyordun. Ne geceyi yaran alevlerin mavi sarı ikiz titreyişi ilgilendiriyordu seni, ne de ateşin dibinden gelen ıslık. Derler ki ateşten ıslık çıkarsa evine bir yabancı gelirmiş. Sanıyorum sen bulmuştun o yabancıyı. Dans eden adamın kılığına bürünmüş modelin bütün canlılığıyla karşındaydı. Onu fotoğrafın yüzeyinde düzlemeden daha, beklediğin görüntünün özünü taşıdığını en derinden biliyor, ta derinde bekleyeduran kendin içre anlama kavuşamayacağını bile bile gözünü ondan ayırmıyordun. Belki içine yer etmiş bir görüntünün olasılığına razıydın, belki de açığa çıkamayacak bir figürün yavan kopyasına. Hızır'a kavuşamayacak birinin Hızır'ın fotoğrafını çekmesi ne denli imkânsızsa, işte öyle.

Hıdrellez şölenine gelenler Hızır'a son dileklerini fısıldamak için bir bir ateşin üstünden atlarken tetikte durmuş, ışık ve hız ayarı her şey hazır, dans eden adamın sıçrayışını bekliyordun. Ateşten atlamaya çoğun erkekler cesaret ettiler. Biri atlamadan önce seyirciler alkışlı tempo tutuyor,

atlayacak kişi geriye doğru yaylanırken Ahırkapı'yı inleten bir tezahürat başlıyordu. Alevden geçmek denize dalmak gibi bir şeye dönüştü sonra. Bütün bu tören bir tür ateş vaftiziydi. Atlayacak olanlar onca izdihama rağmen peş peşe sıralanıp kendiliğinden bir düzen yarattılar. Dans eden adam da oradaydı. Adım adım ilerleyerek ateşin önüne geldiğinde doğrusu ben de heyecanlandım biraz. Çok hoş bir erkekti gerçekten. Senin onda ne gördüğünü az çok sezmeye başlamıştım. Yaşadığı her ana egemen etkileyici bir kişiselliğe sahipti. Zihniyle, bedeniyle, geçmişi ve geleceğiyle tam oradaydı. Taşın taştan başka bir şey olmaması gibi, kendinden başka bir şey olmayan göz çelici bir bütünlükle...

Alkışlı tempo hızlanmaya başladı. Zevkle gülümsüyordu dans eden adam. Köze meydan okuyan bakışları dimdikti. Bir iki adım geriledi geriledi, var gücüyle ateşe doğru sıçrar sıçramaz insanın içini delen bir görünümde donakaldı. Ta uzaktan ben bile duydum senin klik sesini.

Onu yakalamıştın. Paçalarını yalayan alevlerin üstünde koşar gibiydi pozu. Boynu öne doğru gergin, kolları biraz geride. Gecenin içinden geçmekteyken kıvılcımlarla aynı düzeyde havada asılı, alttan vuran kızıl ışıkla ateşten fırlayan bir köz denli kıpkırmızıydı. Zamanlaması iyi tutturulmuş bir fotoğrafla çarpıcı bir ayrıntı bulmuştun gözümüze sokacak. Avuçları açıktı. Alevlere aşinalığını vurgulayan hayret verici bir sıradanlıkla hem de. Ateşin cezbesine kapılan öbürlerinin tehlikeli bir işi yaparkenki geriliminden eser yoktu. Alevle kurduğu özdeşlik kelimenin tam anlamıyla muhteşemdi.

Yüzünü hiç böyle görmemiştim senin. Dans eden adamın yalımları okşayan gevşek elleri sayesinde içini kemiren tarifsiz endişe birdenbire yok olmuştu. Tatmin ya da gurur değildi gözlerini ışıtan; bir dinginlik, nedeni belirsiz bir huzurdu. Elindeki makineyi yere sarkıtmıştın. İşte o zaman ateşten geçip çabucak sana gelmek istedim. Yüzünde bir yer açılmıştı, kendimi sığdırabileceğim.

Atlayışım ne kadar sürdü bilmem. Hepi topu iki adam boyu bir alev yatağından geçmişsem de Kızıldeniz'i aştığımı sandım. Doğrusu pek tanıdık geldi bu kızgın yalaz. Saçlarımın ütülmesine aldırmadım. Ateşte tütsülenirken dört dilek diledim Hızır'a. Yak beni, dedim, küllerimle tanınmaz olayım. Beni anlamamaya alıştır, illa ki bileceğim diye çırpınmayayım. Hamlıktan arındır beni, kavrula kavrula saflaşayım. Başkasının imanıyla sofu olmayayım.

Gel gör ki yere indiğimde sen orada değildin. Beklenmedik birisi vardı. Saçları terden sırılsıklam, deri ceketini omzuna asmış, gözleri zifiri bir adam. Arkamda duman, önümde bir yabancının tanıdık kokusu. Dans eden adam elini uzattı. Ben de tuttum. Başparmağında kemik yoktu.

Birlikte el ele çıktık Ahırkapı'dan. Birbirimizin yürüyüşüne hemen alışmıştık. Kalabalığın içinden ahenkle sıyrılırken tek söz etmeye gerek kalmadı. Sahil Yolu'na çıktığımızda kokular sona erdi. Derin derin nefes alıp islenen göğsümüzü temizledik. Meydandaki spot lambalarının saldırgan ışığıyla kamaşan gözlerimiz Marmara'nın karanlığında arınmaya başladı. Denizden gelen esintiyle baştan ayağa ürperip iyice sokulduk birbirimize. Ne sevgiliydik, ne tanış, ne de dost. Birbirine yaklaşan, kimsenin fark etmediği iki yabancıydık.

Deniz kenarında bizden başkaları da vardı. İzdihama katılmak istemeyenler küçük topluluklar halinde hıdrellezi kutlamayı sürdürüyordu. Bisküvi yiyip çay içen aileler, çilingir sofrası kurmuş birkaç yaşlı adam, çekirdek çıtlatan kızlar Hızır'ı suya çağırıyorlardı. Bir de kamburu çıkmış yaşlı bir kadın duruyordu orada. En az bizim kadar tuhaf biri. Yün yeleğinin cebine doldurduğu taşları birer birer denize atıp her taş için bir dilek diliyordu. Yaşadığı bütün acıların gam yükünü şükranla değiştirmeye, gecenin o saatinde Hızır'la buluşmaya gelmişti. Kendimizi belli etmeden yavaş yavaş geçtik yanından. Denize düşen taşların 'cuk' sesi kulağımda yer etti.

Sarayburnu'na ilerledikçe şimdiki zamanın canlı anıtlarından da uzaklaşıyordum. O yaşlı kadının denize attığı her gam taşıyla bir görüntü canlanıyorsa zihninde, her görüntüde kendisinin daha genç bir hali bütün algı ve duyularıyla ona katılıp bir sonraki gam taşında belirecek olan başka bir kendine değmeden 'cuk' diye denize düşüyor, denize atılan bütün hazin anıların toplamından ıpıslak bir şimdiki zaman ürüyordu, geçmişte çözünen. Asla gerçekleşmeyecek bir şimdi'nin biricik yuvası yalnızca gövdeydi. Soluk alan, nabzı atan, günbegün hücreleri eksilen bir fani... Çillenmiş ve buruşuk bir elin tuttuğu taş da eski bir zamana aitti.

Kendimi böyle şimdiki zamanın imkânsızlığına kaptırmışken tam, yol arkadaşım duraklayıp ilerideki deniz fenerini işaret etti. Surların üstüne oturtulmuş kulemsi fenerin nasıl inşa edildiğini anlatmaya başladığında önceki günden söz ediyordu sanki. Meğer vaktiyle bir kaza olmuş Kumkapı'da. Bin yedi yüz müymüş neymiş, Mısır'a gitmek üzere sefere çıkan Hacı Kaptan'ın kalyonu karaya oturunca zamanın padişahı Üçüncü

Osman yan yatmış kalyonu bizzat teftiş ettikten sonra, Boğaz sularını altı saniye boyunca aydınlatacak Ahırkapı Feneri'ni yaptırtmaya karar vermiş. Arkadaşımın anlattığına bakılırsa pek işkilli bir adammış Üçüncü Osman. Kardeş katli korkusuyla gençlik çağına değin sarayın bir odasında hapis tutulması yüzünden açık alanlardan pek hazzetmez, nereden ses gelse yüzünü o yöne döner, havalanan bir martının kanat çırpıntısını bile kendine yönelik bir tehdit sayarmış. Ölümlülük huzursuzluğu zaten yeterince büyük, bir de üstüne öldürülme korkusu padişahı seslere karşı fazlasıyla hassaslaştırmış olmalı ki, müziğe ve özellikle kadın sesine tahammül edemez duruma gelmiş. Kadın görmemek için haremine uğramazmış. Bir de nedense demir ayakkabılarla gezermiş. Sesle ölüm arasında nasıl bir ilinti kurduysa artık, attığı her adımda ökçelerinden gelen tangırtı elinde yağlı iple pusuda bekleyen cellatını ürkütmenin bir yolu, belki de canlılığını duyurmak ve hissedebilmek içinmiş öz varlığını. Tedirgin ruh halini üç yıllık saltanatı boyunca bütün Konstantiniye'ye öyle bir belletmiş ki, tahta çıkışının ikinci kışında Haliç suları derin bir sessizliğe gömülüp donuvermiş. Bir iskeleden karşı iskeleye yürüyerek geçebiliyormuş insanlar. Suyun sustuğu o kasvetli kış daha unutulmadan iki büyük yangınla İstanbul kül olmuş. Üçüncü Osman devrinde suyun da alevin de huyu bozulmuş yani. Camiler, mescitler, hamamlar, değirmenler, güzelim semtler alevler içinde yanarken ateşin içinden geçmiş arkadaşım. Yani ateşle akrabalığı çok eskiye dayanırmış.

Bunları sana aktarmam çok yersiz, biliyorum. Dans eden adamın ateşin üstünden atlarkenki fotoğrafını belki de mahvediyorum konuşa konuşa. Yaşadığın afallamaları dile düşürmeden görselleştirme isteğini baltalamış oluyorum. Halbuki sen böyle olmasan ben çıkmazdım bu yolculuğa. Bir Hızır'ın peşine takılmaya kalkışmazdım. İlla ki göstericem, göstericem de bir miti dünyanın atmosferine teyelliycem diye tutturduğun kaç Hızır varsa imgeleminde, dün gece biri de bana düştü. Bilsen neler neler anlattı. Sana varıncaya Hızır'ın uğrak yeri diye bilinen Çemberlitaş'taki camiye haftanın her günü gelip imarethane kapısında bekleşen ne kullar, caminin kubbesini gök kubbe sayıp merkezine çekilmeyi uman ne meczuplar, âlimane bir kudret için yanıp tutuşan ne padişahlar, ledün ilmine erişme pahasına çile dolduran ne evliyalar Hızır Hızır diye inlemişler boşluğa bakarak. Uzaklaşan bir tanrının ardından yalvarırcasına onu hep kendi yanlarına çağırmışlar. Fatih Sultan Mehmed mesela, Ayasofya'nın Hızır makamı

olduğu belli olsun diye mabedin kubbesine som altından küre şeklinde bir kandil astırmış ki, bir Hızır varsa eğer fethi kutsayacak, kendini daimi evinde hissetsin. Bir şehri ele geçirmekle o şehre yaraşmak arasında gerilen iç telini gelsin de Hızır titretsin, diye.

Bilinenin aksine, nereye çağrıldıysa Hızır hep oradaymış. Çağdan çağa sıçrar, hissettirmeksizin sokulurmuş insanların arasına. Kendisine atfedilen tümgüçlü görünümün çok dışında, başka başka kılıklarla asli varlığını hiç belli etmeden... Gerçekte herkes Hızır'ı görüyor ama kimse tanıyamıyormuş. Vaktiyle Kanuni Sultan Süleyman tebdilikıyafetle bir sandala binip Salıpazarı'ndan Boğaz'a doğru açılacağı sırada senin Hızır iki dirhem bir çekirdek, toy bir delikanlı olarak yanına atlayıvermiş. Kanuni kuşkuyla baştan ayağa süzmüş delikanlıyı. İkisi de değişik kılıkta, aslını örten birer suret olarak Kuruçeşme'ye doğru seyrederken Kanuni Hızır'ı, Hızır Kanuni'yi hırsızlama bakışlarla izleyedursun, seyrek sakallı bir ihtiyar ile toy bir delikanlıymış göz göze olan. Aynı anda kendiyle ben arasında iki farklı boyuta bölünmüşler yani. Biri diğerinde gençliğini görüyormuş, ötekisi ise yaşlılığını. Öte yandan Hızır'ın delikanlıya dönüşmesinde nasıl bir merak varsa hayata içkin, padişahın da sıradan bir kul gibi görünmesi aynı meraktanmış. Yüz yüze olmaktan ötürü bir yer değiştirme de gerçekleşmiş ister istemez. Kimi zaman, ilgiyle birine baktığında kaçınılmaz olarak yansımanla ikizleşirsin ya, aynı sandalda Kanuni Hızır'a, Hızır da Kanuni'ye dönüşmüş böylece. Sandalcı ağırlaşan kürekleri çekmekte zorlanmaya başlamış.

Bir ara elini denize daldırmış Kanuni. Uzun uzun suyu okşamış. O sırada gözleri dalgın, gövdesi alabildiğine hafif, geriye kalan varlığı ıslak avucu kadarcıkmış. Suyun verdiği hissin içinde ne padişahmış artık, ne de ihtiyar. Annesi Hafsa Hatun'dan yadigâr yakut yüzüğün serçeparmağından kayıp gidişini anlayamamış bile. Sonrasında, bir mücevher parçası için hayıflanmayı padişahlığına yakıştıramadığından hiç belli etmemiş parmağındaki eksikliği. Derken beklenmedik bir şey olmuş. Kuruçeşme iskelesine yaklaştıklarında o toy delikanlı elini suya sokup bir yakut yüzük çıkarmış denizden. Yaşlı adam almış yüzüğü takmış Kanuni'nin parmağına. Delikanlı karaya çıkıp gözden kayboluncaya Kanuni bir ikilemin içinde bulmuş kendini. Belki, bütün bu olanlar yüzüğü kaybetme tedirginliğine kapılıp o tedirginliği yatıştıracak bir Hızır düşlemekmiş toy bir delikanlının yüzünde. Belki de bir an için Hızır olup yüzüğü denizden geri almakmış.

Kanuni Sultan Süleyman bu iki durumdan hangisini seçti bilmem. Olan biteni Hızır'dan dinlediğime göre yüzüğü denizden çıkaran delikanlıyı kanıksamaktan başka seçeneğim de yok. Ama şimdi, sen duş teknesinin içinde yıkanırken anlattıklarım anlamsızlaşıyor.

Aramızda sıcak buhar var. Su zerrelerinden oluşan bir perdeyle ayrılmışız birbirimizden. Gözlerindeki kızarıklığı, aşağı düşmüş kaşlarını güçlükle seçebiliyorum. Suyu dökünmektense kendini suya sunuyorsun. Ona vaat ettiğin her neyse bir türlü duyamıyorum. Âdeta saydam tenine dokunuyorsun damla damla sözcüklerin. Duşun altında dakikalarca kıpırtısız durarak suyun gövdene göre şekillenmesini bekliyor, tümüyle ıpıslak olana değin damlalara bir bir içini döküyorsun. Böyle zamanlarda daha çok istiyorum seni. Derin bir sükûnetle yüzün silikleşiyor. Terli aynalardaki puslu yansıman müphem bir varlığa dönüşüyor. Duş teknesinde çizgiselleşen kirli köpükler, saç döküntüleri sana değil de başkasına ait gibi. İçini, dışını, hücrelerini, zamanını, uzamını, tırnak diplerini, gelmişini geçmişini yaşamının, her şeyini yıkıyorsun. Su ile arandaki gizli anlaşma neyse beni bile dışlamayı becermiş olmana hem çok güceniyor, hem de bundan büyüleniyorum. Asla kavuşamayacağım uzak bir sevgili oluyorsun gözümde. Hasretinden bağrım yanıyor. Sudan devşirdiğini bana da öğretsen keşke. O dilde konuşsak. Böylece hikâyelere mecbur kalmasak...

Dün gece yan gözle, ilgiyle inceledim Hızır'ı. Alnını terleten perçemleri eliyle sık sık geriye atıyor, deri ceketi üstünde düzgün dursun diye sürekli yakasını düzeltiyordu. Hiç de öyle bitmeyen bir ömrün yorgunluğu yoktu üstünde. Senin tekâmül hevesinden bir nebze olsun göremedim onda. Gölde oluşan halkaları hayretle izleyen en uzak atandan başlayıp saz çalan eski akrabalarınla devam eden, gördüğünü sahtiyan tabakalara kazıyan bir zanaatkârdan babaannen Bese'ye uzanan doğup doğup ölmüş olmakla ilgili fantezilerin, bu serin mayıs gecesinde Marmara'yı çalkalayan dalgaların gelip geçiciliğiyle iyice cılızlaşıyordu. Fantezi tehlikeli bir oyun. Hayal kurduğunda ne denli şiirselsen, fantezilere kapıldığında o denli yavanlaşıyorsun. Olmayan bir havayı solurcasına karanlığı çekiyorsun içine. İnciri ve zeytini ve üzümü içeren dış dünya ve o dünyanın ruhuna yansıyan bütün imgeleri senin fantezi âleminde tuzla buz oluyor. İlle de Hızır diye tutturmasaydın tekâmül güzel bir hayal olabilirdi aslında. Bu şekilde müdahale etmemiş olsaydın kendine, Hızır'sızkenki haline razı, miras aldığın utancı kanıksayabilirdin. Böylece başka şeyleri de belki...

Sahil boyunca yaptığımız yürüyüş sırasında, sırf kışkırtma niyetiyle Hızır'a bir tekâmül hikâyesi anlattım. Sana kavuşmak için ona saldırmak tek çareydi. Ben konuştukça adımları yavaşlıyordu Hızır'ın. Bir süre durup yüzüme bakarak dinledi beni. Gece ışıklarında görebildiğim kadarıyla gözlerinde hüzünlü bir ilgi vardı. Ona genç mimar İsidoros'dan söz ettim. *Bizans'ta Kayıp Zaman* adlı bir kitapta Ayasofya'nın inşa edilişini, Konstantinopolis'i yerle bir eden depremlerde zarar gören bu muhteşem mabedin onarılışını incelikle anlatan bir öyküden hatırlıyordum İsidoros'u. 558'deki depremden sonra İsidoros'un amcasının yaptığı Ayasofya'nın yarım kubbesi çökmüştü. Genç mimar mabedin bir dahaki depreme dayanıklı olması için günlerce molozların arasında dolaşarak amcasının yaptığı yanlışı düşündü. Her yanlışın eksik bir doğru olduğu gerçeği, doğaçtan edinilen bir hamleydi İsidoros için. Amcasının yanında çıraklık ederek yetişen bu genç mimar, kendisine yadigâr bırakılanla yetinmeyip eksik kalan bilgiyi de icat etmeliydi. Ayasofya'yı tamir etmek, Ayasofya'nın değil İsidoros'un aşkınlık hikâyesiydi artık. Günler sonra kubbenin depreme dayanamama nedenini nihayet keşfedebildi İsidoros. Kubbe gereğinden

fazla yayvan, hatta eliptik bir biçimde yapılmış, harç henüz nemliyken iskeleler sökülmüştü. Yaptığı hesaplara göre, kubbenin altı buçuk metre yükseltilerek yapıya sağlamca oturtulması gerekiyordu. Öyküdeki genç mimar, yeniden kullanmak üzere yıkıntıların arasında kırılmamış tuğlaları ayıklarken şaşırtıcı bir yazı keşfetti. Tuğlaları yan yana dizdikçe amcası Miletoslu İsidoros'tan kalan uzun bir mektup çıktı ortaya. Doğrusu bir mektuptan çok bir imzalar silsilesiydi bu. Miletoslu İsidoros "Ben İonyalıyım" diyordu. "Ruhum yaratılıştan bu yana İonya'da gezindi. Atlantis'tim Ege oldum, Halikarnas'ta Mausolein mezarını yapan Piteos, sonra Knidoslu Afrodit'i yapan Praksiteles'tim. Zeus'u fildişinden yontan Feidias, Colossus'u Rodos'a diken Hares'tim; Hersifron'dum ben, Efes'e Artemis Tapınağı'nı yaptım. Hem Lisippos'um da, Herkül'ü mahşere kadar çekecek soylu atlar yonttum. Şimdi Miletoslu İsidoros'um. İlahi bilgeliğin mabedini yapan iki mimardan birisi olarak kırkıncı kilit taşının kubbeye oturtulmasıyla görevimi tamamladım. Yakında ölecek ama hiç bitmeyeceğim, tekâmülümü tamamlayıp 'bir' olan ilahi bütünlüğe kavuşuncaya değin."

Kendimi kaptırıp ballandıra ballandıra anlattığım bu hikâyenin sonunda Hızır'ın yüzünü görmeliydin. Miletoslu İsidoros'un kişisel yüceltimine gıpta etttiği besbelli okunuyordu halinden. Onun düşünceye dalışını fırsat bilip sahi dedim, merak ediyorum da, İbrahim Peygamber döneminde doğmuş olduğuna göre sen, dolaşıp durduğun coğrafyaları kim bilir kaç değişik şekilde gördün de, bir denizi kuşlar diyarı bir delta, deltayı çıplak bir ova, ovayı mandalina bahçeleriyle donatılmış bir köy, köyü bir şehir, şehri bir virane olarak gezerken, yeryüzünün bakirlikten mahvoluşa doğru çevrimine nasıl katlandın, sözümona bir hurdacı kılığında Bese'nin önüne gelinceye? Firavunların zulmüne, vebaya, insan kıyımlarına ve köleliğe ve mayın tarlasında kolu kopmuş bir çocuğun ağlayışına kaç bin yıl nasıl dayandın? Nihayetinde insansın sen. Ağlayabildiğin için Bese'nin sofrasında bir insan kişi olarak ağırlanabildin. Allah'ın derin suskunluğu karşısında Bese'nin dipten vuran yokluk duygusunu az da olsa giderebildin. Belki de aç biilaç bir hurdacı esrarengizliğiyle ortaya çıkıp daha da genişlettin o tılsımlı yokluğun çeperini. Acaba ne mana taşır senin gelişin? Kutsal kitapların, meleklerin, perilerin, cinlerin yetmediği bir kaygıya mı denk düşersin, yoksa doğaüstüne meyyal itikatlı bir kadının dünyaya doymuşluğuna mı?

Belki de hasretin cismisindir sen Hızır. Gidip dönmeyen oğullar, ölüsü bulunmayan kocalar, alıp başını giden ağabeylersin.

Pek hoşlanmadı bu söylediklerimden tabii. Somurtarak suratıma baktı. Hafifçe omzumdan itekleyerek denize doğru yöneltti beni. Beton yürüyüş yolunun hemen altındaki kayalıklara oturduk. Gece sessizleşmişti iyice. Arkamızda kalan caddeden geçen otomobiller iyice seyrekleşmiş, bütün şehir denizden çıkagelen ince bir uğultuyla örtülmüştü. Yeryüzü tümüyle yataydı. Nasıl desem, görüş alanımızdaki bütün yükseltilerin, denizde bekleyen yük gemilerinin karanlıkta kaldığını, karşı kıyıda yanan ışıklarla aynı hizada oturmuş olduğumuzu düşünürsen, üstümüze kapanan bükey göğün altında, dümdüz bir tepsinin üstündeymişim gibi hissettim. Açık havaya, serin rüzgâra rağmen içime bir sıkıntı bastı. Kıstırıldığımı sandım. İstesem de yerimden kıpırdayamayacak, çağrılmadıkça gelemeyecektim yanına.

O sıkışıklık duygusu içinde babaanneni son görüşün geldi aklıma. Ölmeden bir yıl önceydi. Zaten böbrekleri yüzünden iyice solgunlaşmıştı kadın. Düşürdüğü iki taşı mücevher gibi koynunda saklıyordu. Biri ona nasılsın, halin nedir diye sorar sormaz memelerinin arasından çıkardığı taşları gösteriyordu. Bunlar taş değil de nesneleşmiş kederiydi Bese'nin. Belinde kum kum biriktirip dokuduğu sözsüz birer anlatıydı bu yamuk yumuk taşlar. İçi yırtılasıya dışarı attığı cevherini gösterince her şeyi söylemiş gibi oluyor, susmayı sürdürüyordu. O gün bakır kazanda pişirdiği aşureyi karıştırırken uzun uzun iç çekti. Her hatırlayış derin bir iç çekişti son zamanlarda. Derken beklenmedik bir cümle çıkıverdi ağzından.

"Gitmek diye bir şey yok... Sadece çağrılmak var."

O sıra divana uzanmıştın. Belki varlığını bile unutmuştu da kendi kendine konuşuyordu Bese. Çıt çıkarmadan hafifçe yekindin. Babaannen ağlıyordu. Doğrudan sana ağlıyordu hem de. Ne söyleyeceğini bilemedin.

"Çağrılmak mı?"

"Kimse gitmez durduk yere, biri çağırmasa, çağrılmış olmasa bir yerden, kimse yerinden kımıldamaz."

Kalkıp sırtından sarıldın babaannene. Yirmi yaşının acemiliğiyle ne demek istediğini hiç anlayamasan da anlamış gibi yapıp ak saçlarını okşadın. Düştü düşecek, ellerinin arasından kayıp gidecek, küçücük bir kadındı. Ölüm sağ eli denli yakınındaydı. Senin ılıklığına sığınarak başını kaldırıp haykırmaya başladı.

"Ah!" dedi "Ah kim çağırdıysa İlyasımı elleri kırılsın inşallah, dili göbeğine sarksın, iki gözü önüne aksın!"

Gitmek başlı başına dokunaklı bir şey. Hele arkada kalıp gidişini izliyorsan birisinin, onunla ilgili son görüntü yalnızca belirgin sırt çizgileri oluyor. Her adımda açığa çıkan tabanlar, bundan böyle yokluğa, hiçler ülkesinin topraklarına basacakmış gibi geliyor insana. Dünyanın her köşesinde aynı otlar bitiyor halbuki. Değil mi ki duran kendinde duruyorsa öylece, giden de kendine yürüyor yollarını. Kimse kendini ben yitiğim diye tanıtmıyor da. Yitik dediğin, geride kalanları olduğu yere sıkıştıran insan boşluğu, hep ten kokan bir yatak.

Ama bir kayboluş var ki senin de gayet iyi bildiğin, ne yerini kaybetmekle kıyaslanabilir, ne de bir yakınını. Cezbeye kapılıp sürüklenmek eski bir hikâyedir aslında. Avcı ile av arasında süregiden dolaşık bir serüven gibi. Sen de güzelliğe kapılmıştın böyle. Kaş'ta tatil yaptığın yaz, mavi tenteli güneşliğin altından çıkıp denize dalmış, ister istemez kaybolmaya gitmiştin. Ağzında şnorkel vardı. Duyup duyabileceğin yalnızca kendi nefesin, bir de denizin çırpıntısıydı. Kayalıklara doğru yüzerken denizler âlemine paralel, bütün dikey yaşantıların dışındaydın. İlkin bir karagöz sürüsü geçti karnının altından. Suyun üstünde sakince durup yemlenmelerini seyrettin. Ellerinin en ufak şıpırtısında balıklar ok gibi fırlayıp yön değiştirdikçe sarmal bir güzergâh çiziyordun sen de. Bir yere gitmiyor, bir yöne sapmıyor, yalnızca götürülüyordun.

O sırada içindeydim. Nabzın hızlanmıştı. Her kulaç atışında sana teyelli ipliklerim geriliyor, bir tek güneşin iğneleyici ısısını hissediyordum sırtımda. Karagöz sürüsünün hızına yetişemedin tabii, derken deniztaraklarının arasına gizlenmiş iri balığı fark ettin. Gözleri dışarı fırlak, altçenesi büyük, kara bir balıktı. Hemen geriye çekilip kayanın altında kayboldu. İşte orada, denizkestanelerinin arasında gördün pisibalığını. Kayanın üstünü neredeyse kaplamıştı. Kanatlanmış bir defteri andırıyordu yüzerken. Handiyse saydam bir beyazlığı vardı. Kılçık dizilimini apaçık görebiliyordun. Kuşkulu bir sakinlikti onunki. Yüzmüyor da suyun içinde süzülüyordu. Beslenmeyen, solumayan, hatta yaşamayan, düşsel bir varlığı andırıyordu. Pisiden sonra sen yok oldun. Yoktun sahi. Pisiyi yansılayan bir insan bedeniydin yalnızca. Kulaç atmayı bırakmış aynı onun gibi süzülüyordun. Bir süre sonra suyun ısısı değişmeye, dip karanlıklaşmaya başladı. Pisiyi kaybedince dinlenmek için kendini suya bıraktın sen de.

Boyun omurlarından başka her yerin, bütün eklemlerin gevşemişti. Şnorkelini sürekli ısırmak zorunda olduğun için çene kemiğin ağrımaya başlamıştı. Derken pisi tekrar peyda oldu. Bu başkası mıydı acaba? Galiba daha büyük, öncekine göre daha güzeldi. Ama aynı pisi olduğuna inanmak istedin nedense. Pisiyle arandaki ahdi meğer kendinden bile gizlemişsin. Yeni pisinin ardında uzun bir süre suyun üstünde kaldık. Ne turkuvaz rengi kayalar gördük bu arada, kireçtaşına yapışmış minareler, devasa denizkulakları, kuma kök salmış kemiksi bitkiler... Su soğudukça aşağıdaki renkler değişiyor, mahlukatların boyutları gitgide büyüyordu. Sonunda bu pisi de kayboldu. Bir kulaç dahi atacak halin kalmamıştı zaten. Başını kaldırıp şnorkeli ağzından çıkardığında gördüğün manzara yüzünden yüreğine inecekti.

Denize girdiğin mavi tentelerle bezeli koy yoktu. Zeytin ağaçlarıyla dolu başka bir koyda, büyük bir u harfinin ortasındaydın. Nereye, hangi yöne yüzeceğini kestiremiyordun. Hem akşam oluyordu artık. Gökyüzü gül rengiydi. U harfinin dışına doğru açığa yüzdün. Dudakların tuzdan uyuşmuştu. Vücut ısın düştüğü için zangır zangır titriyordun. Deniz bütün şiddetiyle sarmalamıştı seni. Kibrit kutusu kadar küçücük görünen öbür koy da bomboştu. Ne rüzgârda sallanan bir havlu, ne denizde yüzen başka birisinin kulaç çırpıntısı. İnsansızlık korkunç bir şeydi, korkunç bir yalnızlık. Uzaklaşmanın ölçüsü açığa doğru çağıran bir pisibalığıydı demek. Kayboluşun hudut çizgisi pisibalığının beklediği yerde başlıyordu.

Orada denizin ortasındayken ürküntü dolu gözlerinde eski bir hatıra gördüm ister istemez. Bilinmezliğin içinde bir başına kalakalmanın haşin uyarısıyla capcanlıydın. Saçından tırnağına bütün gövdenle kozmik bir yalnızlığın çekirdeğiydin aynı zamanda. Kendini kaybetmek, kendinde kaybolmaktı. Karşıda bir deniz, denizde bir iblis, ibliste bir pisi güzelliği, pisiye aldanan bir sen, sonra bitkin bir beden, ölüme korkuyla direnen gizli bir beden daha; bir bir çoğalıyordun. Yalnızca çağrılmanın değil, çağırmanın da tehlikesini biliyordun artık. Kimse kimsenin karşısına böyle çıkmamalıydı. Bir pisibalığı güzelliğinde...

Geceleyin Hızır'la Sarayburnu'ndaki kayalıklarda otururken çok uzun süre sustuğumuz için herhalde, gök kubbenin kurallarına aykırı bir kımıltısızlıkta çerçevelenmiş bu tek renk, tek parça manzaranın karşısında yavaş yavaş dinginleşmeye, gırtlağıma dolanan boğuntudan sıyrılmaya başladım. Hızır'la aramdaki susku, Bese'den sana kalan sessizlikten, bastırılmış ilenmelerden çok başka, sözcüklerin yeterince sözcük olmadığı, daha doğrusu hiçbir sözcüğün yerini bulamayacağı sözsüz bir uzam, kristal berraklığında dupduru bir derinlikti. Yalnızca sol kalça kemiğimle sağ kalça kemiğim arasında ağırlığımı dengelerken hissedebiliyordum havanın basıncını. İpek dokulu bir yoğunluğun içindeydim. Akciğerlerimle değil de solungaçlarımla soluyordum havayı. Kösnüllükten arı katıksız bir hazzın eşiğinde mutluluğun kusursuzluğunu tadıyordum. Sana zerk edemeyeceğim bir teskinlikti bu. Olsa olsa, Marmara'nın ışıklarla titreşen yansımasını nakşedebilirdim ruhuna. Gerisi salt bana ait olan dilimlenmesi olanaksız bir huzur küresiydi.

Elbette Hızır da dışındaydı bu kürenin. Sessizliği delip başımı ona çevirdiğimde bütünüyle yanımda olmadığını o sıra fark ettim. Hem benimle birlikte geceyi dinleyen genç bir adam, hem de Karadeniz'in hışmını Odysseia'ya öğreten Poseidon'du. Paralel evrenlerin arasında dolaşıp duruyor, zamandan zamana sıçramakla kalmayıp addan ada vuruyordu kendini. Hızır, her yerden çağrılıyordu. Tekâmülün zincirleme akışıyla kıyaslanamayacak bir biçimde zamanın sarmallığına dolanmış, bölüne bölüne çoğalan birçok Hızır oturuyordu yanımda. Sözgelimi, İlyas ile Elyesa olarak aynı anda iki kişiye dönüşüyor, iki Yahudi peygambere ayrılmış çifte bedeniyle Şeria Nehri'nin kıyısında dolaşıyordu. Oturduğum yerden iki dostun uzun süren vedalaşmasını seyrettim. İlyas dünya düzeninden yılmış, Elyesa ise yalnızlık korkusuyla iyice sessizleşmişti. İlyas, ayrılmadan önce benden bir şey iste, diyordu Elyesa'ya. Elyesa ise, ruhundan iki parça versen yeter diye, titrek bir sesle mırıldanıyordu. İlyas gökten inen alevden bir ata binmiş uzaklaşırken, en yakın dostunu yitiren Elyesa, İlyas'tan kalan boşluğu iki solukta içine çekiyordu. Elyesa bitimsiz bir hasretle İlyas'ın yolunu gözleyedursun, bir yandan Akdeniz'de fırtınaya yakalanan bir geminin tayfalarıyla birlikte halatlara asılıyor, öbür yandan Bengal'deki nehirde debelenen küçük bir kızı Khwaja Khidr olarak

boğulmaktan kurtarıyordu. Çocuğu azgın suların içinden çektiği sıra, Konstantiniye'nin Yıldız semtindeki dergâhta bir servinin gölgesine oturmuş Şeyhülislam Yahya Efendi'yle muhabbet ediyor, muhabbet tam kıvamındayken içli içli söylenen İdris Peygamber olup işliğinde dikiş dikiyordu. Bütün bunların yanı sıra, Endonezya'nın Ubud Adası'ndaki zümrüdi pirinç tarlalarını çevreleyen su kanalları boyunca dolaşarak belinden yukarısı çıplak Hindu bir kadının Raca Jidar için söylediği şarkıyı dinliyor, tam şarkının sözlerine kaptırmışken kendini Suriye'deki Nusayrilerin arasında Hazreti Ali olarak bir görünüp bir kayboluyor, bu arada Uygurların bilge kişisi Göksakal adıyla dilden dile dolaşıyordu. Utnapiştim adıyla Gılgamış'a gençlik otunun yerini tarif etmeye başlamadan, parça parça edilmiş çilekeş Aziz Georgius olup Konstantinopolis'te kutlanan bahar bayramına katılıyordu. Bektaşi ocağında on ikinci postunda oturmaktayken, Horasan'da beyaz harmaniye bürünmüş yaşlı bir adam kılığında birdenbire ortaya çıkıp yolunu kaybetmiş bir çerçiye yön gösteriyor, oradan hızla ayrılıp Sümerli Su Tanrısı Enki halini büyücek bir balığın üstünde tasvir eden Babil'deki hünerli bir yontucunun ellerini seyrediyordu, âlim kişi Ea olarak. Truva Savaşı'nda kılıcını düşmanın göğsüne saplayan Korinthos Kralı Glaukos iken aynı anda Mezopotamya'yı kaplayan bir tin, güneşi sırtlanan Helios, İnanna'yla düğün kuran Temmuz, Dersim'de Raa Haq, Bese'nin sofrasına gelen aç bir dilenci oluyordu.

Doğunun ölümsüzüydü Hızır. Zamana ağ kuran birisi. Yüreğin atmaya yetmediği, umudun tükenmeye başladığı anları kollayan, uzaktan bakan bir çift gözdü. Ne veliydi, ne peygamber, ne melek, ne tam anlamıyla bilge, ne de tanrı, öte yandan bunların hepsiydi. Ortaya çıkmak için çoğun yoksulluğun insanın canını okuduğu zor zamanları, ölümün kol gezdiği meydanları seçiyordu. Belki de olan biten felaketleri seyretmesi için şahit tutulan ikame bir bakıştı Hızır'ınki. Bütün olmuş ve olacakların sebebini bir çiğit gibi içinde taşıyan sırrın, tebdilikıyafetle dolaşan gövdesiydi de. Hiçbir şeyi ifşa etmeden ifşa edilemez olanı hatırlatan, tesadüfün özündeki şaşmaz nedenselliği ima eden, her eylediği manidar olandı.

Dönüp de Hızır'dan dileyemedim gerçeği. Bir cesaret soramadım, bin dokuz yüz otuz sekizde neredesin? Dersim'den Karadeniz'e doğru göç eden yaralı bir topluluk görebiliyor musun şimdi? Ateşin başında bir kız var mı, o zamanki gözleri daha zeytuni? Bese ormana girdiğinde orada mısın sahi? Sen değilsen peki kim, pisibalığı güzelliğinde kendine çağıran Bese'yi?

"İncire ve zeytine andolsun ki" diye başlıyor Kuran'daki Tîn suresi, "biz insanı en güzel biçimde yarattık." Allah incir üstüne yemin etmiş yani. Yaradan'ın yarattıklarının adıyla yemin etmiş olması, muhteşem bir dil eğretilemesi. Cebrail'in değil de insanın sesiyle konuşuyor Allah. Bütün âlemleri kaplayan insan sesiyle inciri anıyor.

Sana gelince, duyduğun onca yakınlığa karşın bir kez olsun incir üstüne yemin ettiğini işitmedim. Hiçbir ahdinde Zevraki'yi şahit tutmadın kendine. Meyve versin diye yalvardığın ağacın önünde bir tanrı gibi eğilmedin de. Yaratılan olmaya gönül indirip sevdiğin birine 'incirim' diye seslenmedin hiç. Şimdi çıplak gövdeni yumuşakça kurulayışını seyrettikçe seni incirle övmek kaçınılmazmış gibi geliyor. Senden çalıntı bir sesle konuşuyor olsam da sırf incirden ötürü seviyorum seni. Topuklarından yukarı bacaklarını kurularken kırılan dizlerin, umursamazca kaykılarak oturuşun, ellerinin gelişigüzel hareketleri, dalından sarkan meyvenin tesadüfi güzelliğini andırıyor. Belirginleşen omurganın sıradan ama yalın kıvrılışında, fotoğraf karelerinde bulup buluşturmaya çalıştığın o herkese benzeş olanın esrarlı biricikliğini kolaylıkla görüyorum. Yeni bir yay oluşuyor sırtında. Eğildikçe karnın iyice yuvarlaklaşıyor. Senden dışarı fırlıyor kaburgalarının altındaki o gizli küre. Demek yusyuvarlakmışsın sen. Karnında saklıymışsın. Eklemlerinde oluşan köşe çizgileri sen çıplak kalınca hükmünü yitiriveriyormuş hemen.

Memelerin, ah memelerin bir de. Sağını aşka ayırmışsın, solunu boşluğa. Kararı verilmiş bir kısırlıkla birbirinden uzak duruyorlar. Sol yanın daha az duyarlı bu yüzden. Sağdakinin aşkına çok kayıtsız. Güneş görmeyen ham bir incir denli kaskatı hatta. Sanki sol memende kan dolaşmıyor. Kalbin korkusunu emziriyor çünkü. Alıp başını gidecek bir oğlun yasını tutuyor şimdiden.

Sen kadın oldun olalı nasıl ki Bese'nin ahını uyuyorsa sol memen, adını Zevraki koyduğun bir ağaç yüzünden yerküredeki bütün incirlere yumuyorsun gözlerini. Hatta bütün incirleri imleyen bir ideanın hükmünde o ağacın gölgesine sokulup Zevraki varmış gibi yaptıkça, olmayan bir varlığa tutunuyorsun. Nasıl anlatayım bilmem ki, varsaymanın da bir ölçüsü olduğunu nasıl anlatayım sana.

Bir adam varmış, bu adam karısını o kadar çok o kadar çok severmiş ki, pek nadir bulunan kara güllerle dolu bir bahçe derlemiş onun için. Kadın bu bahçenin içinde yavaş yavaş solmaya başlamış. Çünkü adam karısını her öpüşünde sen bu güllerden daha güzelsin diye fısıldıyormuş kulağına. Hatta daha ileri gidiyor, gökteki Kutupyıldızı'nı gösterip bu yıldızdan da güzelsin diyormuş, şu akan nehirden, bu kelebekten, şu tavus kuşundan bile. Kadın kocasının sözleri karşısında günbegün zayıflamaya, güçten düşmeye başlamış. İlkin sarılık olmuş, adam elleriyle beslemiş onu. Yeryüzündeki bütün yemişlerden de güzelsin diyormuş hâlâ. Kadın tam sarılıktan kurtulup ayağa kalktığında adam ona bembeyaz yavru bir güvercin getirip "Sen bu güvercinden de güzelsin" demiş. Bu kez kadın verem olmuş. Bir deri bir kemik kalmış sonunda.

Ölmeden önce "Be adam!" demiş, "Simurg bile otuz kuş, otuz kuş kadarcık bir Simurg. Güvercinden daha güzeli yalnızca hiçlik. Kara güllerden ötesi yokluk. Tavus kuşu bile ayak uydurmak için dünyaya, çirkin bir sesle ötüyor da sen beni niçin böyle yakıp kavuruyorsun? Bütün bir evren içimde dürülmüşken, erişemeyeceğim muhteşemliğin cehenneminde beni bir başıma yapayalnız bırakıyorsun."

Hiç olmazsa şimdi bir yemin et incir üstüne. Büyünün gerçeklerle yapılabileceğini kabul eden bir alçakgönüllülükle yemin et benim için. Hayal kurmak kalbe yapılan bir muamele sadece. Şimdiki zamanı yerli yerine oturtan insanca bir tahammül biçimi. O azılı fantezi gücünle baktığın her şeyin içini boşaltmaktan vazgeç. Hiç doğmamış olmaya yeltenmekten de. Bahçedeki incire Zevraki diye sesleneceğine 'incirim' diye sev beni. Bir daha Hızır diye birisinin yanına beni gönderme e mi.

Şaşıracaksın ama senin bu Hızır, macerasının bir yerinde meğer bir demirciymiş. Eliha'nın rahmine düşmeden çok önce, ta Bronz Çağı'nda gelmiş dünyaya. Bugünkü Lazkiye'nin hafızasında saklı Ugarit Krallığı'nda yaşayan sıradan bir işçiymiş aslında. Dün gece bana hasretle şehrini anlattı. Arada bir sesi boğuluyordu konuşurken. Geceyarısı hava iyice serinlemişti. Üşüdüğünü omuzlarının titreyişinden anlıyordum. Ceketinin yakasını kaldırıp kollarını göğsünde bitiştirdi. Isıtmak için sırtını sıvazlayayım dedim, hemen çekti kendini. Dokunulmaktan pek hoşlanmadığını böylelikle anlamış oldum. Aksi gibi sinir bozucu bir yavaşlığı vardı konuşurken. Hatırladıkça kısa bir süreliğine susuyor, baygın bakışlarla kısa ve kesik cümleler kuruyordu.

Kayalıklı ormanların kuzey sınırını çizdiği, güneye doğru indikçe ovalaşıp denize kavuşan, üzüm bağları ve incir ağaçlarıyla, ovayı bir parantez gibi içine alan zeytinliklerle kaplı yemyeşil bir krallıkta doğmuştu. Tıknaz ve kalın kollu birisiymiş o zamanlar. Doğuştan gelen acı bir kuvveti varmış. Bütün gençliğini liman şehrinin epey dışında bir işlikte geçirmiş zaten. Yaptığı eşyayı limana gelen tüccarlara satmak için şehre indiğinde insanlar yüzüne garipseyerek bakar, askerler sarayı çevreleyen surlara yaklaşmasına bile izin vermezmiş. Dış mahallelerin daracık sokaklarında yürürken çocuklar onu görür görmez kaçışırmış. Çünkü yaptığı her bakır kabın, döktüğü demir kilidin izlerini taşırmış üstünde. Eli yüzü yanık içinde, dağlanmış bir adammış.

"Közün acısını çok iyi bilirim" dedi alçak bir sesle. Ateşe tutulan demirin kızıldan sarıya, sarıdan akkora geçerkenki bütün aşamalarını bir bir etimde denedim."

Bütün çivilerini, bronz kapılarını, demir çatkılarını yapmış olmasına rağmen, herkesin kendinden geçerek anlattığı beş avlunun çevresine yapılmış yüz odalı kral sarayından içeri adımını atamamış bu yüzden. Görünüşüyle rahatsız edici biri olduğu için şehirde işini bitirir bitirmez hemen işliğe geri dönüyor, haftalarca ortalarda görünmüyormuş. Mısır'ı Hititlere, Mezopotamya'yı Ege'ye bağlayan bu zengin krallığın sarayını düşlerinden çıkaramıyormuş bir türlü. Sarayı bu denli merak etmesinin nedeni, önceki kralların mezarlarıyla şimdiki kral ikametgâhının iç içe olmasıymış.

"Ölülerle birlikte yaşamak, bir ahlak yordamıdır" dedi.

Önceki hayatlarla bağ kurmak için kemik kokusunu göze almak gerekirmiş. Başka uygarlıklarda cenazeler leş yiyen kuşların yuva kurduğu tepelere bırakılır ya da yerleşim yerlerinden çok uzaktaki anıtsal mezarlara bir tohum gibi yerleştirilirken, kimi yerde gün ortası ortalık yerde yakılıp, kimi yerde çiçeklerle bezeli bir sala bağlanarak suya salınırken, Ugaritliler ölmüş atalarıyla koyun koyuna yaşayarak her şeyin gelip geçici olduğu bu limanda benzersiz bir hafıza krallığı kurmuşlar. Sarayın gizli kütüphanesinde binlerce kil tablet varmış. Mitler sicimle kesilen kolonlara işleniyor, kim kime ne sattı, Hitit kralı Ugarit kralına ne buyurdu, firavun son olarak ne yaptı, bütün önemli gelişmeler küçük tabletlere anbean not düşülüyormuş.

Hızır konuşurken sağ eliyle görünmez bir çekici kavrayıp "Yazı eskiden bir oyuntuydu" dedi, "ince uçlu çiviyle açılan yaralardı. Elime çiviyle çekici alır kil tabakaya sözün izini çıkarırdım."

Üç parmağını gözüme sokarcasına "Üç harfim vardı" diye devam etti "o zamanlar başka krallıklar sessiz harflerle yazarken, üç sesli harfi vardı alfabemin. Hem de kelime aralarında ayraç olan okunaklı bir yazıydı benimki."

Demir işçiliği yetmezmiş gibi, bir de bunun üstüne kelimeyi kalıcı kılan yazı meziyeti eklenince, büyücü addedilip iyice dışarı itilmiş demirci. Sosyal hayata sokulmadan bir başına yaşayabilen tekinsiz zanaatkâr, Ugarit Krallığı'nda nasıl bir eksiklik yaratmışsa artık, demirci işliğine çekildiğinde arkada kalan boşluğu, adı Kothar olan bir tanrı kaplamış.

Ona, "Hiç sıkılmadın mı" diye sordum. "Öyle bir başına, olacak iş mi?"

O ise "Örsten gelen ses şehrin kalbinden gelir" diye yanıt verdi.

Eriyik demire şekil vermek için örse her vurduğunda, bu vuruş bileğin nabzına, göğsün nefesine, ağızdan çıkan belli belirsiz ıhlamalara uyum sağlar, biteviye bir tartımın içinde bulurmuş kendini. Demiri dövmek birlikte söylenen dualar denli büyüleyici bir eyleme dönüşüyor, tartımın içinde yavaşça uyuşmaya, bedenindeki gerilimi unutmaya başlıyormuş. Uzağında olduğu şehir halkıyla bütünleşiyor, yalnızlığı sona eriyormuş böylece. Zikir, kürek çeken denizcinin, ağacı baltalayan oduncunun, örse vuran demircinin bütün varlığıyla dünyaya katıldığı bir çalışma zamanıymış eskiden.

Kimi zaman demir işçisi bu genç adam Kothar olmaklığı bir kenara bırakıp bir hamal ya da dilenci kılığında limana inermiş. Lübnan'dan

kereste, İran'dan kalay, Kıbrıs'tan şarap, Miken'den zeytinyağı, Mısır'dan köle getiren tüccarların buluştuğu hanlarda anlatılan gelişmeleri dinler, arada bir gemilerden indirilen fildişi kakma sandıklarla ipek balyalarını taşımakta yardım edermiş. Pazaryerinde ortalığa saçılan yeşim taşından kolyeleri, porselen üstüne cam geçirilerek yapılmış Mısır mavisi çömlekleri, Girit'ten gelen amforaları bir bir inceleyerek yakın uygarlıklardaki zanaatkârların düşünüşlerini keşfeder, ateşin ve suyun ve toprağın insan elinde nasıl yoğrulduğunu anlamaya çalışırmış. Eşyanın teninde saklıymış bütün insan huyları. Mısır'daki gökselliği, Hitit'teki güç gösterisini, Ege'deki hazlar dünyasını pazarda teşhir edilen kap kacaklardan öğrenmiş.

Bir gün işliğinde çalışırken bir asker gelmiş kapısına. Şehirde yapılacak büyük mabedin metal işlemeleri için görevlendirildiğini duyduğunda sevincini gizlemek için hemen başını öne eğmiş.

"Baş eğmek başı yere bırakmak gibi bir şeydir" dediğinde pek tuhaf karşıladım bu söylediğini. O da bunu anlamış olacak ki o ana geri dönüp saygıyla eğildi Marmara'ya.

"Baş eğmek, hem biat etmek hem de o başın sorumluluğunu krala bildirmektir."

Tam yedi yıl sürmüş mabedin yapılışı. Pencereleri olmayan bu görkemli bina o kadar büyükmüş ki denizden bakıldığında bile görülebiliyormuş. Yuvaya dönen denizciyi sevinçten hoplatan ilk görüntüymüş karaya dair. Demirci yedi yıl boyunca gece gündüz çalışmış. Bir odayı gümüş sacla kapladığı sıra sağ elinin başparmağı fena halde kesilmiş. Kesiği doğru dürüst sağaltamadığı için kangren olan parmağını kökünden feda etmek zorunda kalmış. Mabedin avlusundaki taşları süsleyen yıldız şeklindeki kurşun kalıpları hazırlarken demir ocağından sıçrayan bir köz yüzünden sol gözünü kaybetmiş. Kirişleri sağlamlaştırmak için hazırladığı demir çatkılardan biri ayağına düştükten sonra topallamaya başlamış. Elleri günbegün büyüyor, yüzündeki yanıklardan ötürü sakalları parça parça çıkıyormuş. Taşıdığı yüklerin ağırlığına dayanmak için ensesi ve belkemiği kalınlaşmış iyice. Omurgası eğrilmeye, kürekkemiklerinin hemen arasında çıkıntı oluşmaya başlamış. Mabedin inşaatı sona erdiğinde demirciden geriye kalan bir ucubeymiş artık. Bundan böyle şehre giremez olmuş. İşliğin bulunduğu sessiz yamacında, yolunu kaybeden gezginler, oduncular, ot toplayan kadınlar olmasa insan ısısını duymadan bitirecekmiş ömrünü.

Öte yandan Ugaritli denizciler onun varlığını hiç unutmamış. Tanrı Kothar'a adadıkları çıpaları, yelken bezlerini, kürek parçalarını, yağmaladıkları gemilerden artakalan demir parçalarını getirip mabedin kapısına bırakmaya başlamışlar.

Uzaklaşan bir demirciden sonrası, bütün denizlerde hükmü geçen, madenin dilini bilen, müziğin kâşifi, yazının mucidi bir tanrı olarak devam etmiş. Kurban törenleri istemeyen, şaşaadan hoşlanmayan, cezalandırmaktansa sınamayı yeğleyen, ayağını yerkabuğundan hiç kesmemiş, yorgun ve yaralı bir tanrı...

"Ben can acısını çok iyi bilirim" dedi Hızır, "kurşun eriyiğinin verdiği yakıcı ağrıyı, bir insan sesi işitmeden yapayalnız kalmayı, lapis kayalıklara bel bel bakıp güneşe çıkan kertenkeleden medet ummayı çok iyi bilirim. Mağaranın iç duvarlarında gümüş filizi ararken nefessiz kalmayı, nehirde sürüklenirken tomrukların arasında ezilmeyi, kemik çıtırtısını ve kaybolmayı da bilirim, her adımda sarmallaşan geçitsiz ormanlarda değer değmez insana iğne acısı veren zehirli otlara sürtüne sürtüne can havliyle koşturmayı, dal çiziğinden sonra başlayan sızıyı, kavurucu susuzluk yüzünden yaprakların üstündeki çiyi emmeyi, aniden ortaya çıkan bir kedinin pençesini bilirim. Başkasının gözünden silindiğim halde, gözümle gördüğüm kendime acımayı da."

Daha devam edecekti de dayanamayıp sözünü kestim Hızır'ın. "Bütün bunları ben de biliyorum."

Kaşlarını çatıp "Nasıl bilebilirsin ki" diye sordu.

"Çünkü hatırlıyorum" dedim. "Bu öyle bir hatırlayış ki,
şu anda
harf harf
yazıya düşüyoruz
ikimiz de."

Hıdrellez fotoğrafların hiç fena değil. Bakıyorum, gün geçtikçe iyiye gidiyorsun. En çok derinliği görmen hoşuma gidiyor. En sıkış tepiş sahnelerde bile dünyanın yataylığını koruyan bu doğalcı bakışın özel bir meziyet olmalı. İncinin istiridyedeki sıkışıklığını gözlerinle gideriyorsun. Uzağı ihmal etmeyen yalın bir yaklaşım. Üst köşede sallanan bir fener, ateşten dışarı sıçrayan kıvılcımın karanlığa çektiği kızıl çizgi, kalabalığın gerisinde yukarı kalkmış sahipsiz bir el, hepsi uzağı işaret ediyor. Gördüğün sahnenin gerisinde kalan gizemi daima kolluyorsun.

Dans eden adam pek fotojenikmiş sahi. İzlendiğinden bihaber masum bir hali var. İlginç, şu anda yeni fark ediyorum, bal rengi bir adam bu. Gürcüleri andırıyor. Çene kemiğinin keskin çizgilerine bakılırsa bir yanıyla Kafkas kökenli olmalı. İstanbullu mudur yoksa? Yalnız başına eğlendiğine göre belki de şehirde duraklamış bir yolcudur. Sultanahmet'te konaklayan bir turist de olabilir. Kendini rahatça müziğe bırakıverişinde, ateşe bu denli yaklaşmasında, yabancı olmanın verdiği fazladan bir atılganlık var. Neşesi de pek imrendirici gerçekten. Ağzını gülüşün genişliğinden sakınmamış. Hiç de öyle yaratmaya çalıştığın mitsel hava yok bu adamda. Ateşten atlarkenki fotoğrafında bile ateş ondan daha mitsel görünüyor. Sanki yalnızca ateş biliyor maruz kaldığı bakışı.

Hayrını gör, ölüme delalet yeni bir hayalet fotoğrafın daha oldu şimdi. Musallat olduğun ve sana musallat olan yeni bir yüz. Dans eden adamın halinde açıkça görülüyor bu saldırışın. Onun ruhuna sabırsızca el koymuşsun. Kendi yarattığın Hızırlarınla duvarlarını doldurdukça Hızır'dan mahrum bir öznesin hâlâ. Bese'nin maneviyatını cisimleştirmeye uğraşan ve uğraştıkça kendi dışına taşan, taştıkça bir ötekiye yarılan, sonra o ötekiye yabancılaşan, o yabancının sesini eziyet içinde dinlemeye mecbur, durmaksızın gözlenen birisine dönüşüyorsun.

Şu anda herkes sana bakıyor. Onca utangaçlığına karşın hepimizin odağında bütün gözlerin esirisin. Her yönden görebiliyoruz seni. Başının gerisinden, boynunun altından, büyüteçle ya da uzaktan, önden ve profilden, her yandan bakabiliyoruz. Sana musallat olduk. Biraz arsızlaşsak uyurken ağzının kenarından akan salyayı da görebiliriz, oranı buranı hatır hatır kaşıyışını da. Bizimki öyle bir bakıştır ki sana yönelmiş, senin

görebileceğin türden değil. En fazla kendini bizim gözümüzden tasavvur edebilirsin ki, o da boşuna bir çaba. Aynadaki yansımanın yüzünde ne gördüğünü asla bilemeyeceğin gibi. Fotoğraflarda Bese'nin Hızırı'nı arayacağına, keşke düşlerinde Bese'yi görmüş olsaydın. Uykunda bacaklarının arasına oturtup bir güzel yıkasaydı seni, emzirmekten gevşeyen memeleri o kadar sarkık o kadar sarkık olsaydı ki yanaklarına değseydi, ya da ne bileyim ikiniz bir ormana gezintiye çıksaydınız da verdiği kuzukulağını ısırır ısırmaz saçların uzayıverseydi, ekmeğe sürdüğü balı sana yedirirken davudi bir sesle "Güzel kızım her şeyi adıyla çağır, e mi yavrum" falan gibi bilgece sözler ettikten sonra sen sarhoş uyansaydın. Bir Hızır'ın bilinemez yüzüne Bese'yi hiç saklamamış olsaydın biz böyle bön bakışlarla gözlemezdik seni. Gözlemlenmekten azade, akraba muamelesi yaptığın fotoğraflardaki yabancılarla çileli bir tarihi paylaşmaya kalkışmazdın belki.

Hiç medet umma. Bakışımız merhametsiz. Çok severiz gösterilen azabı tehlikesiz bir dozda kendimize içitmeyi. Sen orada bir başına fosforlu gözlerin soğuk ışığında üşürken, yan yana sıcacık tutarız birbirimizi. Duyduğun utanç seyirlik bir gösteri haline gelir. Kendimizi bu gösteriden alamayız. Senin yabancılardan korkuyor olman, bir başına gezinen adamlardan yersizce kuşkulanman, dışarıdaki acılardan kaçıp bir pisibalığı gibi çıkagelen içsel acıların peşinden sürüklenmen ibretlik sahnelerdir gözümüzde.

Oy bu gözleri oy!

Kendi irisine koy beni.

Sustuğun yerden konuşmaya başlamaktan bıktım. Seyretmekten yıldım. Dertten aldığım hazdan gına geldi. Dün gece Hızır'ın başıma ne işler açtığını bilsen böyle poz vermezdin elâleme.

Bari bir amca bekle adı İlyas olan. Hasretin çevrimini tamamlamanın hayalini kur. Belki İlyas gelirdi de yüzündeki birkaç yabancı çizgi dışında tümüyle babanı andırıyor olurdu. Donuk anların içinden sizi seyreden duvarlardaki onlarca yüze aldırışsız, salonda karşılıklı oturup üst üste çay içerdiniz. Sevdiği kadınlardan söz ederdi sana. Şehir şehir gezerek pazarlamacılık yaptığını, küçük otellerde başından geçen ilginç olayları anlatır, sohbetin en koyu kıvamında yersiz yurtsuzluğun ne mene tedirginlik olduğundan dem vurur, her yerde misafir gibi hissetmenin verdiği köksüzlük duygusuyla belki iki damla gözyaşı dökerdi. Fazla titiz biri

olduğu için şeyleri parmak uçlarıyla tuttuğunu fark eder, içinden geçtiği pisliği anlamaya çalışırdın sen de.

Yaşam hikâyesi her zaman daha iyidir. Her zaman daha iyidir, bir Hızır'ın peşinden gitmektense yitik bir amcayı yeğlemek.

Hızır'la bir tekneye bindim dün gece. Beklenmedik bir yolculuğun içinde yaşantının tümüyle dışındaydım. Üçü biraz geçmişti. Kayalıklarda otururken yakından geçen bir balıkçı teknesinin motor sesini duyduk. Hızır kalkıp keskin bir ıslık çaldı. Motor sesi hemen bize doğru yöneldi. Deniz fenerinin ışığıyla tümüyle aydınlandığında tekneyle aramızda handiyse bir kulaçlık mesafe vardı. Göze görünmeden yavaşça sokulan Hades denli ürpertici, eğri büğrü bir adam dalgaların üstünde sakince çalkalanıyordu. Yüzünde bir hayal kırıklığı vardı balıkçının. Bir bana baktı, bir Hızır'a. Herhalde umduğu kişiler değildik ki isteksizce elini uzattı. Önce ben bindim, ardımdan Hızır. Birlikte teknenin oturak kısmına sığıştık. Balıkçı ise motor dümenini kumanda ediyordu. Adamın yüzü kaplumbağa sırtı gibi kabukluydu. Ürkmedim desem yalan olur, öte yandan içimi ezen bir acıma duygusuyla gözlerine bakamadım. İrsi bir hastalık yüzünden gün gün eksiliyormuş. Eti yavaş yavaş kuruyor, sonra parça parça dökülmeye başlıyormuş. Geçen gün kulakmemesini düşürmüş mesela. Şaşkınlıkla "Hâlâ cüzam var mı" diye sordum.

Balıkçı "Ben eski bir zamanda yaşıyorum" dedi hüzünle gülümseyerek.

Boğaz'ın suları bildik sulardı halbuki. Deniz kendi dalgasından daha eski değildi. Binalar aynı, uzakta ışıkları yanan oteller, karşı kıyıdaki gece kulübünden gelen müziğin sesi, Yunanistan'dan gelen yolcu gemileri, diyeceğim İstanbul her zamanki uykusuzluğuyla fırdolayı kendini dönüyordu. Bir biz yerimizde değildik aslında. Kobalt mavisi tek motorlu bir teknede sularda iz bırakmaksızın Galata Köprüsü'ne doğru ilerliyorduk.

Balıkçı yaşadığı en uzun geceyi anlattı bize. Yine böyle sabaha karşı denize çıktığında, Yenikapı iskelesinin yakınlarında kayalıkların üstünde hareketli bir karaltı görmüş. İçtiği sigaranın közü olmasa adamı fark etmesi olanaksızmış aslında.

"Tamamen tesadüf, önce közü sonra onu gördüm" dedi. Teknenin yönünü açıktan alıp kıyıya doğru yaklaşarak, "Gel kardeşim seninle bir deniz havası alalım" demiş.

Yün beresinin üstünden başını kaşıyarak, "Ben zaten teklifsiz bir adamım" dedi, "bana teklif edilmesinden de hiç hazzetmem. Kapım sofram herkese açık, sigara paketim hep ortadadır. Açsam bulduğum sofraya oturur, açgözlülük etmeden doyar doymaz kalkarım. Hayatta en illet olduğum

şeydir rica. Rica, şeytanın eliyle istemektir bir şeyi. Şeytan önce akıl verir, sonra rica eder."

Balıkçının teklifsizce tekneye aldığı adam bitişik kaşlı, iyi giyimli ama sert görünümlüymüş. Belinde silah falan yoksa da *gangaster tipli* birisiymiş, gömleğinin yakası hâkim yakaymış bir de. Bu ayrıntıyı balıkçı niyeyse hiç unutmamış. Beşiktaş'a doğru kıyın kıyın gitmeye başlamışlar. Ağustosmuş. Marmara'nın kendini dinlediği, balıkların dip akıntılarıyla Karadeniz'e doğru göçtüğü durgun bir yaz gecesi. Bebek tarafına vardıklarında motoru susturmuş balıkçı. Bir şişe konyakla tuzlu fıstık çıkarmış. Gangaster kılıklı genç adam ise ağzını açıp tek kelime etmiyormuş hâlâ. Bizimki de anlatmış da anlatmış. Ölmeden çürümenin azabından başlayıp kadınsızlığın verdiği korkuya değin bağrında karnında ne varsa, beklettiği her cümle, kimseciklere anlatamadığı en mahrem utançlar dahil bir bir dökmüş içini.

"Konuşa konuşa yıkandım o gece" dedi. "Tüy gibi hafifledim."

Konyağı da hızlı içmiş galiba. Dışına attığı her cümlede suratı pençe pençe yanmaya başlamış. Derken gün ağarmaya yakın *Yaradanına kurban olduğum gökyüzü* ebruli bir renkte sulara doğru sarkmaya başladığı sıra, Bebek Parkı'nın kıyı tarafında kadınlı erkekli bir topluluğun koşuşturmasını görmüş. Birinin elinde koca bir lamba, öbüründe adam boyu gümüş levhalar, sonra kameralı bir adam... Meğer dizi çekimi yapılıyormuş orada. Bir süre sonra motoru çalıştırıp uzaklaşmış balıkçı. Anadolu Hisarı'na gitmişler önce, iskelede öbür balıkçılarla yumurtalı patates yiyip üstüne yine konyak içmişler. Gangaster kılıklı adam yine hiç konuşmuyormuş.

Balıkçı "Biz susan adama çok saygı duyarız" dedi sesini alçaltarak, susmak sabra delaletmiş çünkü. Sonra adamı Beşiktaş'a geri bırakmış. Gangaster kılıklı genç adam çok para bırakmış balıkçıya. "Bana para verin diye söylemiyorum, yanlış anlamayın aman, ama o adam çok zor zamanımda Hızır gibi yetişti bana" deyince yan gözle Hızır'a baktım hemen. Anlatılanları umursamıyormuş gibi bir hali vardı. Horgörüyle değil de ilgisizce dinliyordu balıkçıyı.

O sırada tam Galata Köprüsü'nün altındaydık. Balıkçı motoru susturunca uçuşan martıların çığlıklarıyla başka bir ses diyarında bulduk kendimizi. Bundan sonrasını anlatırken Balıkçı esrarengiz bir edaya büründü. Genç adamı Beşiktaş'a bıraktıktan on gün kadar sonra evde çoluk çocuk televizyon izlerken gözü bir diziye takılmış. Bebek Parkı'nda geçen bir tartışma sahnesiymiş bu. Adam kadını omuzlarından sarsalayarak 'seni

bırakırsam her şey biter' diyor, kadın 'asıl bırakmazsan bunun altından kalkamayız' gibi zırvaca şeyler söylüyormuş. Bunları niçin sabaha karşı, parkın ortasında üst baş iki dirhem bir çekirdek söyledikleri büyük bir muamma tabii. Aktörün üstünde üç düğmeli şık bir ceket varmış. Gömleğinin yakası da hâkim kesim.

Balıkçı televizyona sokulmuş iyice, "Ben bu adamı tanıyorum ama nerden?" Kaşlar bitişik, ense tıraşı cetvelle çizilmiş gibi tertemiz, halinde hem bir serserilik, hem de fiyakalı bir efendilik.

"Vay anasını!" diye dizine vurmuş, "demek tekneye aldığım adam artistmiş!"

Kadınla adam Bebek Parkı'nın iskele tarafında böyle saçma sapan didişirlerken arkadan geçen mavi teknesini görmüş balıkçı. Teknesinde kendisi, karşısında iyi giyimli genç bir adam... Kendi sarhoş halini dışarıdan görmüş böylece. Suratı turp gibi kızarık, düştü düşecek katmerli burnu her zamankinden daha şiş. Boynu da pek incecikmiş uzaktan bakınca, kafası ince bir sopaya geçirilen boş kabak gibi sallanmaktaymış. O genç adam hem oyuncu, hem de iki elini bacaklarının arasına sokuşturmuş, ilgiyle balıkçıyı dinleyen bir yolcu olarak aynı anda iki yerdeymiş. Sahnenin ön planında işin içinden çıkamayan âşık bir çiftin lüzumsuz tartışması, geride gündoğumunu lekeleyerek uzaklaşan bir tekne.

"O günden sonra feleğim şaştı" dedi, sesi titrek. "Gördüğüm hiçbir şeye inanmaz oldum."

Balıkçı o ağustos gecesinden bu yana hemen her gece aynı saatte denize açılıp Boğaz kıyılarında o adamı arıyormuş. Bir ara derisi pürtük pürtük olmuş sağ eliyle bana dokundu, sol eliyle Hızır'a. Neredeyse dürtercesine dokundu ama, dokunmaktan korkar gibi. Gerçek olup olmadığımızı, hissiz parmaklarıyla ölçtü. Ben hiçbir şey söyleyemedim, Hızır kasıtlı olarak sustu. Balıkçı ona inanmadığımızı düşünüp suratını astı. Belli ki bize gelinceye kimseyi hikâyesine inandıramamıştı. Karaköy'deki balık pazarının orada karaya çıkarken çok kısa vedalaştı bizimle. Yüzümüze bile bakmadan teknesini iskeleye bağlayıp yakındaki bir çay ocağına yöneldi. Göğün koygun kıvamı seyrelmeye başlamıştı. Uzaklaşırken sol ayağını sürüyerek yürüdüğünü rahatlıkla görebiliyordum. Hızır sevecen bir gülümsemeyle uzun uzun arkasından baktı onun. Balıkçı çay ocağından içeri girer girmez, nerden bulduysa sımsıkı kavradığı demir bir delgiyle tekneyi delmeye koyuldu.

"Yahu!" dedim "ne yapıyorsun sen?" Hızır var gücüyle vuruyordu. Hiç tınmıyordu beni. Tekne su almaya başlayınca büyük bir iç rahatlığıyla iskeleye sıçradı tekrar.

"Bu tekne çok güzel" dedi "delmeseydim az sonra iki serseri gelip çalacaktı."

"Nasıl yani?" dedim, aptallaştığımı saklayamıyordum.

"Bana fazla soru sorma, bunu yapmaya kendim karar vermedim" diyerek yürümeye devam etti. Beni çağırmıyor ama çekiyordu kendine. Başını çevirip arkasından gelip gelmediğimi kontrol etmeye gerek duymaksızın iskelenin hemen önüne kurulmuş derme çatma yazlık bir lokantanın içlerine doğru hızla ilerliyordu. Üst üste kapatılmış masaların, sandalye yığınlarının arasından uzaklaşmasını izledim. Kaderine doğru yürüyen bir adam değildi benim gördüğüm, kadere meydan okuyan birisiydi. Lokantanın bitiminde daracık bir sokağa girip kayboldu. Kulak kesilsem de ayak seslerini duyamadım.

Bütün bu olan biteni, bu tereddütsüz ilerleyişi hatırlıyordum bir yerden. Cüzamlı bir balıkçı... teknenin delinmesi... 'bana soru sorma' deyişi... düşündüm düşündüm o an için, bir türlü çıkaramadım.

Mavi tekne kıç tarafından yavaş yavaş sulara gömülmeye başladığında şöyle bir çevreme baktım. Haliç tümüyle sessizdi. Su çırpıntısından ve martı çığlıklarından başka hiçbir şey duyulmuyordu. Haliç'in ortasındaki fıskıyeli havuz henüz çalışmaya başlamamıştı da. İskeleye bağlı Boğaz vapurlarında uyuyan evsiz barksızların ayak kokusu yuvasızlıkla yuva arasına keskin bir çizgi çekiyordu. Gözümle görmesem de hemen her kuytuda, her aralıkta, ayazdan korunmak için birbirine çatılan iki karton arasında uyuyan insanların ortak horultusunu dinleyen bir uykusuzdum senin gibi. Orada uyku başka türlü kokuyordu.

Çöp torbaları kâğıt toplayıcıları tarafından didik didik edilmiş, artıklar etrafa saçılmıştı. Hızır'ın girdiği sokağa başımı uzattım ki meğer karanlık bir dehlizin başındaydım. Girsem mi girmesem mi bir süre kararsız kaldım. Köpekler halimden işkillenip fırdolayı turlamaya başladılar. Sen evde sinir bozucu bir uykusuzlukla debelenirken gidecek bir yer bulamıyordum kendime. Hızır'ın peşinden yürüye yürüye topuklarımı aşındırdım.

Sokağa girdiğimde adamakıllı korkuya kapıldım. Karanlıktan çok yalnızlık, ötekisizlik sarsmıştı beni. Kendi ayak seslerimi duyuramıyordum kendime. Kepenkleri kapalı hırdavat dükkânlarının arasında üst üste ve iç

içe evler düzen, yıpratıcı bir çalışma hayatının bitkin dakikalarındaydım. Kapı menteşesinden elektrik sayacına, boya malzemesinden matkap ucuna değin evleri kuşatan bütün malzemelerin satıldığı bu dükkânlar, bir labirentin alüminyum kaplı suskun duvarlarıydı şimdi. Gündüzleyin buraya akın edecek olan inşaat ustalarının ve tiner kokulu işçilerin yaratacağı hercümerci, mal boşaltmak için sokağın ortasına park eden bir kamyonet yüzünden kopacak yaygarayı, ardı arkası kesilmeyecek korna seslerini, konsolun çekmecelerine porselen kulp arayan bir kadının sokak aralarında çekingence yürüyeceğini düşününce, benim o sıradaki varlığım, yaşamasızlığı adımlayan yarım yamalak bir varlıktı. Eksikliğin verdiği kesif bir tedirginlikti, sensizken oralarda dolaşmak.

Bir zamanlar geceleri bir Kürt uyurmuş bu sokaklarda. Batman'dan gelmiş bir inşaat işçisi. Herkese başka bir adla tanıtırmış kendini. Gün olur Şeyhmus diye çağrılırmış, gün olur Mehmet diye. Bu adamcağızın çimento harcı karmaktan başka pek bir meziyeti yokmuş. Kendi yurdundan bildiği düz satıhlı erkek bazalt ile gözenekli dişi bazalt taşlar dışında mermeri, graniti, hele ki Niğde taşını hiç tanımazmış. O yüzden çok düşük bir yevmiye karşılığı inşaatlarda çalışır, iş bitiminde İstanbul'da bildiği tek yer olan Perşembe Pazarı'na gelip ya bir bankamatik kabini ya da bir merdiven girişi bulur, yanından hiç ayırmadığı boş bir sukabağını ayağına bağlayıp öyle uyurmuş. Bunu fark edenler, "Neden ayağına boş kabak bağlıyorsun" diye sormuşlar ona. O da demiş ki, "Bu kabak bana kendimi hatırlatıyor. Kabağım kaybolursa kendimi kaybederim." Bir sabah uyandığında bakmış ki kabağı yok. Onu ayağından çözen her kimse, tatsız bir şakayla Şeyhmus'un ya da Mehmet'in ya da adı her neyse bu Kürt işçinin benlik nesnesine el koyduğunun bilincinde değildi muhakkak. Ayak bileğine sukabağı bağlayarak uyuyan bir adamın, uykudaki her dönüşünde kulağına çalınan tıngırtıya biçtiği değer ve o tıngırtının varoluşsal niteliği, Kürt işçinin etine gömülü bir sırdır bundan böyle.

Ne de olsa anlam, en kolay av. Tuzağa düştü mü kölece bir uyumla hemen benimsiyor yuvasını. Sukabağının içine sığdırılabiliyor. Bazen bulduğu delikten dışarı sızıp hakikati aşındıran asitli bir buhar gibi hızla mekâna yayılarak insanın gözlerini sulandırıyor. Evlerle değil soludukça baygınlık veren sis perdeleriyle ayrılmışız birbirimizden. Anlamların berisinde kalan buğulu gerçeklikte her şeye uzaktan bakıyoruz. Ama öz, çırpıntılı bir dizemle sahibinin ruhunu titretiyor yalnızca. Gözün göz

değerini alaşağı edip içeriye döndürüyor bakışı. Geceyarısı boş bir kabak denli sokaklarda yuvarlanmaklığın hakikati, hep bir sır olarak yerli yerinde duruyor.

Perşembe Pazarı'nın makine yağıyla parlayan sokaklarında dolaşırken, aramızdaki sırrın biçimini hayal ettim uzun uzun. Düşündüm de incire benziyor bizim sırrımız. Dibinde ruhu içine çeken bir delik, insan tenini andıran damarlı incecik bir kabuk ve uzayıp düşmeden önce doygunluğa erişen su damlasının en şişkin hali. Birbirine bağlı liflerle kendini ören omurgasız bir bütünlük. Ne zar var sırrı dilimlere ayıran, ne de tanecikler. Avuçta ezilmeye hazır fazlasıyla nazik bir yapı bizimkisi. Küçük bir dokunuşla içine çöküyor hemen. Kokusuz da hem, bizi burnumuzdan değil gözümüzden çekiyor. Kalbinde öğütmeden anlayamıyorsun yapışkan lezzetini. İlk ısırıkta öğüt ve ödül aynı anda geliyor. Çiğitlerimiz var bir de. Her bir çiğitte başka bir kökün tadı saklı. Onları sözcüklerin arasında çıtırdatarak kırıyoruz. Ve Hızır, o çiğitlerden birinden açığa çıkıp hep aynı köke gönderiyor bizi. Kutsal karşısında kapıldığımız o ilk dehşete.

Dinle beni, o dehşetin ne mene bir şey olduğunu bir bir anlatayım. Sabaha karşı Hızır'ı hırdavatçı dükkânlarının önünde tekrar gördüğümde martıların çığırtısını bastıran ezan sesleri birbirini yansılayarak çoğalmaya başlamıştı. Kimi bet, kimi billur sesli müezzinlerin hançerelerinden çıkan yakarışlarla zamanın yörüngesine hızla çekiliyordum. Gökyüzünde çivit rengi yollar açılıyordu. Bu kez yanına gitmedim Hızır'ın. Aramızdaki mesafeyi koruyarak bir gölge sessizliğinde onu izlemeye başladım. Sokak lambalarının sarı aydınlığında görebildiğim kadarıyla davranışları biraz işkilliydi. Nasıl diyeyim, elini cebine sokuyor, sonra tekrar çıkarıyor, ceketinin kollarını dirseklerine kadar sıyırıp çabucak düzeltiyordu. Benim varlığımın farkında mıydı, emin değilim. Aceleci bir hali vardı üstelik. Kaldırımdan kaldırıma geçerek bir bir dükkânların önünde duraklıyor, nereye gideceğini kestiremiyordu. Onu öyle görünce kan ter içinde ıpıslak, hummalı bir titreyiş aldı beni. Az sonra olacakların kara sezgisiyle geriye çekiliyordum. Dalgalı bir ahenkle süren ezanların bitiminde ana caddeyi baştan başa çınlatan bir gacırtı duyuldu. Bir dükkânın kepengi ağır ağır yukarı çekiliyordu. Hızır sesin geldiği yöne dönüp çabucak fayansçıların olduğu ara sokağa daldı. Önce durakladım. Doğrusu pek istekli değildim gitmeye. O sıra seni düşündüm. Hızır'dan geçmeden sana varamayacağım kaygısıyla var gücümle koşmaya başladım. Sokağın başına geldiğimde,

olan biteni rahatlıkla görebileceğim bir han girişine pustum. Hızır bir börekçinin önündeydi. Vitrinin çiğ beyaz floresan ışığı yüzüne vuruyordu. Sonra bir çocuk çıktı börekçiden. Üstünde dizlerine kadar sarkan bir mutfak önlüğü. Sekiz dokuz yaşlarında var yok. Elinde sabunlu süngerle dükkânın camlarını temizlemeye koyuldu. Hızır bir kenara sinmiş büyük bir ilgiyle oğlanı izliyordu. Epey sürdü bu sahne. Uyku mahmurluğunu henüz üstünden atamamış oğlanın vitrin camını ovalarken fazladan gösterdiği özene bakılırsa, uyanamadığı bir düşün içindeydi sanki. İki göz odalı bir evin oturma odasında yırtık döşemeleri pılı pırtıyla yamanmış bir kanepede cenin duruşuyla uyuyan önceki haline takılı kalmıştı. Arkasında bekleyen genç adamı fark edince korkuyla geriye hopladı. Hatta kendini tutamayıp küçük bir çığlık attı. Derken yaşını aşan bıçkın bir edayla derhal toparladı kendini.

"Abi bu saatte börek bulamazsın, usta yediye doğru gelir. O kadar açsan Tarlabaşı'na çık, işkembeciler açıktır."

Hızır tekinsizce yaklaştı çocuğa.

"Senin adın Ceysûr mu?"

Çocuk hayretle uzadı durduğu yerde. "Evet Ceysûr benim, niye sordun?"

Hızır oğlanı kollarından kavrayıp dükkânın karşısındaki duvara yasladı. Ceysûr Hızır'ın beline kadar geliyordu anca. Yerden kesilen ayaklarının havada çırpındığını gördüm. Ben bu sahneyi hatırlıyordum bir yerden. Musa Peygamber'in Hızır'la yaptığı yolculuğun kanlı anısı tekrar içime doğuyordu da Musa'nın gözlerinden ödünç alınmış hayretle, olduğum yere mıhlanmıştım. Hızır boğazından yakaladığı oğlanı havaya kaldırıp başını bütün gücüyle duvara vurmaya başladı. Sıçrayan kanı görmemek, kesik hırıltıları duymamak için sımsıkı kapattım kendimi. Hızır'la aramda hepi topu yedi adım vardı. Yedi katmanlı bir uzaklıktaydık. Magmadan yerkabuğuna, deniz yüzeyinden arşa uzanan yedi kat. Gözümü açtığımda Ceysûr kanlar içinde cansız, boylu boyunca yerdeydi, Hızır ise yavaşça bana doğru geliyordu. Beyaz bir mendille yüzüne ve eline bulaşmış kanı siliyordu bir yandan. Kat kat perdeler vardı aramızda. Sıkı ilmiklerle örülmüş, görüntüyü muğlaklaştıran perdeler... Katilin gözlerini yedi perdenin arkasında gördüm.

Birinci adımı attığında Ceysûr'un ne fena bir yürekle doğmuş olduğunu, inançlı birer insan olan annesiyle babasını yoldan çıkaracağından

korkulduğu için onu öldürdüğünü, bu cinayeti kendi iradesiyle işlemediğini söyledi bana. Bunları duyunca kalbim o kadar çok kırıldı ki ruhuma kan sızmaya başladı.

Diyelim ki gebe olsan sen, doğurmana üç gün kala bir rüya görsen. Ak sakallı bir dede gök gürültüsünü andıran bir sesle çok yakında bir oğlan doğuracağını, bu oğlanın büyüyünce yeryüzünde gelmiş geçmiş zorbalardan daha zalim biri olacağını, kendi soyunun en gelişkin ırk olduğuna sapkınca inanıp Sparta kentini andıran Ari bir halkın ülkesini kurmak uğruna sakatlardan ve zekâ özürlülerden başlayarak, sırasıyla Çingeneleri, Yahudileri, Kürtleri, Alevileri, Ermenileri, Süryanileri, Rumları katledeceğini söylese ve sen henüz doğmamış bir evladın dünyayı yerle bir edeceği kehanetiyle yüreğin ağzında uyansan; kendinden işkillenerek doğurmamayı, mümkünse düşük yapmayı utançla dilesen; doğumdan sonra memene yasladığın bebeğin fındık rengi saçlarını okşarken onun henüz memeden başka bir şey bilmediğini fark edip yumuşamaya başlasan; kimi zaman bu yumuşaklığın zarını yırtan dehşetengiz bir duyguyla gördüğün rüyayı kimseciklere anlatamadığın için yerli yersiz ağlasan; derken taşıyamayacağın bir yükün ağırlığıyla çıldırmaya başlasan ve geceler hep cinayetini anımsatsa sana; herkesin uyuduğu saatlerde kasık ağrısı çeken bir loğusa olarak öldürücü bakışlarla beşikteki bebeği izlesen, bu ne korkunç bir çıkmaz olurdu. Bir tek boyun çıtırtısına, göğsüne sımsıkı yaslayıp boğmaya bakan küçük bir ölümle milyonlarca insanın kurtulacağını varsaymak... Peki o milyonlarca insanı bir başına öldüremeyeceğine göre senin bu oğlun, ona yetki verecek bütün toplumu da mı öldüreceksin? Diyeceğim, Hızır'la Hızır olmanın imkânsızlığını görüyordum yedi perdenin ardında. Bir tek Hızır vardı aslında. Bir başkasının ötekisi olduğunda insanın ahlakını yerle bir edecek bir tek Hızır... Olacak olanların korkusuyla geleceğin zalimi, şimdinin masumu Ceysûr'un kanını dökerek, senin cinayet işleme olasılığını yüzüme çarpan bir tek Hızır... Hızır'ın gözleriyle bakmak Hızır'a, göz kamaşmasıyla oluşan beyaz bir körlüğe varıyordu. Yedi perdenin gerisinde duran kişi düpedüz bir çocuk katili, aynı zamanda bir çocuğun ölme sebebine muktedir, korkuya teslim olmuş tek ölümsüzdü dünyada gezinen.

İkinci adımda başka bir boyutta gördüm Hızır'ı. Kanlı mendilini deri ceketinin iç cebine koyarken gördüğüm manzaranın sarsıcılığını umursamayan, soğuk ve yetkin bir anlatım vardı yüzünde. Altı perdenin

gerisindeydi şimdi. O zaman Hızır'ın özgür iradeden hiç sebeplenmemiş olduğunu fark ettim. Hani İzmir'de morsalkımlı bir kahvehanede bir başına oturan genç bir adamın fotoğrafını çekmiştin. Gençliğine rağmen ihtiyar gözlerle bakmıştı objektife. Bütün varlığıyla dünyaya teslim olmuşçasına omuzları düşüktü. İşte aynı ona benziyordu Hızır. Çoktandır fotoğrafını çektiğin eski bir anın içindeydi. Görünen o ki ahlaka ihtiyacı yoktu. Düşünceye, vicdan azabına ya da ilkelere de. Canında taşıdığı buyruğa bukağılı, kendi iradesizliğiyle yüce bir varlığın iradesine bağlıydı yalnızca. Onunki öyle bir iradeydi ki, dehşeti göze alan bir eylemde gösterebiliyordu kendini. Sadece sadece sadece eyleyendi Hızır. Yüceliğini ve imanını bu eyleyişlerle kanıtlıyor; zalimlikten kurtarıcılığı, nefretten aşkı, felaketten iyiliği devşiren, kavuşulamayacak bir yabancı olarak dolaşıyordu aramızda.

Sonraki adımda bu kez başka birilerinin karar anlarını gördüm Hızır'ın yüzünde. Ailesini agorada ateşe veren Ksantoslu askerin, çocuklarını katleden Celal'in olacak olana direnmeyen kabullenişiyle, kolları iki yana sarkık sakince ilerliyordu. Yeryüzündeki bütün oluşlara boyun eğen, dokunaklı bir anlatım vardı yüzünde. Bir kelam... Özgür iradenin ancak kaderin beşiğinde büyüdüğünü iki kaşının arasından okuyabiliyordum.

Bir adım daha geldiğinde Hızır'ın yüzü muğlaklığını yitirmeye başladı. Dört perdenin ardında tümüyle sepya rengiydi. Bütün bu gördüklerimin yalnızca bir temsil olduğunu, görünenin göründüğü kadar olmadığını sezdiren manidar bir bakışı vardı. Duvarın dibinde Ceysûr'un ölüsü kaybolmuştu. Gerçekte bir cinayet de işlenmemişti. Bütün o kan, o şiddet, o oğlan ayaklarının çırpınışı havada, acı dolu inildeyişler kendi özyıkımıydı Hızır'ın. Ceysûr'un gövdesi, doymak bilmez hazların yuvasıydı çünkü. Ceysûr, Hızır'ın kendi hamlığı, tatmin edilmesi imkânsız isteklerin suretiydi. Nefsi kökünden kazımaktı, Ceysûr'u öldürmek. Başını duvara vura vura masumiyet maskesine bürünmüş iblisi yok etmekti. Bir bakıma dünyeviliğin ruhu aşındıran aldatıcı güzelliğinden nasıl vazgeçtiğini göstermişti Hızır. Kendisini eksilteni eksilterek benliğinde Ceysûr şeklinde bir yara açmış, ölüp ölüp doğarak ağır ağır yaklaşıyordu.

Dört perdeyi aşıp üçüncüsüne vardığında burnuma çalınan ter kokusu seninkini andırıyordu. Belli ki aynı zamanda sanatsal bir figürdü Hızır. Fotoğraf karelerinde aranan gizli yüz, şairin dilinde can bulan, bilincin

sonsuzluğunu vurgulamakla yükümlü itaatkâr biri. Mutluluktan ya da mutsuzluktan eser taşımayan bir kul. Sen ne istesen hemen yapmaya hazır, koşulsuz sadakatiyle boyunduruğundaydı. Karanlık tutkularınla oluşan kimi kutsal, kimi bayağı bütün hayallerinin yükünü tümüyle onun omuzlarına yıkman yetmezmiş gibi, duygularını onunla ayakta tutuyor, bir yitiği hasretle beklemeyi, insan yıkıcılığının sınırını bilememenin verdiği şaşalamayı, ağında bekleyen örümceğin hayata kattığı desenden büyülenmeyi onun aracılığıyla tadıyordun. Unutkanlığa karşı önlem almak için hep Hızır'ı öne sürdün bana. Katliamın feci anısını onunla örttün ya da Hızır'a örtündün babaannenin yaptığı gibi. Hızır'ın yeteneklerine hiçbir zaman sahip olamayacağın için gizliden gizliye ona imrendin de. Her şeyi görebilen, her an her yerde olabilen efsanevi bir kahramanın peşinde boş boş dolandın hep. Eyleyen birinin ardında eyleyemeyen biri olarak kalakaldın. Oysa iplerinden tutuyordun onu. Gövdenden sarkan upuzun bir gölgeydi perdeye vuran. Kimse onu senden koparamıyordu.

Aramızda iki perde kala Hızır gerçek renklerine büründüğünde teni ten gibi matlaşıp alnındaki derin çizgiler belirginleşiverdi. Ruhsal bir anın içinde saf bir gerçeklikte atıyordu kalbim. Hızır bana bakmıyordu gerçi. Gözleri gözlerimde, bakışı ise başka birisinin üstündeydi. Sanki kızılçam dallarının birbirine değdiği karanlık bir ormanın derinliklerinde durmuş, boynu iyice gergin, uzağa odaklanmıştı. Ormanın bitiminden az ileride volkanik kayalıklara sırtını vermiş küçük bir topluluğu izliyordu. Aşağı yukarı kırk kişiydiler. Yerkabuğuna sürtüne sürtüne yol almaktan derileri kalkmış, giysileri limelenmiş kırk yaslı insan. İçlerinde bir adam, bir gözü bağlı öbür gözü kanlı, havada yanan kelimelerle kendisini çağırıyordu. İşitiyordu Hızır. İlenmeye direnen bir adamın nağmeli sitemini dinledikçe, bütün bu olup bitenleri olağan bulmanın verdiği yalınkat bir yalnızlıkla olduğu yerde kımıltısızca duruyordu. Sonra ağzının sola bükülüşünden anladım ki uyruğuna sokulmuş olan kızı fark etti. Benim yerimde bir kız, neredeyse tutuşmak üzere ateşin dibine oturmuş, dokunur dokunmaz kapanan böcekler gibi içine kıvrık ileri geri sallanıyordu. Hızır, Munzur'un pıhtılaşan suyundan kendini kurtarmış, kulaklarında hâlâ kurşun ıslığı taşıyan Bese'yi çağırıyordu yanına. Dudaklarında esrarlı bir gülümsemeyle, limeli eteklerini silkeleyerek yerinden kalkan Bese'nin gelişini seyrediyordu.

İki perde uzağındaydım Hızır'ın. Şunun şurasında iki adım... Ama ne Hızır aşabilirdi bu iki adımı, ne de ben. Bese'nin yürüyüşüne ikimiz de

katılamazdık. Dahil olamayacağımız bir mahremiyetle ezelden beri bölüktük birbirimizden.

Hızır'ı terk ettiğimde ne tuhaf ki hiçbir eksilme hissetmedim. Zaten vedalaşmadan ayrıldık. Sırtımı dönüp uzaklaşırken arkamdan bakıp bakmadığını merak etmedim bile. Sabaha karşı Galata'dan Beyoğlu'na doğru tırmanmaya başladım. Alınlıklarında Rum ailelerinden kalma türlü amblemlerin olduğu tarihi binaları yeni fark ettim. Meğer hep başın öne eğik yürümüşşün buralarda. Duyumlar kapalıymış. Dokularına nüfuz edemediğin hayatı tanrılar ya da hayaletler gibi değmeksizin yaşamaktaymışsın. Utancın sinsice çeliyormuş bütün duyargalarını. Arzuların yasaklı, hayallerin hileliymiş. Hislerin şiddetini bastıran fantezi beşiğinde derin bir uykudaymışsın. Bir gün üşenmeyip sabaha karşı Beyoğlu'na çıksan, katılmadığın hayatın az çok neye benzediğini görebilirsin aslında. Ara sokaklardan sızan içki kokuları, köşe başlarında kusmuk öbekleri, sabah esintisiyle uçuşan naylon torbalar, her adımda ayak ucunla itmek zorunda kaldığın bira kutuları, ezik izmaritler, çiçekçi kadınların insanın burnuna dayayarak zorla sattığı karanfiller, sokak müzisyenlerinden kalma bozuk paralar, yiyecek ambalajları, dürülerek bırakılmış gazeteler, düşürülmüş, kaybedilmiş ve atılmış bu darmadağın her şey, buraya gelmek için ne denli gecikmiş olduğunu gösteren, bütün yeni tanışların ve büyülenmelerin ve kucak kucağa sığışmaların, kafa kafaya verip söyleşmelerin ve rezil oluncaya sarhoş olmaların ve olmadık bir laf ederek gözden düşmelerin, hata etmelerin ve hataları düzeltmelerin ve ödeşmelerin, apaçık meydan okuyarak savaşmaların ve bir yabancıya merakla sokulmaların sensiz izleriydi. Hiçbir zaman fotoğrafını çekmeyi aklından geçirmediğin izler... Biraz ileri gidiyorum kusura bakma ama, insanın yüreğine tesir eden bir fotoğrafçı olamamanın nedeni, ruhsal gerçekliğin şiirli kalıbını çıkaramayışındır şu lanetli dünyadan.

Sana gelmeden hemen önce bir adam gördüm. Hakiki bir adam! Çukurcuma'da marangozhanesi var. Tam da Beşiktaş'a gitmek üzere Karaköy'e iniyordum ki uzaktan gelen hızar sesiyle yönümü değiştirdim. Şık ferforje pencereli antikacıların arasında merdivenle inilen izbe bir dükkândan geliyordu ses. Sabah altı suları. Henüz ondan başka kimse dükkânını açmamış. Basamakları inip kapıya kadar sokuldum. Marangoz, saçları kırçıl, heybetli bir adamdı. Dükkânın arka duvarında aydınlığa açılan

küçük pencereden dalan ışık salkımlarının arasında yapıyordu işini. Işığın sayesinde adamın gövdesinden yayılan buğuyu görebiliyordum. Raspalanmış bir ahşap vardı önünde. Ahşabı hızardan geçirirken yukarı fırlayan talaşların parıldayarak düşüşünü seyrettim bir süre. Ağaç tozu ince ince yağıyordu. Tozun kokusundan anladığıma göre bir kiraz ağacıydı ikiye bölünen. Adamın nasırlı elleri kirazı ezberlemişti. Kiraza şükran duyarak ve kendi kıymetini bilerek ellerinin, nazikçe hızardan geçirdiği ağaca bir kiraz huyuyla dokunuyordu. Sol ayağı önde yere sağlamca basıyor, sağ bacağını parmak ucunda dengeliyordu. Beli öne doğru hafif bükük. Arada bir dudaklarını yalıyordu bir de. Susuzluğuna rağmen işine ara vermiyordu. Karşısındaki duvarda küçük bir kız çocuğunun kara okul önlüklü bir fotoğrafı asılıydı. Duvara dayanmış kalasların arasında tatlı bir gülümsemeyle sıyrılıyordu aradan. Çerçevesi epey eski, camı puslu bir gülümseyiş. Marangozun kızı mıydı acaba, eğer kızıysa neredeydi büyümüş hali? Yerimden kıpırdamadan uzun uzun izledim marangozu. Bütün varlığıyla ağaca yoğunlaşmıştı. Düşünceden ve kaygıdan arık, göz kamaştırıcı bir bütünlükle. Bu öyle bir yoğunluktu ki kirpiklerini hiç kırpıştırmıyordu. Başında ve omuzlarında biriken ağaç tozlarıyla kirazın kendisi oluyordu yavaş yavaş. Sadece sadece sadece eyleyen bir adam olarak, hiçbir tanrıyı anıştırmadan. Sadece sadece sadece eyleyen biri oluyordum ben de, kiraza iman eden bir marangoz olmaklığın merakını duyarak.

Sırf bu anı anlatmak için alelacele yanına geldim. Aslında buradan başlayacaktım konuşmaya. Marangozun zamanı nasıl da maharetle durdurabildiğini söyleyecektim. Ama seni öyle yatakta iki büklüm, yumrukların sımsıkı görünce hikâyemin sıralamasını değiştirmek zorunda kaldım. Duru göğün sütsü tayfları tül perdelerden geçerek çıplak kollarına değiyordu. Gövden tostoparlacıktı. Ürkek bir sakınımla karnına kaçmış, merkeze kadar çekilmiş bir duygunun üstünü örtüyor, utancın şeklini çıkarıyordun gövdenle. Bese'nin suskunluğunu susmaktan, anlayamamaktan yorgun düşmüştün. Bir dil arıyordun kendine. Kimseden emanet alınmamış, kimseninkine öykünülmemiş bir incir lisanı... Sendin, içimden geçmeye hazır. Yaprağını yaratan ağaç gibi kendini dile getiren sözcüklerdin.

Sana söylemek, sözcük sözcük ayıklamak seni öyle güç ki anlatamam. Utancını teslim etmeye yıllardır dolanıyorum iç dehlizlerinde. Bu çetrefil anlatı, meyvenin olgunlaşmasına sabretmek denli uzun. Mücevhere kesilen taşlar bile boy ölçüşemiyor bir utancın söze doğru seyriyle. Dil bağlanıyor çünkü. Felaketlerden artakalan suskudan sonra bütün çocuklar senin gibi çığlıksız doğuyor. Dert dilde çözülüyor, efkâr haz veriyor, hüzün sahibini önemsetiyor da, her nevinden utanç taş gibi karnına yerleşiyor insanın. Birisinin birisine kıyışı karşısında yaşanan dehşet hiçbir katliam fotoğrafına sığmıyor.

Gövdenin onuru incecik, pelür bir kâğıt denli saydam. Bir elin horgörülü itişinde, süngünün batışında, kabzanın ırgalamasında, mitralyözün namlusunda boydan boya yırtılıveriyor. Utançla kabuklanan hassas bir ruh kalıyor geriye. O yüzden bağışla, herkesler gibi konuşamam ben. Sırtlandığım duygunun tarihi seyrini açıklayan uzak cümleler kuramam. Tüh diye yakınmayı, ah diye ilenmeyi, hayretle donakalmayı bilirim tek. Eğretilemeli bir dille yerinden sökülen onurun bıraktığı oyuğu anlatabilirim. Şükürler olsun ki Bese, aşağılanmanın ezikliğini değil de, mahvoluştan hemen sonra büyüyen insan olma mahcubiyetini bıraktı sana. Utancın canlılığı kutsamaya dairdir artık. Kendilik değerinin soy tutamağıdır hatta. Bilmiyorum farkında mısın, aslında sen doğar doğmaz iyileşmeye başladın.

Bırak da yuvama döneyim şimdi, ham âleminde kalayım sözcüklerin. Dışarısı çok soğuk. Seninle burun buruna gelip ağzından içeriye sokulayım. Sızlayan yerlerine boylu boyunca uzanarak yüzünde bir yer bulayım kendime. Peş peşe cümleler düzeceksen eğer, benimkine değmeden kendi tenine yaz. Bu kez sen söyle ben dinleyeyim. Tanık tutmadan dertleşelim. Bütün noktalama işaretlerinin vebalini üstlenip Bese'den başka bir yön seç kendine. Madem Bese'nin son iki adımını atamayacaksın, o halde onun Hızır'dan önceki halini düşün bu kez. Babaannenin imandan ve ıstıraptan soyunuk ruhuyla özdenlik kur. Ateşe uçan pervanenin, oltanın ucundaki ibrişime kanan balığın saflığını bul göğsünde. Ökseye vurulan kekliğin yanılgısını al, utancının önüne koy. Hayvanın saf yanılgısıyla gidişlerini seyredeyim. Varlığının mecazı arzuyla yanıp yanıp sönüşlerini...

Hem bak İsa bile, ki Allah'ın oğlu, dokunduğunda ölüyü dirilten tılsımlı adam, uzaktan bakmış bakmış yol kenarında olgun bir incir ağacı su yeşili yapraklarıyla olduğu yerde salınıyor. İsa'nın yanında havarileri de varmış o sıra. Ağacı görünce galiba peygamberin ağzı sulanmış. Güneşin altında günlerdir vaaz vermenin bitkinliğini fark edip birdenbire canı incir istemiş. Bir iki meyve yemeye ağaca yöneldiğinde çabuk çabuk atıyormuş adımlarını. Ne var ki ağacın dallarında tek bir incir görememiş. Meğer erkek bir incirmiş İsa'nın yoluna çıkan. Ama İsa, herhalde İsa olmaktan dolayı onu incire iten iştahını, o iştahın gözü yanıltan baş döndürücü cazibesini, canın kalpten önce arzulayan mutlak varlığını görmezden gelip elindeki asayı kaldırdığı gibi lanetlemiş ağacı. İncir İsa'nın tek sözüyle oracıkta kuruyuvermiş. Söz dinleyen bir ağaçmış yani. İsa'nın saf yanılgısını yüzüne vurmayacak denli uslu. Peygamberin hışmından bir nebze taşımayan, henüz kimsenin peygamberlik hasretmeye kalkışmadığı o ağaç, ulaşılamayacak bir yalınlıkla yerli yerinde ölebilmiş.

Belli ki bir peygamber düşüdür senin uyuduğun. Çok zamandır, sihri yanılgıya yeğleyen töresel bir yüceliği sayıklıyorsun. İnsan sözünü işitebilen ağaçla muhatap, gevezelik ederek saplanıyorsun yalnızlık batağına. Bataklıktan çıkmak için mucizevi bir incirin dallarına tutunman hele, affedilir gibi değil. Kondurulmuş her adın üstünde sakil duracağını bile bile, incirden insan olmasını ummakla başlıyor eksilişin.

Halbuki incir
yalnızca kendinde duruyor. Kendini olabiliyor sakince.
Oysa her yana saçılmış
insan özü.

Biz, seninle, ikimiz
onları toplaya toplaya gidelim ölüme.

DK DOĞAN KİTAP

SEMA KAYGUSUZ

Yüzünde Bir Yer

"Gözüm!"
Bir keresinde babaannen böyle diyerek okşamıştı seni, halk dilinden türeyen bu epeski sevgi sözcüğüyle. Kendi görüp göremeyeceği her şeyi bir tek sen göresin diye mi üçüncü gözü kıldı seni? Kendinden verdiği bu göz, bakışın, algının, ışığın ve tanıklığın çok ötesinde gizil bir mirassa eğer, ne zaman fotoğraf makineni bir dürbün gibi ona buna doğrultup yakın-uzak ayan yapsan, bil ki bir mil batırıp içine akıtıyorsun onu. Devraldığın gözü imha ediyorsun. Çünkü daha bakarken değiştiriyorsun şeyleri. Çerçeveye aldığın nesne her neyse, onu dünyadan koparıp kendi betimine buluyor, hayat sabitlediğin anlardan ibaretmiş gibi, evrenin zamandan münezzeh sıfatını önce insan yüzlerinde göreceğin yerde kendi yapıtında deniyorsun.

Hiç olmazsa bir kerecik "gözüm" diyerek sevsen beni, alnında bir yere koysan billur cismimi, bir sürü çerçeveler bulsak seninle, yağmalamadan muhafaza etsek şeyleri, itham ve iltifat etmeden sonsuzluğunu bulsak saliselerin; alelade ya da özel, kaba ya da zarif bütün nitelikleri düzlesek, baktığımız yerde göremediğimiz bir şey de olduğunu itiraf edip sussak birlikte, bu ağzı sıkılıkla hiç övünmesek, ne güzel olurdu. Yeter ki iste, sana feda olsun gözüm.